

**T.C.  
FIRAT ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

**ELAZIĞ YÖRESİ AVCILIK TERİMLERİ  
SÖZLÜĞÜ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

Erhan ÖZBAY

**DANIŞMAN**

Prof. Dr. Ahmet BURAN

**Elazığ-2006**

## AVCILIK DESTANI

Hem bezm-i yârân birkaç refikiz,

Gam-ü gussa nedir? Gelir bize vız,

Çifteler omuzda, sanki birer kız.

Pireyi vurmakta şöhretimiz var.

Kimimiz Serdarız, kimimiz Leşker,

Kimimiz rütbeli, kimimiz Nefer,

Eyleriz böylece seyrana sefer.

Manend-i Pehlivan kisbetimiz var.

Ejder – Süvar olup meydana vardık,

Sülündür diyüben Saksâğan vurduk

Tavşanı göricek selâma durduk.

Hazret-i Aliye nisbetimiz var.

Her zaman böyledir, hal-ü kârımız,

Alaydır, şakadır hep şikârımız,

Tazılarda kaldı, çeşm-i çarımız.

Bir uyuz tavşana hasretimiz var.

**Eyüp ŞEDELE (1946)**

## ÖZET

### **Yüksek Lisans Tezi** **Elazığ Yöresi Avcılık Terimleri Sözlüğü**

Erhan ÖZBAY

**Fırat Üniversitesi**  
**Sosyal Bilimler Enstitüsü**  
**Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı**  
**2006; Sayfa: XIV + 142**

Başlangıcı insanlık tarihi kadar eski olan avcılık, tarihin ilk devirlerinde, canlarını korumak, yiyecek ve giyeceklerini sağlamak amacıyla avlanan ilk insanları toplum olma çizgisine taşıyan en önemli faktörlerden biridir. Gelişimi insanlığın gelişimiyle paralellik gösteren avcılık, daha sonraları bir geçim kaynağı, Orta Çağ'da ise soyluların, hükümdarların ve kralların boş zamanlarını değerlendirdikleri bir eğlence haline gelmiştir. Günümüzde ise avcılık bir spor türü olarak değerlendirilmektedir.

Türkiye coğrafik konumu itibariyle birçok av kuşunun göç yolları üzerinde bulunmakla birlikte, üç tarafının denizlerle çevrili olması ve değişik bölgelerde farklı iklim yapılarının görülmesi yüzünden av hayvanlarının çeşitliğinin ve sayısının fazla olduğu bir ülkedir. Üç tarafı sularla çevrili Elazığ ili, bu yönüyle Türkiye'nin küçük bir modelidir. Ayrıca 2000 metreyi aşan yüksek dağları, gölü ve verimli toprakları ile Elazığ, av hayvanlarının bolca bulunduğu bir ildir. Avcılığa küçük yaşta babalarının yanında ava gitmekle başlayan ve avcılığı ata yadigârı olarak gören Elazığ avcıları, bu yörede en çok keklik, bıldırcın, tavşan, ördek ve balık avlamaktadırlar.

Terimlerin en belirgin özelliği ait oldukları dalın mensupları arasında özel bir anlamlarının olması ve bu yüzden hızlı bir anlaşma aracı olarak kullanılmalarıdır. Elazığ avcıları da gerek av esnasında gerekse kendi aralarındaki sohbetlerde, toplumun genelinin bilmediği avcılık terimlerini kullanmaktadır. Bu araştırma avcıların kendi aralarında hızlı bir anlaşma aracı olarak kullandıkları ve özel anlamları olan bu terimleri derlemek, yapı ve köken bakımından inceleyip Elazığ Yöresi Avcılık Terimleri Sözlüğünü oluşturmak amacıyla yapılmıştır.

Elazığ ve ilçelerindeki avcılar arasında derlenen avcılık terimleri, tek kelimedenden veya kelime gruplarından oluşmaktadır. Basit, türemiş ve birleşik yapıda bulunan bu terimlerin çoğu Türkçe kökenli olmakla birlikte kökenleri Arapça ve Farsçanın çoğunlukta olduğu değişik yabancı dillere dayanan terimler de tespit edilmiştir. Ayrıca kelime grubu şeklindeki terimlerin bir kısmında Türkçe ile yabancı kökenli terimler birlikte kullanılmıştır.

Tespit edilen avcılık terimlerinin bir kısmı, ortak dilde hiç kullanılmayan sadece avcıların anlamını bildiği ve avlanırken kullandıkları terimlerden oluşmakla birlikte bir kısmı ise ortak dilde kullanılan sözcüklere ikinci bir anlam yüklenerek oluşturulmuşlardır. Elazığ ve ilçelerinde altı yüze yakın avcılık teriminin tespit edilmesi, Elazığ yöresinde avcılığın köklü bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

**Anahtar Sözcükler:** Av, avcılık, keklik, keklik avı, Elazığ yöresi, terim sözcükler, avcılık terimleri sözlüğü.

## **ABSTRACT**

**Master Thesis**

**Dictionary of Terms of Hunting in Elazığ Area**

**Erhan ÖZBAY**

**University of Firat**

**Institute of Social Sciences**

**Division of Turkish Language and Literature**

**2006; Page: XIV + 142**

Hunting of which beginning is as old as the history of mankind is one of the most important factors taking the first man who are hunting in order to protect their lives, provide food for themselves to point of being a society. Having a parallel development to mankind hunting then was a source of living, and became an entertainment way kings, manarches and nobles spent their spare times in the Middle Ages. Today hunting is regarded as o kind of sport.

However Turkey is on the migration ways of many hunting birds in respect to its geographical position, it is a country where the kinds and numbers of hunting animals are too much owing to the different climate types in different regions and being surrounded by sea from three sides, surrounded by water from three sides, the Elazığ Province is a small model of Turkey, having high mountains over 2000 mts., the lake and productive soil has also many hunting animals. Being started going hunting at on early age with their fathers, considering it as a sovvenir from ancestors hunters in Elazığ hunt mostly partridge, quail, rabbit, duck and fish.

The most significant characteristic of terms is they have a special meaning among the members of that branch and so they are used as means of a fast understanding hunters in Elazığ also use the hunting terms which the majority of the society doesn't know both during hunting and in chatting with each other. This study is

conducted to collect these terms which are having special meanings and used by the hunters as a means of fast understanding each other examine them in terms of structure and origin and constitute a Dictionary of Terms of Hunting in Elazığ Area.

The terms of hunting collected among the hunters in Elazığ and in its districts. Being in forms as simple, Derived and Compound the origin of the most of these words are based on Turkish, moreover, some terms have been determined originated mostly in Arabic and Persian and in different foreign languages. Besides terms originated in Turkish and in a foreign language is used together as word phrases.

Some part of the terms hunting determined consist of terms which are it used in common language but only hunters know their meanings, and the other part consist of words which are used in common language but given a second meaning. Determining nearly six hundreds terms of hunting in Elazığ and in its districts shows hunting has a fundamental structure in Elazığ area.

**Key Words:** Hunt, hunting, partridge, partridge hunting, Elazığ area, terms, dictionary of terms of hunting.

## İÇİNDEKİLER

AVCILIK DESTANI.....	II
ÖZET.....	II
ABSTRACT.....	V
İÇİNDEKİLER.....	VII
ÖNSÖZ.....	XI
KISALTMALAR.....	XIII
ARAŞTIRMADA KULLANILAN ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ.....	XIV

## BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ.....	1
1.1. Avcılığın Kısa Tarihçesi.....	3
1.2. Türkiye’de Avcılık.....	7
1.3. İslam Dini Açısından Avcılığın Yorumu.....	9

## İKİNCİ BÖLÜM

2. ELAZIĞ YÖRESİNDE AVCILIK.....	11
2.1. Elazığ İli ve Kısa Tarihçesi.....	11
2.2. Elazığ’da Avcılık.....	14
2.2.1. Elazığ Avcılığının Kısa Tarihçesi.....	17
2.2.2. Elazığ Avcıları.....	19
2.2.3. Elazığ Yöresinde Yapılan Av Çeşitleri ve Avlanma Usulleri.....	27
2.2.3.1. Keklik Avı:.....	28
2.2.3.1.1. Çatı Avı.....	29
2.2.3.1.2. Margıros Avı.....	30
2.2.3.1.3. Çeri Avı.....	30
2.2.3.1.4. Sökün Avı (Gol Avı).....	31
2.2.3.1.5. Alaca (Çit) Avı.....	31
2.2.3.1.6. Bağlı Köz Avı.....	31
2.2.3.1.7. Gambalah Keklik Avı.....	32
2.2.3.1.8. Tarp Avı.....	32
2.2.3.1.9. Tohum Avı.....	32

2.2.3.1.10. Su Başının Yemlenmesi .....	33
2.2.3.2. Bildircin Avı.....	33
2.2.3.3. Tavşan Avı .....	33
2.2.3.3.1. Kılan Yapılması.....	34
2.2.3.4. Üveyik Avı .....	34
2.2.3.5. Ördek Avı.....	34
2.2.3.6. Balık Avı .....	35
2.2.3.6.1. Sakkara Avı .....	35
2.2.3.6.2. Hıj Avı.....	36
2.2.3.6.3. Kökten Balık Alma.....	36
2.2.3.6.4. Çat Kesme .....	36
2.2.3.6.5. Terp Avı .....	36
2.2.4. 2005-2006 Av Sezonu Elazığ İli Avlanma Bölgelerini ve Avlanma Limitlerini Gösterir Harita.....	38

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TERİMLER VE AVCILIK TERİMLERİ .....	38
3.1. Terimler .....	38
3.2. Terimlerin Genel Özellikleri.....	41
3.3. Terim Yapma Yolları.....	42
3.3.1. Yeni Kelimeler Türetme .....	44
3.3.2. Kelimeleri Birleştirme .....	44
3.3.3. Kelime Türlerini Değiştirme.....	44
3.3.4. Genel Dilden veya Halk Ağzından Kelime Aktarma .....	44
3.3.5. Tarihi Türkçe Metinlerden ve Çağdaş Türk Lehçelerinden Yararlanma.....	45
3.4. Elazığ Yöresi Avcılık Terimlerinin Özellikleri .....	45

## DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ELAZIĞ YÖRESİNDE AVCILIK TERİMLERİ.....	47
4.1. Yapılarına Göre Elazığ Yöresi Avcılık Terimleri.....	47
4.1.1. Basit Yapılı Avcılık Terimleri .....	47
4.1.2. Türemiş Yapılı Avcılık Terimleri.....	48



4.1.2.1. İsim Köklerinden Türetilen Avcılık Terimleri.....	48
4.1.2.2. Fiil Köklerinden Türetilen Avcılık Terimleri.....	49
4.1.2.3. Avcılık Terimi Türetmede Kullanılan Yapım Ekleri.....	49
4.1.2.3.1. İsimden İsim Yapan Ekler: .....	49
4.1.2.3.2. İsimden Fiil Yapan Ekler: .....	50
4.1.2.3.3. Fiilden İsim Yapan Ekler: .....	50
4.1.2.3.4. Fiilden Fiil Yapan Ekler:.....	51
4.1.3. Birleşik Yapılı Avcılık Terimleri.....	51
4.1.3.1. Sıfat Tamlaması Biçiminde Oluşturulmuş Avcılık Terimleri:.....	51
4.1.3.2. Belirtisiz İsim Tamlaması Biçiminde Oluşturulmuş Avcılık Terimleri: 51	
4.1.3.3. Bir İsimle Bir Fiilden Oluşturulmuş Avcılık Terimleri .....	51
4.1.3.4. Yansıma Sözcüklerden Oluşturulmuş Avcılık Terimleri:.....	51
4.1.3.5. Yabancı Kökenli Sözcüklerle Kurulmuş Avcılık Terimleri: .....	52
4.1.4. Kelime Grubu Halindeki Avcılık Terimleri.....	52
4.1.4.1. Birleşik Fiil Grubu Şeklindeki Avcılık Terimleri: .....	52
4.1.4.2. İsim Tamlaması Şeklindeki Avcılık Terimleri.....	53
4.1.4.2.1. Belirtili İsim Tamlaması Şeklindeki Avcılık Terimleri .....	53
4.1.4.2.2. Belirtisiz İsim Tamlaması Şeklindeki Avcılık Terimleri .....	53
4.1.4.2.3. Zincirleme İsim Tamlaması Şeklindeki Avcılık Terimleri .....	54
4.1.4.3. Sıfat Tamlaması Şeklindeki Avcılık Terimleri .....	54
4.2. Kökenlerine Göre Elazığ Yöresi Avcılık Terimleri.....	55
4.2.1. Türkçe Kökenli Avcılık Terimleri .....	55
4.2.1.1. Türkçe + Türkçe Kuruluşunda Olan Avcılık Terimleri .....	56
4.2.1.2. Türkçe + Türkçe + Türkçe Kuruluşunda Olan Avcılık Terimleri.....	57
4.2.1.3. Türkçe + Türkçe + Türkçe + Türkçe Kuruluşunda Olan Avcılık Terimleri.....	57
4.2.2. Kuruluşunda Türkçe ile Yabancı Kökenli Sözcük Kullanılan Avcılık Terimleri .....	57
4.2.2.1. Türkçe + Arapça Kuruluşunda Olan Avcılık Terimleri.....	57
4.2.2.2. Türkçe + Farsça Kuruluşunda Olan Avcılık Terimleri .....	57
4.2.2.3. Arapça + Türkçe Kuruluşunda Olan Avcılık Terimleri.....	57
4.2.2.4. Farsça + Türkçe Kuruluşunda Olan Avcılık Terimleri .....	57
4.2.2.5. Türkçe + Yunanca Kuruluşunda Olan Avcılık Terimleri .....	58
4.2.2.6. Farsça + Farsça + Türkçe Kuruluşunda Olan Avcılık Terimleri .....	58

4.2.2.7. Türkçe + Farsça + Türkçe Kuruluşunda Olan Avcılık Terimleri .....	58
4.2.3. Yabancı Kökenli Avcılık Terimleri .....	58
4.2.3.1. Arapça Kökenli Avcılık Terimleri .....	58
4.2.3.2. Farsça Kökenli Avcılık Terimleri .....	58
4.2.3.3. Yunanca Kökenli Avcılık Terimleri .....	59
4.2.3.4. İtalyanca Kökenli Avcılık Terimleri .....	59
4.2.3.5. Farsça + Farsça Kuruluşunda Olan Avcılık Terimleri .....	59

## **BEŞİNCİ BÖLÜM**

5. SONUÇ .....	60
KAYNAKLAR .....	62
KAYNAK ŞAHISLAR .....	65
ELAZIĞ YÖRESİ AVCILIK TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ .....	68

## ÖNSÖZ

Ait oldukları yörenin kültürel değerlerini yansıtan ağızlar, ortak dilden ayrılmayan, onun yanında kendine has küçük farklılıklar göstererek gelişen dil kollarıdır. Değişik birçok ağız bölgesine sahip olan Türk dilinin bazı meselelerinin çözümünde, sistemli ve bilimsel olarak yapılan ağız çalışmalarından yararlanmak mümkündür.

Bir bölgenin ağız özelliklerinin oluşmasında, halk arasında el emeğiyle bir takım ürünler ortaya koyan kunduracı, demirci, kuyumcu gibi çeşitli sanat erbaplarının kullandığı özel sözcüklerin de önemli bir payı vardır. Onların kendi sözcük dağarcıklarında sakladıkları, işleriyle ilgili bu özel sözcükler aslında birer terimdir ve kullandıkları bölgenin ağız özelliklerini yansıtmaktadır. Avcılığı da bu sınıfa dâhil etmek gerekir. Çünkü avcılar da hem sohbetlerinde hem de avlanırken, kendi aralarında kısa yoldan anlaşmak için, ait oldukları bölgenin ağız özelliklerini yansıtan bir takım terimler kullanmaktadırlar. Bu terimlerin bazıları ortak dildeki kelimelere ikinci bir anlam yüklenerek oluşturulmuştur. Bir kısım terimler ise ortak dilde kullanılmayan tamamıyla o bölgede konuşulan ağız içerisinde yer alan sözcüklerden oluşmaktadır. İşte bu sözcüklerin derlenmesi ait oldukları bölgenin ağız çalışmalarına önemli bir katkı sağlamaktadır.

Elazığ Yöresi Avcılık Terimleri Sözlüğü'nü oluşturmak amacıyla yaptığımız bu çalışma, aynı zamanda ortak dilde kullanılmayan avcılık terimlerinin tespit edilmesi yönüyle Elazığ yöresinde yapılacak ağız çalışmalarına da katkı sağlayacaktır.

Araştırmamıza Elazığ yöresindeki avcılarla birebir görüşüp kullandıkları terim sözcüklerin geçtiği cümleleri yazmakla başladık. Daha sonra tespit edilen bu terimleri ilçeler bazında tasnif edip, yapı ve köken bakımından inceledik. Araştırmanın son bölümünde ise Elazığ yöresinde kullanılan avcılık terimlerinin sözlüğünü oluşturduk. Sözlük kısmında madde başlıkları halinde sıralanan avcılık terimlerinin, hem kökenini hem de ait olduğu ilçeyi parantez içerisinde belirttik. Her bir avcılık terimini, bu terimin içinde geçtiği ve çeviri yazı işaretlerinin kullanıldığı bir cümleyle örneklendirdik. Çeviri yazı işaretlerinde bazı ses değerleri büyük harfle gösterildiğinden, bir karışıklık olmasın diye, sözlük kısmında özel isimler dâhil büyük harf kullanmadık.

Bu araştırmada hem Elazığ ağızına ait avcılık terimleri derlenmiş hem de ağız araştırmalarına katkıda bulunacak ortak dilde kullanılmayan bazı avcılık terimleri tespit

edilmiştir. Ayrıca araştırma, Elazığ kültürünün bir parçası olan Elazığ avcılığı ile ilgili az sayıdaki çalışmalardan biridir. Bu yönlerden düşünüldüğünde hazırlanan bu çalışmanın “Elazığ Ağzı” çalışmaları ile Elazığ kültürüne katkı sağlayacağından önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın her safasında görüş ve tecrübelerinden yararlandığım Elazığ Orman İşletme Müdürlüğü İdare Amiri Sayın Oktay KÜLAHÇI ile Elazığ Kara Avcıları Derneği Başkanı Sayın Ali YILDIZ’a, yine araştırmam esnasında bana yardımcı olan Elazığ yöresi avcılarından Ömer KEKLİK, Mahmut ATICI, Erkan FIRILDAK, Harun KEKLİK ve eniştem Lokman ORHAN’a ayrıca sevgili eşim Birsen ÖZBAY’a minnet ve şükran borçluyum.

Çalışmalarım sırasında engin bilgi ve deneyimlerinden faydalandığım, değerli vakitlerini bana ayıran Hocam Sayın Prof. Dr. Ahmet BURAN’a, araştırmamın çeşitli safhalarında yardımlarını gördüğüm hocalarım Yrd. Doç. Dr. Ercan ALKAYA’ya, Yrd. Doç. Dr. Nadir İLHAN’a ve Öğr. Gör. Sevim BİRİCİ’ye teşekkür etmeyi zevkli bir görev sayıyorum.

Erhan ÖZBAY

Elazığ – 2006

## KISALTMALAR

Ağ.	:Ağın
Alm.	:Almanca
ANO.	:Anonim
Ar.	:Arapça
Bas.	:Baskil
Bkz.	:Bakınız
c.	:Cilt
DTCF	:Dil, Tarih – Coğrafya Fakültesi
E.Y.A.H.	:Elli Yıllık Av Hatıraları
Far.	:Farsça
Fra.	:Fransızca
H.Y.	:Harput Yollarında
İng.	:İngilizce
İt.	:İtalyanca
K.H.	:Konuşan Harput
Keb.	:Keban
Kov.	:Kovancılar
Ma.	:Maden
Mac.	:Macarca
Pa.	:Palu
s.	:Sayfa
S.	:Sayı
Siv.	:Sivrice
SÖZ.	:Sözlü Kaynak
T.	:Türkçe
TDAY	:Türk Dil Araştırmaları Yıllığı
TDK	:Türk Dil Kurumu
Yun.	:Yunanca

## ARAŞTIRMADA KULLANILAN ÇEVİRİYAZI İŞARETLERİ

### ÜNLÜLER

- â :Yarı yuvarlak, geniş, kalın (a~o arası) ünlü  
á :Yarı kalın, düz, geniş (a~e arası) ünlü  
ā :Normalden uzun a  
è :Yarı geniş, düz, ince (e~i arası) ünlü  
ē :Normalden uzun e  
ê :Yarı yuvarlak, geniş, ince (e~ö arası) ünlü  
í :Yarı kalın, düz, dar (ı~i arası) ünlü  
î :Yarı yuvarlak, kalın, dar (ı~u arası) ünlü  
ī :Normalden uzun i  
ï :Normalden kısa i  
ĩ :Yarı yuvarlak, ince, dar (i~ü arası) ünlü  
o' :Yarı kalın, yuvarlak, geniş (o~ö arası) ünlü  
ó :Yarı geniş, yuvarlak, kalın (o~u arası) ünlü  
ū :Normalden uzun u  
ú :Yarı kalın, yuvarlak, dar (u~ü arası) ünlü  
û :Yarı geniş, yuvarlak, kalın (u~o arası) ünlü  
ü :Yarı geniş, yuvarlak, ince (ü~ö arası) ünlü  
◡ : Ulama işareti

## ÜNSÜZLER

- Ç :Yarı tonlu ( ç~c arası) ünsüz
- g :Tonlu, ön damak g ünsüzü
- ğ :Tonlu, orta damak g ünsüzü
- h :Tonsuz, orta damak sızmalı h (hırıltılı) ünsüzü
- k :Tonsuz, ön damak k ünsüzü
- ķ :Tonsuz, orta damak, patlamalı k ünsüzü
- K :Yarı tonlu ön damak k ( k~g arası) ünsüzü
- Ķ :Yarı tonlu art damak ķ (ķ~ğ arası) ünsüzü
- k' :Kalın ünlülerle hece kuran ön damak ünsüzü
- P :Yarı tonlu (p~b arası) ünsüz
- T : Yarı tonlu (t~d arası) ünsüz

## BİRİNCİ BÖLÜM

### 1. GİRİŞ

Avcılık, av hayvanları ve av kuşları olarak bilinen yabani hayvanların aranması, izlenmesi ve vurulması esasına dayanan insanlık tarihi kadar eski bir beslenme, geçim, eğlence ve spor türüdür. Başlangıcı insanlığın başlangıcına dayandırılan bu uğraş içerisinde avlanan hayvanlar, karada avlananlar, havada uçar haldeyken avlananlar ve suda yaşayan hayvanların avlanması olmak üzere üç ana gruba ayrılmıştır. Başlangıçtan günümüze kadar bu hayvanların avlanmasında değişik yöntemler kullanılmakla beraber, ilk insanlar önceleri korunmak daha sonra ise beslenmek amacı ile ilkel şartlarda ve ilkel yöntemlerle avcılıkla uğraşmışlardır. Değişen doğa şartlarına ayak uydurarak gelişen insan ile birlikte avcılık ve avlanma usulleri de değişmiştir. Öyle ki avlanma esnasında tuzaklar, ateşli silahlar hatta ehlileştirilmiş hayvanlar bile kullanılmaya başlanmıştır. Böylece başlangıçta korunma ve beslenme amaçlı yapılan avcılık, yavaş yavaş bir geçim kaynağı ile soyluların, hükümdarların ve kralların boş zamanlarını değerlendirdikleri bir eğlence haline gelmiştir.

Günümüzde ise avcılık eğlenceli bir uğraş olmakla birlikte daha çok bir spor türü olarak görülmektedir. Özellikle günümüz insanları şehir hayatından uzaklaşıp doğa ile baş başa olmak, ruhsal ve bedensel yorgunluktan kurtulmak için avcılıkla uğraşmaktadırlar. Gerçekten de zorlu yaşam şartları, stresli iş hayatı ve buna bağlı olarak ortaya çıkan ruhsal yorgunluğun giderilmesindeki en etkili ilaç avcılık olarak görülmektedir. Avcılık ile uğraşmayanlar için bedensel yorgunluk ve zaman kaybı olarak görülen bu zevkli uğraşı aslında tam tersine insan bedenine büyük faydaları olan ve insanın boş vakitlerini en iyi şekilde değerlendirdiği bir etkinliktir. İnsanın av esnasında bol oksijen alarak, biriken enerjisini toprağa aktarması ve uzun soluklu yürüyüşler yapması insana, vücudun kendisini tazelemesi anlamında, büyük faydaları vardır. Avcılık zaten bu yönüyle spor türü olarak değerlendirilmektedir. Çünkü spor yapmaktaki amaç insanın sağlıklı bir yaşam sürdürmesidir.

Avcılığın bir etkinlik ve spor türü olarak devam ettirilebilmesi ve gelecek nesillere aktarılması ise kesinlikle bu spor dahilıyla uğraşan insanların yani avcılarının sorumluluğu altındadır. Her şeyden önce avcının gerek doğaya gerekse avlayacağı



hayvana karşı bazı sorumlulukları vardır. Avcı, yaban hayatının içine çeşitli dönemlerde bizzat olumlu katkılarla müdahale ederek kendisinin de dahil olduğu o muhteşem sisteme faydalı olmaya çalışmalıdır. Tabiatın dengesini sarsacak bir hayvan neslini yok etmeye çalışmak hiçbir avcının haz duyacağı bir durum değildir. Daha fazla avlanmak; bir yerine beş tane vurmak, bilinçli bir avcının davranışı olmamakla birlikte kendi egosunu tatmin etmek isteyen avcıların övgü duyduğu bir durumdur. Avcı kendisine göre bir alt tür olan hayvanlara kaçma şansı vermelidir. Bu bilinçte olan bir avcı av hayvanlarını tükenmez bir kaynak olarak görmediği için av hayvanlarına karşı saygılıdır. Bilinçli avcı, av hayvanlarını bu konuda çıkartılan kanunlar ve yasalar değil de yine kendisinin koruyacağını bilir.

Hiçbir yaptırımın olmadığı yüzlerce yıl evvel, avcılarının davranış biçimlerinin bugünkünden daha sağlıklı olduğu, Dede Korkut Hikâyeleri'nden Begil Oğlu Emre Destanı'ndan alınmış aşağıdaki metinde açıkça görülmektedir;

Üç yüz altmış atlı Alp ata binerse,  
Kanlı geyik üzerine yürüyüş olsa,  
Begil, ne yay kurardı ne ok atardı,  
Hemen yayı bileğinden çıkarırdı,  
Boğanın, yabani geyiğin boynuna atardı, çekip dururdu.  
Zayıf ise kulağını delerdi, avda belli olsun diye,  
Ama semiz olsa boğazlardı.  
Eğer beyler geyik avlarsa,  
Kulağı delik olsa,  
Begil sevincidir diye Begil'e gönderirlerdi.

(Ergin, 1998: 166)

Türklerin milli destanı kabul edilen Dede Korkut Hikâyeleri'nden alınan yukarıdaki metinde, gerçekten de avcılık konusunda örnek teşkil edilebilecek davranışlar sergilenmiştir. Begil zayıf gördüğü geyiği avlamamakla birlikte, başka avlanma zamanlarında da avlanmasın diye iştahlanmaktadır. Begil bu davranışı ile geyiğe yaşama şansı tanımaktadır. Bugün, bu değerleri bir ölçüde istemeden de olsa göz ardı edecek duruma gelmiş olabiliriz. Ama yine de geçmişimizde var olan bu erdem

dolu davranış biçimlerinin varlığının kanıtlanması, bizim için hem teselli, hem de gelecek için umuttur. (Orman Bakanlığı Milli Parklar ve Av – Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü, 2001: 55).

Günümüz avcılarını kendi geçmişlerindeki bu gibi sayısız olumlu örneğini göz önünde bulundurarak, bir taraftan av hayvanlarının ortamlarının iyileştirilmesine faydalı olacak tutumlar sergilerken, bir diğere yandan da bilinçli bir avcı toplumu oluşması için elinden gelen tüm katkıyı ortaya koymalıdır.

### **1.1. Avcılığın Kısa Tarihçesi**

İnsanların, insanlık tarihi kadar eski bir uğraşı olan avcılığa eski zamanlardan beri canlarını korumak, yiyecek ve giyeceklerini sağlamak gibi hayati ihtiyaçlarının temini için başladığı bilinmektedir. Önceleri daha çok bitkisel besinleri toplamakla yaşamını sürdüren ilk insanlar, alet yapmaya ve kullanmaya başladıktan sonra hayvansal besinlerden de geniş ölçüde faydalanmaya başlamıştır (Üçbaş, 1999: 21). Nitekim topluluk halinde yaşayan ilk insanları basit av aletleri yapmaya yönelten unsur ise vahşi doğa ile verilen mücadeledir. Önceleri canlarını korumak adına vahşi hayvanları öldüren ilk insanlar, daha sonra öldürdükleri bu hayvanların etinden, derisinden ve kemiklerinden faydalanmaya başlamışlardır ki bu durum insanlık tarihinde bilinçli avcılığın başlangıcı olarak kabul edilebilir.

Kuşlar ile küçük av hayvanlarını avlamak için yapılan ilk ilkel avcılık malzemeleri ile birlikte insanların beslenme alışkanlıkları da farklılaşmaya başlamıştır. Bununla birlikte ilk insanlar besin değeri yüksek ve derilerinden olabildiğince fazla yararlanabilecekleri büyük av hayvanlarını avlamaya başlamışlardır. Günümüze kadar ulaşan mağara resimlerinde insanların bu büyük av hayvanları ile yaptıkları mücadeleler tasvir edilmiştir. “Ancak ava doğrudan saldırı yöntemi tehlikeli olmasından ötürü her avda avcılardan birkaçının ölmesi ya da yaralanması mümkündür. Bu nedenlerle gelişen teknik ve aklın da yardımıyla tuzaklardan yararlanma, hayvan sürülerini uçurumlara sürme, pusu kurma gibi yöntemlerle insan doğa karşısında biraz daha güç kazanmış, biraz daha ona hâkim olmuştur.” (Üçbaş, 1999: 21).

Başlangıçta küçük topluluklar halinde yaşayan ilk insanlar özellikle güçlü av hayvanlarını avlayabilmek için bir araya gelmişlerdir. Toplu halde yapılan bu avlar sayesinde diğere bazı işleri de kolektif olarak yapmaya başlamışlardır. Belirgin toplulukların olduğu bu dönemde insanların ilk yerleşim yerleri doğa şartları

nedeniyle mağaralar ya da kaya sığınakları olmuştur. Üretimden uzak, avcılık ve toplayıcılığın esas olduğu bu çağ paleolitik çağ olarak adlandırılmaktadır. Bu dönemde avcılık, güçlü bir bölgecilik gelişimi, iş bölümü ve konuşma ile yeni bir üretim biçimi de doğurmuştur. “Avcılık eyleminin uygulama süresi içinde ortaya çıkan işbirliği, iş bölümü, topluluk içindeki bireyler arasında sorumlulukların dağıtılması, verilen görevlerin zamanında yerine getirilmesi zaman zaman da olsa düzenli besin elde edilememesi hallerinde, birlikte tüketim durumu, grup dayanışmasını ve grup psikolojisini ortaya çıkaran nesnel temellerdir. Grup içi ve farklı gruplar arası ilişkiler toplumsal organizasyonların ilk örnekleridir.” (Orman Bakanlığı Milli Parklar ve Av – Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü, 2001: 29).

Daha sonraları avcılık, arazinin ve avlanan hayvanın özelliklerine, avcıların kendi kişisel becerilerine ve yaratıcılığına, kullanılan av malzemelerinin çeşitliliğine göre gelişmiştir. Kalkolitik çağda avcılığa olan ilgi azalmış mağara duvarlarına yapılan avcılıkla ilgili duvar resimleri önemini kaybetmiş ve giderek ortadan kalkmıştır.

İlk çağlarda insanlık âlemi toplayıcılıktan avcılığa, avcılıktan tarım toplumuna geçerek yerküre çapında büyük bir değişime uğramıştır. Yaklaşık 20 bin yıl önce başladığı varsayılan iklim değişikliği sonunda yeryüzünün coğrafi yapısında büyük değişiklikler meydana gelmiş özellikle tundralar ve stepler ortadan kalkmış buzul tabakası kuzeye çekilmiştir. Avrupa ormanlarla kaplanmıştır. Coğrafyada yaşanan bu köklü değişiklikler daha önceleri sürüler halinde avlanan av hayvanlarının insanlar tarafından avlanmasını olanaksız hale getirmiştir. Oluşan fiziki şartlar yaşama olanaklarının tümünü avcılığa dayandırmış toplumlar için farklı sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Bu sonuçlardan biri de doğadan doğrudan üretim sürecine gidilmesidir ki bu da hayvancılık ve tarımın başlamasıyla gerçekleştirilmiştir (Orman Bakanlığı Milli Parklar ve Av – Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü, 2001: 30).

Tarım ve hayvancılığın gelişmesi avcılığı insanın tek geçim kaynağı olmaktan çıkarmıştır. Ama yine de özellikle ürünlerin ve evcil hayvanların korunması ile yiyecek sağlamak için avcılık sürdürülmüştür. Ayrıca avcılığın kabile geleneklerinin sürdürülmesinde önemli bir yeri olmuştur.

İlk çağlarda avcılık özellikle spor amaçlı olarak boş zamanı ve varlığı olan hükümdarlar ve soylular tarafından yapılırdı. Eski Mısır’da avcılar ayrı bir sınıf oluşturmakla birlikte soyluların avlarına da köpekleri yönetmek veya avı yakalayıp

getirmek üzere katılırlardı. Asurlular ile Babilliler'den kalma tapınak ve saray duvarlarındaki av sahnelerinden, Asurlular ile Babillilerin ava düşkün oldukları anlaşılmaktadır. Avcı Kral Asurbanipal M.Ö. 7. yüzyılda adını, üstünde “Aslanı ben öldürdüm.” diye yazan bir alçak kabartmayla ölümsüzleştirmiştir. İncil'deki bazı ifadeler İsrailoğulları'nın da avcılıkla uğraştığını ve av hayvanlarına gereken değeri verdiğini göstermektedir. Avcılık Eski Yunanlılarda oldukça erken başlamıştır. Ksenophones M.Ö. 4. yüzyılda yazdığı Kynetikos'ta tavşan avlamadaki kendi deneyimlerinden başka yaban domuzu ve erkek geyik avcılığını da anlatmıştır. Ayrıca aslan, leopar, vaşak ve panterlerden, tuzak çukurlarıyla yakalanan ya da atlılar tarafından mızrakla avlanan ayılardan söz etmiştir. Romalılar ise avcılığı soylulara uygun bir spor olarak görmediklerinden, bu işi alt sınıflardan kişilere ve meslekten avcılara bırakmışlardır. İngiltere'de avlanma imtiyazlı kişilere tanınan bir hak olarak görülmüştür. 11. yüzyılda İngiltere Kralı Edward geyik kovalayan av köpekleri peşinde at koşturmaktan hoşlanırdı; bu eğlence daha sonra ardıllarının çoğu tarafından da sürdürülmüştür. XII. yüzyıldan itibaren av, bir bilim niteliği kazanmış zağarlı avcılar ve av köpeği sürüleri ortaya çıkmıştır. XV. yüzyıl sonunda, ilk ateşli av silahları kullanılmıştır. Bunlar bugünkü av tüfeğinin atalarıdır. Fransa Kralı XV. Louis taç giyme töreni dönüşünde Villars – Cotterts ormanında geyik avlamak için mola verecek kadar ava düşkün yaradılıştta bir hükümdardır (Ana Britannica, 1993: 342).

“Tarihteki Türk devletleri tam yerleşik düzene geçinceye kadar Ordu – Ulus tipi bir yapıya sahipti. Bu düzende ulus, silahlı olup bir savaş ihtimali belirince çok kısa sürede ordu haline geçebilmekteydi. Bu yaşam şekli geçmişten kazanılmıştı, çünkü bu organizasyon aslında avlanmanın temel şartıydı. Büyük süre avları ile askeri strateji arasında yakın benzerlik olduğundan süre avları aynı zamanda askeri eğitim aracı olarak da kullanılmıştır.” (Üçbaş, 1999: 21).

Orta Asya ve Ön Asya'da yaşayan Türkler göçebe bir hayat tarzı sürdürdüklerinden doğayla iç içe yaşamışlardır. Bunun sonucu olarak da avcılık bu yaşam şeklinin bir parçası haline gelmiştir. Öyle ki “Sığır” adı verilen büyük genel avlar ve bu avlar sonunda düzenlenen “Şölen” törenleri Türklerin bu yaşantılarında önemli bir yer tutmuştur. Çocuklara küçük yaşlardan itibaren cirit, mızrak, kılıç verilmesi; nişancılık, binicilik ve ok atıcılığının öğretilmesi çocukların hem iyi birer avcı olarak yetişmelerini hem de ileride cesur birer asker olmalarını sağlamıştır. Bu yüzden Türkler avcılığı yiyecek elde etme ile birlikte olası bir savaş için hem asker yetiştirme hem de

hali hazırdaki askerlerin savaşa hazır bulundurmaları için bir çalışma, bir ön uygulama olarak görmüşlerdir.

Türklerin tarih sahnesindeki gelişimleri içerisinde avcılığı yasa ile devlet düzenine ilk sokan Moğol Hanı Cengiz Han'dır. Cengiz Han'a göre av "savaşın okulu"dur. Bu düşünce Türklerin avcılığa bakış açısını da ortaya koymaktadır. Cengiz Han avın yapılışını ve kurallarını yasa ile belirlemiş ve kendisi vefat ettikten sonra da aynı yasa bütün ülkede uygulanmıştır. Avcılığın düzenli bir örgüt durumuna gelmesi Selçuklular dönemine rastlar. Büyük Selçuklu Sultanı Sultan Melikşah, pek çok av üstadına danışarak avcılık konusunda dünyada ilk bilimsel kitap olan "Saydnâme-i Melikşâhi" yazdırttı. Felhak bin Mehmet'e yazdırılan bu kitap Farsça yazılmakla birlikte daha sonra Fransızcaya çevrilerek pek çok kitaba kaynaklık etmiştir (Üçbaş, 1999: 22).

Selçuklularla birlikte saray çevresinde düzenli bir kurum haline gelen avcılık, Osmanlılar döneminde de aynı geleneksel özellikleri ile sürdürülmüştür. Nitekim avcılık Osmanlılar da savaş dönemleri dışında sürdürülen önemli bir uğraşıdır. Öyle ki birçok av partilerine padişahlar bizzat katılmışlar ve avcılığın disiplinli bir düzen içinde yapılabilmesi için sarayda geniş bir teşkilat kurma lüzumu duymuşlardır. Düzenlenen büyük av partilerinde "Hassa Avcıları" denilen seksoncu, samsoncu, sekban, zağarcı, şahinci, kuşbaz, doğancı, çakırcı ve atmacacı gibi görevliler bulundurulmuştur. Komşu ülkelerden armağan olarak padişahlara avcı kuşlar gönderilmesi de Osmanlı Padişahlarının ava olan ilgilerini belirtmek açısından önemlidir. Halk, padişah ve saray görevlilerine ait olan "Hassa Avlakları" dışındaki arazilerde avlanmıştır. Bunlar, her bölgede avcılarının yapacakları av türüne göre "avlık" ya da "avluk" adı verilen yerlerdir. Tanzimat'ın ilanı ile birlikte hassa avcılığı kaldırılıp avcılığı belirli kurallara bağlamak düşüncesiyle 1869 – 1877 yılları arasında yayımlanan "Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye" ile de avcılık belirli bir düzene sokulamamıştır. Görülen lüzum ve ihtiyaç üzerine 1882 yılında Zabıta-i Sayd-i Berri ve Bahri (Kara ve Deniz Avcılığı Zabıtası) kuralları ile bazı önlemler alınmıştır. Ama bu nizannâmenin amacı hazineye belirli bir kaynak elde etmek olduğundan avcılık ile av hayvanlarına belirli faydası olmamıştır (Ana Britannica, 1993: 344).

## 1.2. Türkiye’de Avcılık

Türkiye dünya üzerinde bulunduğu coğrafik konum itibariyle eskiden beri pek çok av hayvanına yurt olmuş bir ülkedir. Ayrıca Asya, Avrupa ve Afrika kıtaları arasında müstesna bir konuma sahip olan ülkemiz pek çok av hayvanının göç yolları üzerinde bulunmaktadır. Bu sebeplerden ötürü Türkiye yüzölçümü aynı olan hiçbir ülke ile karşılaştırılmayacak bol av hayvanına sahiptir. Ağrı’dan Van Gölü’ne doğru uzanan derin vadilerde, Zilan Deresi’nde, Toroslar’da yaban koyunları; Istrancalardan Hopa’ya kadar uzanan bütün Karadeniz Bölgesi’nde, Marmara ve Ege dolaylarında, Akdeniz çevresi ormanlarda karacalar; Doğu Karadeniz Dağları’nda, bütün Doğu Anadolu’da, Toroslar’da yabani keçiler, Güneydoğu Anadolu’da ceylan; Bolu, Ilgaz, Kastamonu’da, Zindan ve Çangal Ormanları’nda geyikler bulunmaktadır. Sayısı diğerlerine göre az olan bu av hayvanlarının yanı sıra ayı, tilki, çakal, kurt, sırtlan, vaşak, tavşan, keklik, bildircin gibi av hayvanları Anadolu’nun her yerinde avlanılır. Ayrıca Güney Doğu Anadolu dağlarında, Güneyde ve Ege’de leopara; Doğu Anadolu’nun bir çok bölgelerindeki sarp kayalıklarda Ur keklige; İstanbul, Kocaeli, Adapazarı, Düzce, Bartın, Alaçam, Bafra, Çarşamba, Lâdik ve Terme düzlüklerinde sülünlere: bütün ekim alanlarında toy, mezeldek, yerli bildircına; İç Anadolu’nun ve Güneydoğu Anadolu’nun tuzlu ve çorak alanlarında bağartlağa, su ve ağaçlık bölgelerde sarıasma ve üveyiğe rastlamak mümkündür (Güneş, 1966: 3).

Bu kadar bol av hayvanının bulunduğu bu topraklar 8000 yıldan beri çeşitli milletlerin uygarlık yatağı ve savaş alanı olmuştur. Bu süre içerisinde Anadolu’nun yeraltı ve yerüstü kaynakları kullanılmış, bir kısmı bugüne kadar gelmiş, bir kısmı tamamen yok olmuştur. Örneğin, aslan ve kaplan Etiler zamanında Anadolu’da yaşamışsa da günümüzde Afrika Kıtası ile Hindistan’ın iç kesimlerine sığınmışlardır. Yine halkımızın kaplan adıyla bildiği Pars özellikle Ege ve Akdeniz kıyılarında normal rastlanabilen bir hayvan olmasına rağmen bugün sayıları parmakla sayılacak kadar azalmıştır. Yaban eşeği ise 300 yıl önce tüketilmiş artık Anadolu’da rastlanılmayan bir türdür (Gürpınar, 1968: 6).

Yurdumuzda bazı av hayvanlarının artık yaşamaması, bazılarının ise sayılarının azalması hatta yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmalarının temel sebepleri; bilinçsiz avcılık ve gerekli yasal düzenlemelerin hem zamanında yapılmaması hem de caydırıcılığının az olmasıdır. Bununla birlikte av hayvanlarının azalmasını doğuran sebepler şu şekilde sıralanabilir:

1. Avcıların çok büyük bir kısmının avcılık eğitiminden yoksun olması ve mevsimsiz avlanmaları.
2. Avcılığı her yönüyle kapsayan yasal düzenlemelerin tam anlamıyla uygulanamayışı.
3. Av hayvanlarına, hiç kimsenin bugüne kadar sahip olmayışı ve bunun tükenmez bir kaynakmış gibi istismar edilmesi.
4. Av zararlıları ile mücadelenin hiç yapılmayışı.

Bu maddeleri uzatmak mümkündür. Ama yukarıda saydığımız maddeler av hayvanlarını olumsuz yönde etkileyen sebeplerin başında gelmektedir (Nebioğlu, 1968: 12).

Etkisiz düzenlemelerle uzun süre kendi kaderiyle baş başa bırakılan avcılık, Cumhuriyet döneminde kurallara bağlanabilmiştir. 1937 tarihli 3167 sayılı Kara Avcılığı Kanunu çerçevesinde avcılık belirli bir disipline sokulmuştur. Av mevsimleri, av yasak ve kısıtlamaları ile genel kurallar konusunda Tarım ve Orman Bakanlığı'na bağlı "Merkez Av Komisyonu" oluşturulmuştur. 3167 sayılı Kara Avcılığı Kanunu'nda yerleşik uygulamalar ve yasakların yanı sıra gerekli kararları alacak yetkiye haiz Merkez Av Komisyon'u, yasadan aldığı yetkiyle, her yıl Orman Bakanlığı bünyesinde toplanarak gelecek av sezonu için belirleyici kararlar alır. Bu kararların alınmasında, Türkiye Avcılar ve Atıcılar Federasyonu da önemli bir rol oynar.

Günümüzde, yasalara göre silah taşınması yasak olmayanlara, harç karşılığında "Av Tezkeresi" verilir. Av tezkeresine sahip olan herkes, kamuya ait topraklarda av yasağı olmayan hayvanları avlayabilir. Türkiye'de avlanmasına izin verilen hayvanlar, türlerine ve avlanma sürelerine göre üç bölüm altında toplanmıştır:

- |                      |  |
|----------------------|--|
| <b>Birinci Grup:</b> | Bıldırcın, kaya güvercini, tahtalı ve üveyik   |
| <b>İkinci Grup:</b>  | Keklik, kum kekliği, kıkırlık, bağırtlak, ada tavşanı ve tavşan  |
| <b>Üçüncü Grup:</b>  | Tilki, sansar, sakarmeke, ördekgiller, kazgiller, kızkuşu, karatavuk, çulluk, küçük su çulluğu, sultani su çulluğu ve bekasinden oluşmaktadır. |

Bu hayvanlar, periyotlar halinde Ağustos ortalarından, şubat sonuna kadar avlanmaktadır. Bu hayvanların dışında kurt, çakal, yaban domuzu, vaşak, pars ve kargaların avlanması Orman Bakanlığı'ndan izin almak koşuluyla bütün yıl serbesttir.

Yukarıda saydığımız av hayvanlarının belirli dönemlerde avlanmasının yanı sıra avcılar için avlanılmasına izin verilen türler için günlük avlanma limitleri de vardır. Avcı arka arkaya gittiği avlarda dahi bir günlük limitinden fazla av avlayamaz, çantasında ve aracında bir günlük limitinden fazlasını bulunduramaz ve taşıyamaz. Ayrıca gece far veya ışıkla avlanmak, hareket halinde tekne ile avlanmak gece görüş gözlüğüyle veya dürbünüyle avlanmak, ses çıkartan elektronik cihazlarla avlanmak, canlı mühreyle avlanmak, zehirle avlanmak ve hayvanların üreme zamanlarında avlanmak yasaktır. Konulan bu yasaklara rağmen av hayvanların sayısında görülen azalma nedeniyle 1993 yılından itibaren avlanma günleri Çarşamba, cumartesi, Pazar ve resmi tatil günleri olarak sınırlandırılmıştır.

Av silahlarının yapımı, alım – satımı, bulundurulması konusunda 11 Eylül 1981'de 2521 sayılı yasa çıkartılmıştır. Buna göre av silahlarının yapımıyla ilgilenenlerin İçişleri Bakanlığı'ndan izin almaları ve buldukları yerin en büyük mülki amirine bildirimde bulunmaları gerekir. Söz konusu yasaya aykırı faaliyette bulunanlara bir yıldan üç yıla kadar hapis ve para cezası verilmektedir.

### **1.3. İslam Dini Açısından Avcılığın Yorumu**

Avcılığın değerlendirilmesi gereken bir başka yönü ise İslam dini açısından yorumlanmasıdır. Dinimizde insanların av hayvanlarını ya etinden istifade etmek, ya da post, kürk veya bazı organlarından faydalanmak yahut zararından korunmak için avlanmaları kural olarak caiz görülmüştür. Bu nedenle etlerinden, derilerinden veya diğer organlarından yararlanma kastı olmaksızın sırf zevk ve keyif için hayvan öldürmek, av avlamak veya bunu meslek haline getirmek, uygun bir davranış olmayıp mekruhtur.

“Kur'an-ı Kerim'de yeryüzünde ne varsa hepsinin insan için yaratıldığının bildirilmesi (Bakara, 2/29), göklerde ve yerde bulunan varlıkların ve imkânların bir lütuf olarak insanın emrine verildiğinin ifade edilmesi (el-Casiye, 45/13), ayrıca avlanmanın ilke olarak helal olduğunun bildirilmesine (el-Maide, 94-96) işaret eden ayetlerin ışığı altında İslam alimleri avlanmanın mübah olduğunu ifade etmişlerdir.



Bakara, 2/29: Yeryüzünü, gökyüzünü, yeryüzünde ve gökyüzünde olanların hepsini insan için yaratmış.

el-Casiye, 45/13: Göklerde olanları, yerde olanları, hepsini sizin buyruğunuz altına vermiştir.

el-Maide, 94 – 96: İhramlı olduğunuz sürece kara avı size haram kılınmıştır. O'na (götürölüp) toplanacağımız Allah'tan korkup – sakının.”([www.av-doga.com](http://www.av-doga.com))

## İKİNCİ BÖLÜM

### 2. ELAZIĞ YÖRESİNDE AVCILIK

#### 2.1. Elazığ İli ve Kısa Tarihçesi

Elazığ ili Doğu Anadolu Bölgesi'nin güneybatısında, Yukarı Fırat Bölümü'nde yer almaktadır. Toplam alanı 9151 km<sup>2</sup>'yi bulan ve bu alanı ile Türkiye topraklarının % 0,12'sini meydana getiren il sahası, 40° 21' ile 38° 30' doğu boylamları ve 38° 17' ile 39° 11' kuzey enlemleri arasında kalmaktadır. Bu çerçevede içinde şekil olarak kabaca bir dikdörtgene benzeyen Elazığ ili topraklarının Doğu - Batı doğrultusundaki uzunluğu yaklaşık 150 km, Kuzey - Güney yönündeki genişliği ise yaklaşık 65 km civarındadır. İli, doğudan Bingöl, kuzeyden Keban Baraj Gölü aracılığıyla Tunceli, batı ve güneybatıdan Karakaya Baraj Gölü vasıtasıyla Malatya, güneyden ise Diyarbakır illerinin arazileri çevrelemektedir.

Elazığ ili arazileri, içinde bulunduğu Doğu Anadolu Bölgesi'nin diğer yörelerine göre ortalama yükseltisinin daha düşük (1300–1400 m) ve nispeten az engebeli bir topografyaya sahip olma özelliği ile dikkati çeker. İlin güney, batı ve doğusunda yükselteleri 2000 metreyi biraz geçen dağlık alanlar bulunmasına karşılık, orta bölümde yer yer bu dağlık kuşak arasına sokulmuş, fakat genelde bu kuşağın kuzey kenarında kabaca Doğu - Batı doğrultulu bir oluk boyunca uzanan ovalık alanlar ile bunları genelde kuzeyden çevreleyen platolar da önemli bir yere sahiptir. Bu çerçevede içinde; yeryüzü şekilleri açısından il topraklarını dağlık alanlar, platolar ve ovalar olarak üç ana birim şeklinde ele alıp incelemek mümkündür.

İlin güney kenarı boyunca Güneybatı - Kuzeydoğu doğrultusunda Güneydoğu Toroslar'a ait dağ sıraları, belirgin üç sıra halinde uzanırlar. Diyarbakır il sınırını da meydana getiren en güneydeki sırayı Maden Dağları oluşturur. Bu yöredeki yükselti 2000 metreyi biraz aşar (Tosun Dağı 2052 m). Maden dağları, Dicle olduğundan sonra doğuya doğru giderek yükselti kazanır ve ilin güneydoğu köşesindeki Akdağ'da 2620 metre ile Elazığ il sınırları içindeki en yüksek noktaya ulaşır. Maden Dağları'nın kuzey kenarı boyunca aynı yönde uzanan Behrimaz-Çitli ovalarından sonra, kuzeyde ikinci dağlık sırayı Kamışlık (2016 m), Hazar (2347m), Yaylın Dağı (2046 m) kuşağı oluşturur. İl sınırları içinde Güneydoğu Toroslar'a ait en kuzeydeki sırayı Karga Dağı (1925 m), Kuşakçı Dağı (1908 m), Çelemlik Dağı (1724 m), Master Dağı (2171 m) kuşağı meydana getirir. Bu kuşak ile güneyde yer alan ikinci silsile arasındaki

çukurluğa Hazar Gölü yerleşmiştir. Yukarıda belirtilen Güneydoğu Toroslar'a ait kuşaklarının kuzeybatı ve kuzeydoğu kenarları boyunca adeta 4. ve 5. sıralar şeklinde uzanan diğer dağlık alanlar da bulunmaktadır. Bunlardan Malatya Ovası'nın doğusuna doğru yükselti kazanan Harabekayış (1659 m) ve Bulutlu (2004 m) Dağları, farklı yapısal özellik gösterirler. Elazığ ilinin batısında Malatya ile olan il sınırını da oluşturan Fırat Nehri'nin (Günümüzde, Karakaya Baraj Gölü) belirgin bir kavis çizmesine neden olan Hasan Dağı (2147 m), kütleli görünümü ile dikkat çeker. İlin doğusunda Bingöl ile sınır oluşturan Gökdere Dağları (2197 m) ve Koruca Dağ, il sınırları içindeki en geniş volkanik dağları meydana getirirler.

Elazığ'da yer alan batıda Baskil Ovası ile başlayan tektonik kökenli çöküntü ovaları, doğuya doğru Kuzova, Hankendi Ovası, Uluova - Elazığ Ovası, Yarımca Ovası, Kovancılar – Başyurt Ovaları ile devam ederek, kuzeydoğuda Karakoçan Ovası ile son bulur. İlin orta bölümünü boydan boya kateden bu ovalar oluşu, kuzeye bakan bir yay görünümündedir. İlin orta bölümünde güneydeki dağlık kuşak içinde boyuna uzanan diğer tektonik kökenli ova ve havzalara da rastlanmaktadır. Bunlardan Hazar Gölü'nün batısında 1500–1600 metrelerde uzanan Kavak-Gözeli Ovaları, Elazığ'ın en yüksek ovaları durumundadır. Yine Hazar ile Maden Dağları arasında, Hazar Gölü Havzası'na paralel olarak 1150–1250 metreler arasında uzanan ilin en güneyindeki Çitli – Behrimaz Ovaları yer almaktadır.

Elazığ ilindeki alçak platolar, daha çok ovalar arasındaki eşik sahalara veya ova tabanlarını çevreleyen alanlara karşılık gelir. İl sınırları içindeki dağlık alanların doruk bölümleri dar, fakat uzun düzlük sistemleri halinde görülür. En belirgin yüksek plato sistemini, batıda Kuzova'dan başlayarak doğuda Murat Boğazi'ne kadar uzanan, doğuya doğru ise Asker Dağı olarak devam eden ilin kuzeyindeki, Harput Platosu oluşturur. Volkanik platolar ise Kuzova'nın doğusunda, Karakoçan ilçesi çevresinde ve Harput Platosu kuzeyindeki Şüşnaz köyü civarında görülürler.

Elazığ, Doğu Anadolu bölgesi içerisinde, Yukarı Fırat havzası bölümünde yer alan bir ilimizdir. Deniz seviyesinden yüksekliği 1067 metredir. Elazığ, Tarihi Harput şehrinin, yerleşime elverişli olmayışı, tabiat şartlarının zorluğu nedeniyle, 1834 yılında, Reşid Mehmet Paşa tarafından bugünkü yerinde kurulmuştur. Elazığ'ın tarihi yeni olmakla beraber bölgenin tarihi oldukça eskidir. Bu nedenle Elazığ tarihini onun menşei sayabileceğimiz Harput'un tarihi ile ele almamız gerekir. Şehrin çekirdeğini oluşturan etrafı derin uçurumlarla çevrili Harput Kalesi'nin (İç kale) ilk defa M.Ö. 2000 yılında

yapıldığı tahmin edilmektedir. Sonraki dönemlerde kalenin eteklerinde yerleşme başlamış, daha sonra da meydana gelen şehrin etrafı tekrar surlarla çevrilmiştir. Ancak parlak bir tarihi geçmişe sahip olan Harput, bugün neredeyse terk edilmiş bir şehir görünümündedir. Harput ve yöresi, Anadolu'nun en eski yerleşme birimlerinden biridir. Yerleşme, tarih öncesi dönemlere kadar uzanır. Nitekim ilin Fırat ırmağının çizdiği büyük yay içinde, sulak ve verimli bir ova üzerinde bulunması, doğal kaya sığınakları, kara ve su hayvanlarının bolluğu nedeniyle yöre, Paleolitik (Yontma Taş Devri M.Ö. 10.000) Dönemden beri, yerleşme alanıdır.

Elazığ ve yöresinin yazılı tarihi Hitit tabletlerindeki bilgilerle aydınlatılmaktadır. Bu tarihi bilgilerin yanı sıra, Elazığ yöresinde yapılan arkeolojik kazı çalışmaları, Hititlerin yöredeki egemenliği ispatlamıştır. M.Ö. 12 -7. yüzyıllar arasında yöreye, kökenleri Hurriler'e dayanan ve merkezi Van (Tuşpa) olan Urartu Devleti hâkim olmuştur. M.Ö. 7. Yüzyılda Asur ve İskit akınları sonrasında Urartu devleti zayıflamış, Harput başta olmak üzere tüm yöre Med egemenliği altına girmiştir. Ama bu hâkimiyet uzun sürmemiş, M.Ö 6. Yüzyılın sonunda Medler'de Pers hâkimiyeti altına girmiştir. M.Ö. 66 yılına kadar yöre Romalıların hâkimiyetinde kalmış, yöreye M.Ö. 53 yılında Partlar gelmişlerse de, 272–309 yıllarına kadar Roma hâkimiyeti devam etmiştir. 395'te Büyük Roma İmparatorluğunun ikiye bölünmesinden sonra Yöre Sasani ve Bizans mücadelelerine sahne olmuştur. 562 yılında yapılan barış ile Fırat ırmağı sınır kabul edilmiş, Fırat'ın batısı Bizans'ta, doğusu Harput ve çevresi Sasaniler'de kalmıştır. Harput Hz. Ömer devrinde ( 7. yy.) Doğu Anadolu'nun büyük bölümünü fetheden müslüman Araplar tarafından fethedilmiştir. Harput'un Bizanslıların hâkimiyetine ikinci defa geçişi 10.yüzyılda olmuştur.

Harput ve çevresi 26 Ağustos 1071 Malazgirt muharebesinden sonra Türklerin eline geçmiş olup yörede Büyük Selçuklu Devletine bağlı olarak Çubuk beyin idaresinde, Çubukoğulları Beyliği kurulmuştur (1085). Çubukoğulları Beyliğinin ömrü uzun sürmemiş 1110 yılında Artuklu Belek B. Behram Harput ve yöresini ele geçirerek Artukoğulları dönemini başlatmıştır. Belek Gazinin 1124 yılında ölümünden sonra Harput, Hısnıkeyfa Artuklu hükümdarı Davud'un eline geçmiştir. Bir müddet sonra Davud'un kardeşi İmadeddin Ebu Bekir tarafından Harput'ta Harput Artukluları diye bilinen bağımsız bir beylik kurulmuştur. Harput, 13. yüzyılın ortalarında I. Alaaddin Keykubat tarafından Anadolu Selçuklu Devleti'nin topraklarına katılıp, Köseadağ Savaşı'ndan (1243) sonra Moğol egemenliğine girdi. 14. yüzyıl ortalarına doğru

Dulkadiroğulları, daha sonra da Akkoyunlular tarafından alınan Harput, 16. yüzyıl başlarında kısa bir süre Safevilerin egemenliğinde kaldıktan sonra 26 Mart 1516’ da Osmanlı topraklarına katıldı.

Harput, Osmanlı döneminde ana yollara uzak kalması, yerleşmeye elverişli olmayışı, tabiat şartlarının zorluğu, iâşe teminindeki güçlük nedeniyle önemini yitirmeye başlamış ve 19. yüzyılın ortalarında, aşamalı bir biçimde günümüzdeki yerine taşınmış böylece Harput bir harabe şehir haline dönüşmüştür. 19. yüzyılda yeni kentin en çok geliştiği dönem padişah Abdülaziz’in yönetimine rastladığından kente 1867 yılında, Sultan Aziz’in imar ettiği yer anlamına gelen “Mamurat’ül-Aziz” adı verilmiştir. Sonradan telaffuzu zor olan bu ad kısaltılarak “El-Aziz” denmeye başlanmıştır.

Osmanlı döneminin sonlarında bir sancak merkezi olan Elaziz kenti, cumhuriyet döneminde bir il merkezine dönüştürülmüştür.1927’de yapılan cumhuriyet döneminin ilk nüfus sayımında 19 216 olan nüfusu, 1934’te demiryolu ağına bağlanmasıyla artmaya başlamış ve 1935’te 23 178 olmuştur. Atatürk’ün 1937 yılında şehre teşrifleri sırasında şehrin ismi "azık" ili anlamına gelen "Elazık", daha sonra 10 Aralık 1937’de Elazığ olarak değiştirilmiştir.1950’li yıllardan sonra nüfusu daha hızlı artmaya başlayan Elazığ ilinin nüfusu 1970 sayımında 100 000’i, 1990 sayımında ise 200 000’i aşmıştır (www.elazigogretmenevi.com).

## **2.2. Elazığ’da Avcılık**

Elazığ Fırat Nehri ile çevrilmiş, ovası, dağları, yaylaları, gölü, Harput’u ve doğdukları yere gönülden bağlı olmuş insanları ile ünlü bir şehrimizdir. Elazığ denince akla tarihi dokusu, kalesi, yatırları ve eşsiz kültürü ile Elazığ’ın ilk yerleşim merkezi olan Harput gelir. Elazığ ilinin ilk yerleşim bölgesi olan Harput aynı zamanda Elazığ avcılığının da başlangıç yeri olarak kabul edilebilir.

“Eskiden Harput’ta avcılık pek yaygın değildi. Çünkü tuhaf bir zihniyetle avcılığın meşum bir meslek olduğunu çoğunluk kabullenmişti. Bu yüzden birçok av meraklısı, aileleri tarafından tenkide uğradı. Buna rağmen halk arasında av meraklısı birkaç zümre vardı ki mevcudiyetlerini gösterebilecek birlik ve beraberlik içinde birbirlerine bağlı ve birbirleriyle çok da samimiydiler. Av mevsimi gelince aralarında av partileri tertip eder, toplulukla ava çıktıkları gibi teker teker ve bazen ikişer, üçer birleşerek muhtelif semtlere dağılırlardı.” (Sunguroğlu, 1968: 293).

Harput halkı tarafından başlangıçta avcılığın uğursuz görülmesi, daha sonraki yıllarda geyik (dağ keçisi) avlamanın uğursuz ve günah olduğu yönünde değişmiştir. Nitekim aslen Harputlu ve bir dönem Elazığ Avcılar Kulübü'ne de başkanlık etmiş olan Fikret Selmanoğlu avcılıkla ilgili hatıralarını kaleme aldığı kitabında, vurduğu ilk dağ keçisini eve getirirken çok tedirgin olduğundan, evde annesinin “Günahtır oğlum, baban gelirse ne der.” sözleriyle karşılaştığından bahsetmektedir (Selmanoğlu, 1992: 77). Halk arasındaki bu batıl inanç, belki bir dönem Elazığ avcılığına sekte olmuşsa da Elazığ yöresine av hayvanlarının sayısının artması yönünden katkısı da olmuştur. Bugün Elazığ avcılarının avlanmak için uzak bölgelere ve çevre illere gitmesinin en büyük sebebi av hayvanlarının sayısının gittikçe azalmasıdır.

Elazığ yöresinde avcılık, avcıların çok erken yaşlarda başladığı bir uğraştır. Hatta çocuklar av yapmaya başlamadan evvel babalarının yanında “değnekçi” veya “çantacı” olarak ava götürülürler. Bu durum, çocukların hem ava olan merakını artırmakta hem de av hayvanlarını ve avlanma usullerini öğrenmesini sağlamaktadır. Hatta çantacılık ve değnekçilik yapmayandan iyi avcı olmaz, diye yaygın bir kanaat da vardır. Ayrıca çocukların, av tüfeği ile ateş edip av hayvanı vurması, delikanlılık çağına girdiklerinin bir göstergesi olmakla beraber büyükleri tarafından övgüye mazhar olacaklarının da bir işaretidir. Hele ki ava götürdüğü çocuğunun avlanması, baba için çok büyük bir övünç kaynağıdır. Fikret Selmanoğlu 1938 yılında babasıyla gittiği bir keklik avında, çocuk yaşta olduğundan, ilk avını yaptığında babasının “Oğlum böyle giderse kekliğin nesli tükenir.” şeklinde gururlandığından bahseder (Selmanoğlu, 1992: 7). Günümüzde teknolojik gelişmeler sonucu çocukların ve gençlerin uğraşı alanları farklılaşsa da halen daha babasından veya dedesinden öğrendiği bu uğraşmayı, kendi çocuklarına öğretmeye çalışan pek çok Elazığ avcısı vardır.

Elazığ'da avcılık belli bir kesimin veya grubun uğraştığı özel bir faaliyet değildir. Toplumun hemen hemen her kesiminde avcıya rastlamak mümkündür. Nitekim araştırmamız için görüştüğümüz avcılar içerisinde iş ve meslek dalları farklı pek çok avcı tespit edilmiştir. Belediye başkanından öğretmene, doktordan avukata, muhasebecisinden inşaat ustasına güvenlik görevlisinden esnafa, işçiden memura ve emekliye kadar çok geniş bir yelpazeyi kapsayan Elazığ avcıları, avcılığı bir gelir geçim kaynağı veya yiyecek temini olarak değil de boş zamanlarını değerlendirdikleri zevkli bir uğraşı, bir spor dalı olarak görmektedirler. Zaten av malzemelerinin gün geçtikçe artan fiyatı, devletin her yıl avcılardan aldığı harçlar ve av bölgesini ulaşmak için

kullanılan imkânlar göz önünde bulundurulduğunda, avcılığın vurulan av hayvanın etinden yiyecek temin etmek veya gelir kaynağı sağlamak amacıyla yapılmadığı anlaşılmaktadır.

Bu ağır ekonomik külfet karşısında halen daha Elazığ'da avcılık devam ediyorsa bu Elazığ avcılarının avcılığa gönülden bağlı olmaları ve avcılığı ata mirası olarak görmelerindedir.

Elazığ avcılarının avcılığa gönülden bağlı olduklarının bir başka göstergesi de Elazığ'ın değişik mahallelerinde Kara Avcıları Derneği'nden başka "Çatı Kahvehanesi" denilen pek çok avcı kahvehanesinin bulunmasıdır. Her türlü oyunun ve içkinin yasak olduğu bu kahvehanelerde, avcılar bir araya gelip sohbet eder ve eski avcılık hatıralarını birbirleriyle paylaşırlar. Eskiden var olan âşık kahvehanelerine benzeyen bu kahvehanelerin farklı yönü ise âşıklar ve onların okudukları şiirlerin yerini kafesler içerisindeki keklikler ve onların ötüşünün almasıdır. Ayrıca avcılar bu kahvehanelerde, teknolojik imkânlardan faydalanarak av esnasında kamera ile çektikleri av görüntülerini de seyretmektedirler.

Elazığ ili taşıdığı coğrafik özellikler bakımından, av hayvanları konusunda çevre illerden daha zengindir. Üç tarafı sularla çevrili olan Elazığ, Türkiye'nin küçük bir modeli olmakla birlikte, göçmen kuşların göç yolları üzerinde bulunmaktadır. Araştırmamız sırasında Elazığ avcıları arasında tespit edilen "sökün gelmek ve sökün gitmek" terimleri, göçmen kuşlar sınıfından olan keklik ve bıldırcının göç ettikleri sonbahar ve ilkbahar mevsimlerinde Elazığ ilinden geçtikleri ve burada belli bir süre kaldıkları anlamında kullanılmaktadır. Fırat Nehri, Keban Baraj Gölü ve Hazar Gölü gibi su boylarına sahip olan Elazığ bu yönüyle pek çok av kuşuna da sahiplik etmektedir. Kaz ve ördek gibi av kuşlarının avlandığı bu su boyları aynı zamanda balık avı için de müstesna yerlerdir.

"Esasen Harput – Elazığ dolaylarında Ağın, Keban, Baskil, Sivrice, Maden, Palu, Karakoçan ilçeleri dâhilinde bulunan ve sonra Mastar, Hazar Baba dağları ve eteklerinde bulunan İçme, Zenteriş, Huh, Mercümut, Pulutlu, Pinciriği ve doğuda Hasret Dağı'nı takiben Karakaya, Pekinik üzerinden geçip Ankuzu Baba, Kavurtaş, Buzluk taşına ve batıda ise Aslan Dağı tepelerini içine alan dağlık ve yaylalık bölgeler her nevi av bakımından zengin ve verimli bölgeler olarak sayılır ve buralarda av meraklılarını fazlasıyla tatmin edebilecek av çeşitleri bulunur ve avlanabilirdi."

(Sunguroğlu, 1968: 294) Sayılan bu av bölgelerinden dağlık olanlarında ayı ve dağ keçisi avlanırken bu dağlık ve yaylalık alanların dışında Elazığ Ovası ile düzlük arazilerde bıldırcın, üveyik bağırtlak ve toy gibi av kuşlarını avlamak mümkündür.

Keklik ve tavşan Elazığ yöresinde en çok avlanan av hayvanlarıdır. Keklik hem eti için avlanmakla birlikte hem de evde kafeste beslenmek için tuzaklarla canlı olarak avlanmıştır. Kekliğe gönülden bir sevgi bağı ile bağlı olan Elazığ avcıları bu av hayvanını daha küçükken yakalayıp evlerinde beslemiş ve onu keklik avlarında dağ kekliği ile kavga ederken ötüşünü dinlemek için kullanmıştır. Elazığ'ın ova ve dağlık bölgelerinde yaşayan tavşan ise eti için avlandığı gibi bir dönem derisi de ihraç maddeleri arasında kullanılmıştır.

Elazığ avcıları yukarıda saydığımız av hayvanlarının dışında, özellikle avını yapmadıkları halde rastladıkları zaman domuz, tilki, porsuk, kunduz, sansar, mezeldek, sarıasma, turna ve karabatak gibi av hayvanlarını da avlamaktadırlar (Güneş, 1966: 103).

### **2.2.1. Elazığ Avcılığının Kısa Tarihçesi**

Cumhuriyet'in ilk yıllarında ülkenin içinde bulunduğu yokluk ve ekonomik sıkıntı bütün vilayetlerde hissedilmekle birlikte Elazığ'ı da kapsamıştır. Bu sıkıntılı dönemde Elazığ halkı içerisinde tüfek alıp ava gidecek kadar zengin olan kimse yoktur. Bu yıllarda Çarşancaklı Haşim Bey, Yümnü Bey (Kulu) ve Bedri Çarşancaklı gibi sancak beyleri av ile uğraşmışlardır. Çevrelerinde söz sahibi, savaş veya sıkıyönetim anında devlete bir alay kadar asker ve insan temin edebilecek bu beyler, boş vakitlerinde besledikleri tazılar ve atlarla eğlenmek ve spor olsun diye avlanmışlardır. 1930'lu yıllarda ulaşım imkânlarının artmasıyla birlikte bu beylerin şehir merkeziyle irtibatları fazlalaşmış şehirdeki insanlarla kaynaşmışlardır. Örneğin arızalanan tüfekleri şehirdeki esnaflar tarafından onarılan beyler, bu esnafları birlikte avlanmak için kendi avlaklarına davet etmişlerdir. Bu sayede avcılık yavaş yavaş halkın arasında da yayılmaya başlamıştır.

1940'lı yıllara gelindiğinde Elazığ halkı içerisinde bir başka kesim de vardır ki avcılığı ticaret için yapmışlardır. Bu avcılar avladıkları tilki ve sansarların kürklerini o günkü Cumhuriyet Hanı'nda 10 reşat altın karşılığında satmışlardır. Bu kürkler o dönem itibarıyla çoğunlukla Almanya'ya ihraç edilmiştir. II. Dünya Harbi'nde Almanların yenilmesiyle birlikte bu ticaret de durmuştur. 1926'da Elazığ Atlı Kulübü adı altında



kurulan avcılar kulübü bu yıllarda bugünkü belediye binasının altında faaliyetlerini sürdürmektedir. II. Dünya Savaşı nedeniyle 1940 ile 1950 yılları arasında toplumda gözüken ekonomik dar boğazdan, bir başka deyişle kıtlıktan dolayı halkın bu kulübü ve onun işleyişini düzenleyecek durumu yoktur. Yine toplumun bu dar boğazı atlatması ile birlikte Avcılar Kulübü de asıl işleyişine kavuşmuştur.

Kıtlık dönemlerinin sona ermesi ve özellikle Türkiye'nin 1950li yıllarda Nato'ya üye olması ile birlikte halkın refah düzeyinin yükselmesi avcılığa olan merakı da arttırmıştır. Bu yıllarda Elazığ'a Karayolları 8. Bölge Müdürlüğü'nü kurmaya gelen Amerikalılar halka, halkın hiç görmediği tüfekleri tanıtmışlardır. Bu durum avcılığa olan ilgiyi arttırmakla birlikte, Amerikalıların kendilerini av bölgesine götüren Elazığ halkından rehber mermi veya tüfek hediye etmeleri halkı avcılığa teşvik etmiştir.

1960 askeri darbesinde bütün ateşli silahlar toplatılınca canlanmaya başlayan avcılık da tekrar sekteye uğramıştır. Ayrıca bu yıllarda ilimizden özellikle Almanya'ya işçi göndermeler başlamıştır ki daha sonraki yıllarda Almanya'ya giden bu işçiler yanlarında yeni tüfeklerle geri gelmişlerdir. Gümrükten “zâti eşya” kabul edildiğinden rahatlıkla geçirilen bu tüfekler ile Keban Barajı'nın yapımına gelen Fransız, İtalyan ve Amerikalıların Keban halkına değişik türde av tüfekleri hediye etmeleri veya satmaları bu dönemde Elazığ avcılığının tekrar canlanmasına bir kıvılcım olmuştur. Almancı adı verilen Elazığ işçilerinin zâti eşya kabul edilen tüfekleri sayesinde 1975'e kadar Elazığ'a pek çok tüfek ve mermi girmiştir. Fakat 1975 yılında bu işin ticareti yapılmaya başlanınca hükümetin tüfeği gümrüğe tabi tutmasıyla birlikte bu durum ortadan kalkmıştır.

Ayrıca 1960'lı yıllarda Avcılar Kulübü hem düzenlediği av partileri ile üyelerini ava götürmeye hem de her yıl eylül ayında avcılarının sezon açılış bayramlarını düzenlemeye başlamıştır. Bu faaliyetler, 1960'lı yıllardan sonra Elazığ avcılarının bir nevi dernek düzeyinde kurumsallaştıklarının göstergeleridir.

1980 yılına kadar, ruhsatlı olan tüfekler hariç, tüfek veya tabancaların, menşeleri ve faturaları hükümet tarafından sorulmamıştır. Bu durum halkın kendi arasında rahatlıkla tüfek veya silah alışverişi yapmasına yol açmıştır ki bu da avcılığın gelişmesine prim vermiştir. 1980 ihtilalinden sonra ruhsatsız silah ve tüfekler toplatılmıştır. Çıkarılan kanunla tüfeklere ve silahlara ruhsat çıkartma mecburiyeti getirilmiştir. Bu dönemde silahlarını ve tüfeklerini teslim etmek istemeyen Elazığ

halkından çoğu avcı bunları ya saklamış ya da toprağa gömmüştür. Bu durum o dönem itibariyle Elazığ avcılığını kötü yönde etkilemiştir.

1960'lı yıllardan sonra gelişen Elazığ avcılığı bazı sorunları da yanında getirmiştir. Uzun vadede ortaya çıkacak olan bu sorunlar, o dönem avcıları veya ilgili hükümet kurumlarınca fark edilememiştir. Bu sorunların en önde geleni bilinçsiz avcılıktır. Avcılar iki veya üç av hayvanı ile yetinmeyip on beş, yirmi tane vurmuşlardır. Ayrıca bu dönemde bazı kış aylarının çok ağır geçmesi av hayvanlarının sayısında belirgin bir azalmanın ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Son olarak 1985 yılından sonra otomatik tüfeklerin yerli imalatının başlaması bu durumu daha da kötüleştirmiştir. Bilinçsiz avcılık ile hükümetin ilgili organlarının belirli yasal düzenlemeleri yapıp gerekli yasakları koymaması, Elazığ'da bulunan av hayvanlarının azalmasına ve dolayısıyla Elazığ avcılarının çevre iller ile daha uzak avlakilara yönelmesine sebep olmuştur.

1990'lı yıllarda Türk halkının başına bela olan ve pek çok aileyi yok eden terör belasası Elazığ avcılığını da kötü yönde etkilemiştir. Terör yüzünden pek çok av bölgesi hükümet tarafından avlanmaya kapatılmış, yine terör korkusundan bir çok avcı avlanamaz olmuştur. Bu durum avcılığın gelişmesini olumsuz yönden etkilerken av hayvanlarının sayısının çoğalmasına yardımcı olmuştur.

Günümüzde Elazığ avcıları, av hayvanlarının sayısının azlığına, hükümetin her yıl aldığı harçların fazlalığına, av malzemeleri ile avlanma bölgesine ulaşmak için yapılan masrafların katlanarak artmasına rağmen, Orman Bakanlığı'nın her yıl belirlediği avlanma bölgelerinde avlanmaya devam etmektedirler. Ayrıca Elazığ avcıları, 1980 yılında adı Elazığ Kara Avcıları Derneği olarak değişen avcılar kulübü sayesinde kurumsal kimliklerini de sürdürmektedirler. 2005 yılı itibariyle 475 kayıtlı üyesi bulunan Elazığ Kara Avcıları Derneği'nin Baskil, Kovancılar, Keban ve Karakoçan ilçelerinde şubeleri vardır. Ayrıca avcıların bilinçlendirilmesi için Türkiye genelinde Halk Eğitim Merkezleri tarafından kurslar açılmış, bu kurslara katılan Elazığ avcıları "Avcılık Sertifikası" almışlardır.

### **2.2.2. Elazığ Avcıları**

Elazığ'da ve özellikle de Harput'ta, günümüze gelinceye kadar pek çok avcı gelip geçmiştir. Efendi, dürüst, saygılı ve ağırbaşlı kişiliklerinin yanında avcılıkları ile meşhur olan bu avcılar, avcılığı ata yadigarı kabul edip kendilerinden sonra gelen

kuşaklara örnek olacak bir avcılık geleneği bırakmışlardır. İsimlerinin yanı sıra “bey, efendi, çavuş ve ağa” gibi unvanlarla anılan bu seçkin simalar, o günkü Harput toplumunun ileri gelenlerindedir. Elazığ insanının alçak gönüllülüğüne sahip bu avcılar, aynı zamanda bir o kadar da cömert insanlardır. Nitekim İshak Sunguroğlu “Harput Yollarında” adlı eserinin 4. cildinde bu avcılardan bahsederken Selman Ağazâde Şeyho Ağa için şunları söylemektedir: “... rahmetli Şeyho Ağa atıcılıkta da dillere destan olmuştu. Her avdan dönüşünde çantası tıklım tıklım olan ve omuzlarında deste deste keklikler asılı olduğu halde şehre giren Şeyho Ağa’nın karşısına kim çıkarsa avlarını bunlara birer ikişer dağıtmaya başlar ve hatta bazen Cami-i Kebir mahallesindeki konaklarına geldiği zaman çantasında bir tek avın kalmadığı çok defa görülen şeylerdendi.” (Sunguroğlu, 1968: 308). Vurduğu av hayvanlarının tamamını dağıtarak, kendisi eli boş eve dönecek kadar cömert bir avcıya herhalde ancak Elazığ’da rastlanabilir.

Aşağıda isimlerini zikredeceğimiz bu avcılardan bazıları aynı zamanda ilim tahsili yapmış, devrinin ileri gelen âlimlerindedir. Bunlardan Hüseyinli Hacı Hasan Bey ilmiyeden olup bütün gençliği boyunca Harput Medreselerinde tahsil görmüş ilim meraklısı bir zattır. Yine Hulusi Müftü Kemal Efendi, Hacı Hasan Bey gibi ilmiyedendir (Sunguroğlu, 1968: 309).

Hepsi bugün rahmetli olmuş bu en eski Harput avcılarından bazıları şunlardır:

Selman Ağazade Şeyho Ağa

Şeyho Ağa oğlu Nuri Bey

Şeyho Ağa’nın yeğeni Doktor Fevzi Bey

Hacı Hıdırlardan Necip Ağa

Hacı Faik Bey

Tulumcu Ali Kaya

Efendigillerden Hacı Lütfullah

Mürüdü Halil Bey

Hulusi Müftü Kemal Efendi

Hüseyinli Oğullarından Şükrü Bey

Mahkeme Katibi Ahmet Efendi

Saraylı Sait Bey

Saraylı Sabit Bey

Mısırlı Mehmet Sait

Topçugillerden İbrahim Çavuş

Hüseyinli Hacı Hasan Bey (Sunguroğlu, 1968: 308).

1955 – 1965 yılları arası ise Elazığ avcılarının şöhretinin bütün Türkiye'ye yayıldığı yıllardır. 1957 yılında Elazığ avcılarında Ziya Çarsancaklı Türkiye atış birinciliğini, 1963 yılında ise yine Ziya Çarsancaklı başkanlığındaki Elazığ atıcılık ekibi Manisa'da yapılan müsabakalarda ikinciliği kazanmıştır. Bu dönemin uçar ve çatı avlarında en önde geleni ise yetmiş beş yaşlarında olduğu halde av partilerine bir genç kadar kuvvetli ve neşeli katılan Bedri Çarsancaklıdır. Bu dönemin diğer bazı ünlü avcuları ise: Aslan Çarsancaklı, Cemşit Çarsancaklı, Sırrı Aktok, Sezai Tatar, Kemal Teymuroğlu, Efraim Albayrak, Halil Külhancı, Kesrikli Ekrem, Perçençli Nadir, Güneyçayırılı Ekrem, Saraç Hanefi, Satıroğlu Ahmet'tir (Sunguroğlu, 1968: 313).

Elazığ avcuları, avcılıklarının yanı sıra sanatçı kimlikleri ile de ön plana çıkmışlardır. Avcılığa duydukları sevgiyi ve bu zevkli uğraşıya gönülden bağlı olduklarını yazdıkları şiirler ile dile getirmişlerdir. Bu şair avcılardan Eyüp Şedele 1946 yılında yazdığı "Avcılık Destanı" adlı şiirinde Elazığ avcılarının özelliklerini anlatmıştır.

### **AVCILIK DESTANI**

Hem bezm-i yârân birkaç refikiz,

Gam-ü gussa nedir? Gelir bize vız,

Çifteler omuzda, sanki birer kız.

Pireyi vurmakta şöhretimiz var.

Kimimiz Serdarız, kimimiz Leşker,

Kimimiz rütbeli, kimimiz Nefer,

Eyleriz böylece seyrana sefer.

Manend-i Pehlivan kisbetimiz var.

Ejder – Süvar olup meydana vardık,  
Sülündür diyü ben Saksâğan vurduk  
Tavşanı göricek selâma durduk.

Hazret-i Aliye nisbetimiz var.

Her zaman böyledir, hal-ü kârımız,  
Alaydır, şakadır hep şikârımız,  
Tazılarda kaldı, çeşm-i çarımız.

Bir uyuz tavşana hasretimiz var. (Sunguroğlu, 1968:316).

Avcılık Destanı'nda bahsedilen dostluk ve kardeşlik bağları, 1966 yılında Elazığ Avcılar Kulübü başkanlığı yapmış olan Fikret Selmanoğlu'nun döneminde de devam etmiştir. Nitekim Türkiye Av Ansiklopedisi'ni yazan Hayri Güneş, Elazığ Avcılar Kulübünden bahsederken şu satırlara yer vermiştir: “Elazığ Avcılar Kulübü kırk senelik mazisi ile Türkiye'mizin en eski avcı kuruluşudur. Bu uzun süre, üyeler arasında örnek bir dostluk, bir ağabey – kardeş havası yaratmıştır. Halen çok meraklı ve usta avcılardan meydana gelen idare heyeti, Başkan Fikret Selmanoğlu yönetimindedir ve bu örnek havayı titizlikle devam ettirmektedir.” (Güneş, 1966: 103)

Yine şâir avcılardan Fikret Selmanoğlu “Genç Avcıya Nasihat” adlı şiirinde, avcılığa yeni başlamış genç avcılara kendi avcılığını anlatarak nasihatlerde bulunmuştur.

### **GENÇ AVCIYA NASİHAT**

Ben bir ömrü sarfettim her türlü ava fakat  
Sandım ki yaşlılık yok hep böyle geçer hayat,  
Aylar yıllar geçince dizimde fer tükendi,  
Gençliğimi düşündüm ki yok şimdi derman takat.

Şimdi elden ne gelir düşünün genç avcılar,  
Gençliğin kadrini bil, sonra dinmez acılar.  
Karda yağmurda koşma, her avın ardı sıra,  
Şimdilik anlamazsın sonra olursun sakat.

Gençlik zamanlarımı bilir hep emsallerim,  
Dere tepe koşmaktı, durmadan işim kârım.  
Koşmayan yaşlılara, niçin koşmaz şaşardım?  
Şimdi derman tükendi, kalmadı o eski tad.

Çocuk gibi severdim gezdiğim avlakları,  
Meşeli yamaçları, mor sünbüllü dağları.  
Her şey gençliğe mahsus ben bilmedim kadrini,  
Fikret gibi yıpranır sonra dersiniz heyhat!

(Selmanoğlu, 1992: 62 – 63).

Fikret Selmanoğlu yazdığı “Götürür” adlı bir başka şiirinde ise avcılığın baba yâdigarı olarak görüldüğünü, bir genç kıza duyulan sevda gibi bağımlılık yarattığını, Elazığ avcılarının ihtiyarlıklarında bile bu sevdadan vazgeçemediklerini dile getirmiş ayrıca usulsüz avcılığın önüne geçilmesi yönünde hükümetten yardım istemiştir.

### **GÖTÜRÜR**

Bizdeki av ahlâkı akli baştan götürür,  
Yaşlı vurur, kekliği, genç yavaştan götürür.  
Avcılık dizde derman, gözde ise fer ister,  
Gençler diker yokuşa, yüreği kan götürür.

Ağır gelirken bize, birkaç keklik avlakta,  
Çökmüş omuzlarımız tüfeği yan götürür.  
Maziye mal oluyor artık bizde avcılık,  
Uslanmak bilmez gönül, çıkmamış can götürür.

Serde sevdası varken bakar mı yaşa başa?  
Sanırım bir gün bu av kabre ferman götürür.  
Baba yadigârıdır avcılık bizde çünkü  
Umarız ahvadımız uzun zaman götürür.

Bir keşmekeş halinde avcılık yurdumuzda,  
Bu düzen uçuruma bizi her an götürür.  
Usulsüz avlanışla karga bile tükenir,  
Gelen turist keçiyi ne de yaman götürür.

Tükenir av nesli avcılık öldü heyhât,  
Asıl sporumuzu bu hal tamam götürür.  
Bu derdin devasını bekleriz hükümetten,  
Kalpte arzu olunca gönül güman götürür.

Beyhude telaşlanma olana SELMANOğLU,  
Dizde takat tükenir gözü duman götürür.  
Sen gözünü uzaktan av diye parlatırken,  
Kekliği kanbalakçı Çıplak Hasan götürür.

(Selmanoğlu, 1992: 35 – 36).

Fikret Selmanoğlu'nun hatırladıkça gözlerinin dolduğunu, hatıralarıyla avunduğunu söylediği ebediyete intikal etmiş Elazığ avcıları da şunlardır: Ali Avcı, Osman Pilavcı, Tahtikli Ahmet Çavuş, Tahsildar Ömer, Demirci Yusuf Bilek, Tüfekçi Nuri Usta, Hasan Usta, Zülfükar Sertkaya, Hasan Sertkaya, Hüseyin Sirke, Demirci Kara Mustafa, Asım Usta, Sıvacı Hüseyin Usta, Kunduracı Faik, Kunduracı Abdünnur, Kemal Timuroğlu, Arif Timuroğlu, Sabahattin Gökçe, Terzi Mehmet Temizer, Çakmakçı Mehmet Usta, Nadir Gerçek, Zeki Gökçe, Suphi Ulaş, Ali Kızıroğlu, Kamil Hoca, Osman Kızıroğlu, Mustafa Kal, Göktepelî Kadri Bey, Marangoz Hüseyin Usta, Şükrü Ergen, Yüzbaşı Fikret, İsmail Hakkı Şen, Horlu Süleyman Yılmaz, Hilmi Yönaç, Nurettin Ozan, Mehmet Murat, Pertekli Mustafa, Fikri Bulut, Halil Külâhçı, Necip Avcı, Terzi Niyazi, Nazifoğlu Şevket Gökâl, Ali Varol, Mustafa Selmanoğlu, Hüseyinli Nuri Yönaç (Selmanoğlu, 1992: 161).

Sözlü kaynaktan derlenen aşağıdaki metinde ise Elazığ avcısının özelliklerinden bahsedilmekle birlikte, Elazıglıların avcılığa bakış açısı anlatılmıştır.

goçali mamuşun şairliği avcılığından sona gelür neden dersen aslında her harputlu doğuştan şairdir şair ruhludur iyi şairdir kötü şairdir ayrı amma şairdir. bu birezim irsi, birezim ahlaki, birezim de ananevi bi meseledir lakin avcılığ o apayrı bir iştir evvela her meslek gibi gaabiliyeT ister bu bir sırf gaabileyeTnen olmaz mektebi yoğTur ki gidesin oğuyasın usTasının tükeni dezgahı yoğTur ki yanaşP el alasin bu da iki diyek ki marak sardın usTasını buldun getTin yanaşdın ki örgenesin el alasin olmaz yağma yoğ

dur başTan alah bi kere av dedikse ele torlu duzağlı degil hakiki av yanı silahla yapılan av anaşılmalı silahı da iyi anamalı yegenim şunu unutma aT avraT pusaT bu ta anayurttan gelen bi kelimdir hem de iyi kelimdir yigitin atı avraTı pusatı olmalı hem de iyisi olmalı çok şey gibi silah da şimdi zenginnerin gösteriş vesilesi oldu silah beş gurus vesikası beş lira bele mi oladı canım sen ne zannedisin ya şahan beg entebi sütçü imam maraşı daha adı sanı bilinmeyen neçe yigit vetanını küffara garşı guru zumburuğlan mı müdafaa etTi yoğsa kemal paşanın gönderdiği silahlardan mı yazıldı tarihe o neçe destan yoğ yegenim yoğ işte o zammannar her yigidin silahı vardı amma o yigitler silahlarını düğünlerde eşKa gelüp sağa sola hedefsiz nişangahsız sıhımağ için kullanmadılar evde sanduğun dibinde sahladılar arada bi yağlamağ için çıhardılar bi de avdan ava ki asıl vetan müdafaasında lazım olana ten hazır bekleye işte avcılığ da zevk



için, dağ bayır geziP yaban heyvannarının canını yahmağ için veyahutta iki gram keklük beş gram davşan\_etu için degil evleviyetle talim için yapılırdı dağda yürüme talimi dağda yaşama talimi dağda iz sürme talimi gendi izini birağmama talimiydi aslında yapılan helbet o zamanın silahıynan bugünün silahı da bir degildi zeten neyi bir ki tüfenkler el yapısı tek namlulu ağızdan dolma çahmağlı tüfenklerdi goçali mamoşa niye avcı mamoş dèrlerdi onu annadacam size bunnarı niye söledim bilimisiz bi adama durduk yere avcı dèmezler bizim melmekette herkeş avciken birine avcı denmişse çoğ mo'him bi sebebi vardır onu annıyasız ha rehmetli leblebici heyro vardı hani şu sabah\_evden çiharken iki ekmeknen bi sitil yoğurdu ağızına alan heyro o zemannar gıraathanaların duvarlarına büyük resimlerden asmağ adeti vardı şindi de var ya o şindiki çollelerin tuhaf resimleri dèldi helbet asılan şanlı yavuzun suları yara yara bacasından simsiyağ bi duman çihararağTan giden hamidiyenin büyük resimleri cihan güzeli züleyhanın cihan pehlevanı adalı halilin goça yusufun resimleri asulurdu işte bu leblebici heyro rehmetliyi dèrdin zahar gahvenin duvarında asılı adalı halilin resmi cannamış gezi hem èle heybetli adamdı hem de da aynen onnar kimin esbab geyinirdi gara şayağTan bol tökümlü bi şalvar aynı gumaşdan bi caket yelek belinde trablus şalından bi guşah ayağında gırmızı yèmeni yèleğın iki yan cèbinden sallanan bi sahat köstegi bu atmış okğa gelen heyro ile bizim zumbuğ gader mamoş bi gün barabar ava giderler ağşamdan gavilleşdikleri üzere zabağ nemazdan sona yola düşerler dağ daş bembeyaz tozağ gar tüfenkler sıkılanmış üstayağTa yanı ki horozları galdırılmış aniden bi şe çiharsa garşularına derakap tetigi düşüreler yannarına yiyecek içecek bi şe de almanışlar nası olsa bi keklük bi davşan düşer bişürür yerler diye hesabetmişler amma avcılığ başKa nasiP gene bi başğa iş ağşama ten o dağ senin bu tepe benim dolaşmış durmuşlar aç bi ilaç bildikleri bütün avlağları dolaşmışlar ne çare yoğ yoğ yoğ açlık yorgunluk bi terafa şehere eli boş dönmek bela güneş de ha battım ha batacam demekte bi yamaca dırmanırken sarp bi gaya çihar garşularına gayayı aşacağlar ki düze çihalar heyro omuz verdi mamoş basTı omuzuna çihTı heyro tüfenkleri uzaTdı mamoş aldı yanına goydu sona èlini uzaTdı heyroya el vèrdi heyro sağ ayağını galdırabildiği gader yuğarı galdırıp bi kortige yerleştirdi yekindi sol ayağını öbirinin yanına getirdi getirmedi mamoş elini sepledi sePledükleyin heyro boşa geldi arğası üstü yuvarlandı aşağıya iki kere döndü yanındaki çalıya duTunam derken yuğardan silah patladı heyro çalıya dutunuP sindi arğasından bi silah sesi daha heyro gayanın girintisine yapışTı belinden simiTvessonunu çihardı èline aldı nefesini dutTu beklemeye başladı gendi

gendiye unan bu deli ğavat canıma ğastetti elini sepleyip beni uçuruma yuvarlamaya çabaladı bağıTı ki çalıya dutundum bu sefer tufengi sığıTı bağıTı ki vuramadı öbir tufengi de sığıTı herhal şindi yeniden tufenleri doldurmağıTadır niye yaptı bilmem amma namlunun ucunu gördüğüm an annı çatına mermiyi yerleştirmeliyim postumu ucuza ğapdırmayam dedi bekledi ses soluğ yoğ hava da eyice ğararmış sine sine arğadan çevirmeye niyetlenen heyro epey bi çabadan sona düzlüğe çığıTı bağıTı ki mamoş it oturuşu yere çökmüş iki dirseği iki dizinde elleri aşşığı sallanmış ğafası öğünde ele durmağıTa heyro annadı ki mesele bildiği gibi değıl işin içinde başğı iş var simiTvessonu tekrar beline tağıTı yanına yağılaşğıTı mamoş da heç bir hareket yoğ çininden dürtükledi

nettın una deli p....k ne p.. çığınnadı

mamoş da ses yok Parmağınnan yan tarafı gösTerdi heyro bağıTı ki yerde iki Tene davşan o zaman annadı ki mamoş davşanı gördikleyin heyro yu meyroyu unutTu elini sepledi tufengi ğaptığı gibi davşanı vurdu tufengin sesine çalının dibinden öbir davşan fırladığleyin diğeri tufengi ğapıp onu da vurdu

e şindi allah için söyleyin adamın belesine avcı denmez de ne denir (SÖZ.)

Sözlü kaynaktan aktarılan bu metinden de anlaşılacağı üzere, avcılık öncelikle kabiliyet işidir. Diğeri meslekler gibi herhangi bir okulu veya usta-çırak ilişkisi içerisinde öğrenilecek bir tezgâhı yoktur. Ayrıca Elazığ avcısına göre, avcılık ana yurttan gelen bir mirastır ve her türlü tehlikeye karşı hazırlıklı olmak için yapılan bir talimdir.

Günümüzde ise avcılığa duyulan gönülden bağlılık ve aşk, ilk günkü tazeliğinde devam etmektedir. Elazığ Avcıları bugünde avdan eli boş dönen arkadaşlarıyla vurduğu avı paylaşmaktadırlar. Avcılığa ata yadigârı gözü ile bakan Elazığ avcıları, dedelerinden ve babalarından gördükleri av ahlâkı ile dostluk ve kardeşliği günümüzde de devam ettirmektedirler.

### **2.2.3. Elazığ Yöresinde Yapılan Av Çeşitleri ve Avlanma Usulleri**

Gün geçtikçe av hayvanlarının sayısının azalması, Türkiye'deki birçok avcıyı olduğu gibi Elazığ avcılarını da olumsuz yönde etkilemiştir. Usulsüz ve mevsimsiz avlanma, bazı kış mevsimlerinin çok ağır geçmesi, av hayvanlarına zarar veren diğeri hayvan türleriyle mücadele edilmemesi gibi birçok sebebi olan bu durum, özellikle

eskiden Elazığ'da avlanabilen bazı av hayvanlarının günümüzde avlanmamasına sebep olmuştur. Bu yüzden günümüzde Elazığ avcıları en çok keklik, bıldırcın, tavşan, üveyik, ördek ve balık avlamaktadırlar. Dağ keçisi avı yasaklandığından; kunduz ve porsuk avı bu hayvanların Elazığ yöresinde kalmamasından; kurt, ayı ve domuz avları ise tehlikeli avlar olduklarından ve etleri yenmediğinden bugün itibariyle Elazığ avcıları tarafından yapılmamaktadır. Yine de Elazığ avcısı, tedbir açısından ava çıktığı zaman büyük av hayvanlarında kullanmak üzere yanında özel av fişekleri bulundurmaktadır. Günümüzde Elazığ avcılarının yaptığı avlar ve avlanma usulleri şu başlıklar altında toplanabilir:

### **2.2.3.1. Keklik Avı:**

Elazığ yöresinde en çok avlanan av hayvanı kekliktir. “Harput – Elazığ ve dolayları iklim itibariyle keklik nesli için pek müsait olduğundan bu bölgede keklik bol aynı zamanda avcıları da çoğunluktadır.” (Sunguroğlu, 1968: 298). Elazığ yöresinde keklik tüfekle, av köpekleri kullanılarak avlandığı gibi tuzaklar yardımıyla canlı olarak da avlanmaktadır. Canlı olarak avlanması, kafes içerisinde keklik beslemenin Elazığ avcıları arasında bir hobi olmasının yanında, bu kekliklerin daha sonra yapılacak keklik avlarında kullanılması içindir. Gerçekten de Elazığ'ın keklik avcıları için keklik beslemek, ötüşünü dinlemek ve av esnasında kendi keklikleri ile dağ kekliklerinin karşılıklı ötüşerek kavga etmelerini (üzbar) seyretmek büyük bir zevktir. Nitekim Elazığ'da bu zevkli uğraşmayı kendilerine hobi edinen keklik avcılarının bir araya geldiği ve adına “Çatı Kahvehaneleri” denilen kahvehaneler vardır. Ayrıca araştırmamız esnasında görüştüğümüz bu keklik avcıları, yaptıkları keklik avında kesinlikle keklikleri öldürmediklerini, kendi keklikleri ile dağ kekliklerinin üzbarını seyretmek ve dinlemek için bu avı yaptıklarını, yakaladıkları yabani keklikleri de sevdikten sonra tekrar serbest bıraktıklarını özellikle belirtmişlerdir.

Keklik avının tüfekle veya tuzakla yakalanması, Elazığ'da avcıların da bu ayırımı göre genel olarak isim almalarına neden olmuştur. Kekliği tuzakla yakalayan avcılara “Çatı avcısı”, keklikle birlikte bıldırcın, tavşan, üveyik, ördek gibi av hayvanlarını tüfekle avlayanlara ise “Uçar avcısı” denilmektedir.

Uçar avcıları için keklik avı sezonu, kesin tarihi Mahalli Av Komisyonu belirlemekle birlikte, eylül ayı sonu ile ekim ayı başında başlayıp kış mevsiminin sonuna kadar devam eder. Elazığ'da yine bu tarihlerde hem sezon açılışı yapmak hem de avcılar arasındaki dayanışmayı artırmak için Elazığ Kara Avcıları Derneği tarafından

“Avcılar Bayramı” düzenlenmektedir. Uçar avcılarını keklik avını 8 – 10 kişilik gruplarla arama yöntemiyle yapmakla birlikte, av köpeğinin kekliğin yerini bulup kekliğı kaldırması şeklinde avlanan avcılar da vardır. “Keklikler genellikle arazi üzerine dağılmış çalılıkların, dağlık bölgelerde ise makilerin arasından kalkar.” (İnal, 1969: 71. Bu yerlerden kalkan kekliğı vurup düşüren avcının, onu arazide bulmasını sağlayan av köpekleridir. Uçar avcılarının yaptığı keklik avının en büyük faydası, avcılarının avlanmalarının yanı sıra aynı zamanda spor yapmalarıdır. Çünkü uçar avcılarını keklik avı sırasında bir günde rahatlıkla 10 – 15 kilometre yürümektedirler.

Çatı avcılarının günümüzde yaptıkları keklik avında ise tüfek kullanılmamaktadır. Ayrıca çatı avcılarının yaptıkları keklik avı, kekliklerin çiftleşme ve kuluçka dönemlerine denk geldiğı için yasaklanmıştır. Ev kekliğı ve bu av için özel hazırlanmış tuzakların kullanıldığı bu avlar, yapıldıkları dönemler itibariyle farklı türlere ayrılmaktadır. Elazığ’da eskiden yapılmış veya halen yapılmakta olan keklik avı çeşitleri şunlardır:

#### **2.2.3.1.1. Çatı Avı**

Mart ayının ilk haftası ile nisan ayının sonuna kadar yapılan çatı avına, ava götürülen iki tane ev kekliğinin içine konulduğu kafesler, yan yana, birbirine bitişik olduğu ve bir evin çatısının altındaki iki ayrı odaya benzediğı için bu ad verilmiştir. Mart ile nisan ayları dağ kekliklerinin, sürülerden kendilerine eş yapacak dişileri ayırıp, çiftleşmek için kendi bölgelerine götürdükleri aylardır. İşte bu dönemlerde çatı avcısı ava götürdüğü kendi ev kekliğini av bölgesinde köz adı verilen düzeneğin içine koyar. Köz; ev kekliğinin kafesi ile birlikte içine konulduğu, kafes belli olmasın diye etrafı ve üstü taşlarla örölüp avcıya göre arka kısmı küçük dikenli ağaç dallarıyla sarılan düzenektir. Çatı avcısı közün yan taraflarına ve önüne tuzaklar diker. Tuzaklar, dağ kekliğı ayağıyla içine girdiğı zaman daralıp dağ kekliğinin ayağında sıkışan yuvarlak halka şeklindeki iplerden ve bu iplerin bağı olduğu, tuzağın yere çakılmasına yarayan 4 – 5 cm büyüklüğündeki küçük kazıklardan oluşmaktadır. Çatı avcısı bu tuzaklardan 80 – 100 tanesini közün etrafına diker. Ayrıca bu tuzakların her biri “Sergen ipi” adı verilen ve tuzakları birbirine bağlayan ana ipe bağlıdır. Çatı avcısı közün etrafına tuzakları diktikten sonra daha önceden hazırladığı meterise girip oturur. Meteris; çatı avında avcının gizlendiğı 2 metre genişliğinde etrafı, taşlarla örölmüş 1 metre yüksekliğindeki duvarlarla çevrili, duvarların uygun olan bir yerinde közü seyretmek için “mazgal deliğı” adı verilen küçük boşluğun bırakıldığı, kare veya daire şeklindeki

gizlenme yeridir. Çatı avcısının közde gizlediği ev kekliği ötmeye başlayınca dağ kekliği kendi bölgesine başka bir erkek kekliğin girdiğini zannedip onunla kavga etmeye gelir. Közün önüne gelen dağ kekliği, közdeki ev kekliği ile önce öterek kavga eder. Kekliklerin birbirlerine üstün gelebilmek için karşılıklı ötüşmelerine “Üzbar” denir ki çatı avcıları bu çatı avını üzbarı seyretmek ve dinlemek için yaparlar. Dağ kekliği karşılıklı ötüşme esnasında veya ev kekliğine gagasıyla vurmaya için hamle yaptığı sıra tuzaklardan birine takılır. Uçup kaçmaya çalışsa da tuzaklar birbirine bağlı olduğu için bütün tuzakları söküp kaçamaz. Bütün bu olup biteni meteristen zevkle seyreden çatı avcısı, meteristen çıkıp tuzaktaki dağ kekliğini yakalar. Yakalanan dağ kekliği daha sonraki avlarda kullanılabilir kadar güçlü bir keklikse eve getirilip beslenir. Zayıf veya avda kullanılmayacak bir keklikse sevdikten sonra tekrar serbest bırakılır. Çatı avı Elazığ merkezle birlikte Keban, Sivrice, Maden, Kovancılar, Ağın, Palu ve Baskil’de de yapılmaktadır.

#### **2.2.3.1.2. Margiros Avı**

Mayıs ayının başından haziran ayının ilk haftasına kadar yapılan keklik avıdır. Bu avda çatı avcıları erkek dağ kekliklerinin cinsel zaafiyetinden yararlanırlar. Zikredilen tarihlerde dağ kekliğinin dişisi kuluçkaya yatar. Çatı avcıları bu defa ava evde besledikleri dişi ev kekliklerini götürürler. Çatı avında olduğu gibi dişi ev kekliği közün içine gizlenip, közün etrafına tuzaklar dikilir. Közdeki dişi ev kekliği ötmeye başlayınca kendi dişisi kuluçkaya yatmış olan erkek dağ kekliği, yeni bir dişi kekliğin kendisiyle çiftleşmek istediğini zannedip közün önüne gelir ve tuzaklardan birine düşer. Meteriste gizlenen çatı avcısı, meteristen çıkıp tuzaktaki dağ kekliğini yakalar. Çatı avının yapıldığı ilçelerde margiros avı da yapılmaktadır.

#### **2.2.3.1.3. Çeri Avı**

Temmuz ile ağustos aylarında yapılan keklik avıdır. Bu dönemde kuluçkadan yavrularını çıkartan dişi dağ keklikleri, zamanlarını yavrularını beslemek ve büyütmeyle geçirir. Bu sırada boşa kalan dağ keklikleri sürü halinde dolaşır. Her sürünün, onlara önderlik eden bir lideri vardır. Çatı avcıları bu dönemde keklik avına evde besledikleri erkek kekliği götürürler. Çatı avı ile margiros avında kullanılan köz, tuzaklar ve meteris bu avda da kullanılır. Köze konulan erkek ev kekliği ötmeye başlayınca, sürü halinde dolaşan dağ keklikleri veya liderleri cevap verir. Çeri avı, erkek ev kekliği ile dağ

keklikleri arasındaki liderlik kavgasına dayanır. Dağ keklikleri bu kavgayı yapmak için erkek ev keklığının içinde bulunduğu köze gelince tuzaklara yakalanırlar.

#### **2.2.3.1.4. Sökün Avı (Gol Avı)**

Kekliklerin göç ettikleri ilkbahar ve sonbahar aylarında yapılan keklik avı çeşididir. Günümüzde artık yapılmamaktadır. Bu avda keklik avcıları, kekliklerin göç yolları üzerindeki dağların yamaçlarından tepesine doğru 20 – 30 metre uzunluğunda, 30 – 40 cm yüksekliğinde, ağız kısmı açık yukarıya çıktıkça daralan iki sıra halinde taştan ya da küçük ağaç dallarından duvar örler. Göç halindeki keklikler, göç yollarındaki bu dağları yamaçlarından tepeye doğru yürüyerek aşarlar. Amaç dağın tepesine varıp oradan uçuşa geçmektir. Tepeye doğru tırmanırken, kendilerini diğer yırtıcı kuşlardan korumak için avcıların yaptıkları duvarların gölgesinden yürürler. Duvarın bitiminde tuzaklar ya da meteris içinde saklanan avcı vardır. Dağ keklikleri ya kurulan tuzaklara yakalanırlar ya da meteristeki avcı onları tüfekte avlar. Dağın göğsünde yapılan bu duvarlar insan kolunu andırıldığı için avcılar arasında bu ava “Gol avı” da denir.

#### **2.2.3.1.5. Alaca (Çit) Avı**

Günümüzde yapılmayan bir keklik avı çeşididir. Bu avda keklik avcısı 5– 6 m<sup>2</sup> büyüklüğündeki beze tilki, kartal ve yılan gibi hayvan resimleri çizer. Bu bezi çapraz çakılmış ağaçlara geçirdikten sonra bezin her iki yanına da günümüz pankartlarına benzeyecek şekilde ince ve yuvarlak ağaçlar geçirir. Bezin orta yerine ise avcının etrafı görebileceği ve av tüfeği ile ateş edebileceği küçük bir mazgal deliği açılır. Avcı bezin arkasına gizlenip ağaçlardan tutarak ilerledikçe dağ keklikleri bezin üstündeki hayvan resimlerini görüp bunları canlı zannederek korktuklarından ve güç birliği oluşturmak için bir araya gelirler. Avcı mazgal deliğinden bir araya gelen keklikleri tüfekte avlar.

#### **2.2.3.1.6. Bağlı Köz Avı**

Yapılış itibariyle çatı avına benzeyen keklik avıdır. Bu avda da avcılar yine evde besledikleri erkek ev kekliklerini kullanırlar. Çatı avıyla aynı dönemde yapılan bağlı köz avının çatı avından farklı olan yönleri ise; közle birlikte “ocağ” adı verilen düzeneğin kullanılması ile ikinci bir serdar keklığının köze konulmasıdır. Çatı avında ava götürülen ev keklığı, kafesi ile birlikte köze konduğu halde bağlı köz avında ev keklığı ocak denilen düzeneğe bağlanır. Ocak; “U” şeklinde, taşlarla örülen ortasına ev keklığının ayağından örülmüş bir iple sikkeye bağlandığı ve sikkenin de toprağa

çakıldığı, kapalı tarafının üstüne küçük dikenli ağaç dallarının dikildiği, üstü ve yanları açık bir düzenektir. Çatı avında olduğu gibi ocağın da yanlarına ve önüne tuzaklar serilir. Bu avda götürülen ikinci kecliğe serdar keklik denir ki bu keklik çatı avında olduğu gibi kafesiyle birlikte köze konur. Serdar kekliğin görevi, dağ kekliğini öterek ocakta bağlı olan ev kekliğinin yanına getirmektir. Yani bir nevi çığırtkanlık yapar. Dağ kekliği geldiği zaman da susar ve dağ kekliği ile kavga etmeyi ocaktaki ev kekliğine bırakır. Serdar kekliğin ötüşüne cevap verip kavgaya gelen dağ kekliği, ocaktaki bağlı keklik ile kavga ederken ocağın önünde veya yanında serili olan tuzaklardan birine düşer. Bağlı keklik avında, ocağın üstü açık olduğu için ocaktaki ev kekliğini atmaca, şahin veya tilki gibi hayvanların avlama tehlikesi vardır.

#### **2.2.3.1.7. Gambalah Keklik Avı**

Bazı yıllar göçlerini geciktiren keklik sürüleri, kışın, vaktinden evvel ansızın bastırmasıyla buldukları bölgelerde kalırlar. Bu kekliklerin kepek karın çok yağdığı günlerde, karın üstüne kondukları zaman ayakları karın içine gömülür ve kanatları ıslanır. İki, üç defa uçmaya çalışsalar da ayakları ile yerden kuvvet alamadıklarından ayrıca kanatları ıslandığından uçamaz ve sersemleşirler. Avcılar sersemleşen bu keklikleri elleri ile canlı olarak yakalarlar.

#### **2.2.3.1.8. Tarp Avı**

Günümüzde sıkça yapılan bir keklik avı değildir. Kekliğin bol olduğu av bölgelerinde kekliği canlı yakalamak için yapılan avdır. Bu av bölgelerinde uygun bir yere kekliğin sığacağı büyüklükte ve derinlikte çukur kazılır. Çukurun etrafında ve içine yem dökülür. Çukurun üstüne ağız kısmı yarım açık kalacak şekilde ağaç destekle desteklenen sal şeklinde yuvarlak bir taş konur. Taşı yarım açık tutan bu ağaç desteğe, bir ucu çukurun içinde diğer ucu çatal olan ikinci bir küçük ağaç dayanır. Keklik tuzağın etrafındaki yemleri yedikten sonra, içindeki yemleri de yemek için çukurun içine girer. Çukurun içine giren keklik, ucu çatal şeklinde olan ağacı düşürünce taşı ayakta tutan ağaç destek de düşer. Bunun üzerine çukurun üstünde yarım açık şekilde bırakılan taş düşüp çukuru kapatır. Keklik içerde kalır. Avcı daha sonra gidip çukurun içinde kekliği canlı olarak yakalar.

#### **2.2.3.1.9. Tohum Avı**

Günümüzde yapılmayan bir keklik avıdır. Eylül ve ekim aylarında çiftçiler tarlalarına buğday ekerler. O yöredeki keklikler bir araya gelerek, ekilen bu buğdayları

yemeye gelirler. Avcılar buğday tarlalarının ortalarına yaptıkları meterislerle gelen keklikleri avlarlar.

#### **2.2.3.1.10. Su Başının Yemlenmesi**

Genellikle evde beslemek için yavru keklik yakalamakta kullanılan keklik avı çeşididir. Bu av türünde keklik avcıları, anneleri ile birlikte su içmeye gelen yavruları yakalamak için kekliklerin sıklıkla su içtiği su kenarlarına yem dökerler. Dökülen yemin etrafına da avcılar tarafından tuzaklar dikilir. Yavru keklikler henüz tuzaklar hususunda tecrübeli olmadıklarından, yemi yemek isteyince tuzaklara yakalanırlar.

#### **2.2.3.2. Bildircin Avı**

Günümüzde Elazığ'daki uçar avcılarının en çok avladığı ikinci av hayvanı bildircindir. Elazığ'da bildircin avı, kesin tarihi mahalli av komisyonu belirlemekle birlikte genellikle 15 Ağustos'ta başlayıp eylül ayının sonuna kadar devam eder. Bildircin daha çok sulak yerlerde, ekin tarlalarında ve yoncalıklarda bulunan bir av hayvanıdır. Göçmen bir kuş olduğundan Türkiye'ye sonbahar aylarında gelir (İnal, 1969: 88). Bu yüzden bildircin avı Elazığ'da da sonbahar aylarında yapılmaktadır. Elazığ avcıları bildircini özellikle sulak yerleri ve ekin tarlaları çok olan Elazığ Ovası'nda avlamaktadırlar. Bildircin avı, uçar avcılarının gruplar halinde ekin tarlalarını veya yoncalıkları gezmeleriyle yapıldığı gibi av köpeklerinin kullanılmasıyla da yapılır. Av köpekleri avcılar tarafından daha önce eğitildikleri için ava götürüldüklerinde bildircinin kokusunu takip ederek bildircini bulunduğu yerden kaldırır. Avcı da uçarak kaçmaya çalışan bildircini tüfekte vurur. Av köpeği vurulan bildircini bularak avcıya getirir teslim eder. Böylece avcı vurduğu bildircini aramak derdinden kurtulmuş olur.

#### **2.2.3.3. Tavşan Avı**

Birçok yörede kaçır avı diye nitelendirilen tavşan avı, Elazığ yöresinde avlanma sezonu keklik avında olduğu gibi eylül sonu ile ekim başında başlayıp şubat ayının sonuna kadar devam ettiği ve bu yüzden keklik avına giden avcılar aynı zamanda tavşan da avladıkları için uçar avı içerisinde değerlendirilir. Tavşan avı, keklik ve bildircin avına göre daha tehlikelidir. Çünkü keklik ve bildircin avlarında avcı havaya doğru ateş ederken tavşan avında yere doğru ateş etmektedir. Bu yüzden dikkatsiz avcılar kendi arkadaşlarını vurabilmektedirler. Ayrıca yine yere doğru ateş edildiğinden taş veya kayadan seken saçmaların avcıları yaralama ihtimali vardır (İnal, 1969: 75).



Tavşan avı Elazığ'da çok eskiden beri yapılmaktadır. Öyle ki sancak beyleri, boş vakitlerinde besledikleri tazılarıyla ve atlarla tavşan avına çıkmışlardır. Bu avlarda tazılar tavşanları canlı olarak yakalamakla birlikte, öldürme ihtimaline karşı tavşanın etinin helal sayılması için tazının boynuna "halta" adı verilen demir halkalar takılmıştır (SÖZ).

Tavşan Elazığ'ın ova ve dağlık bölgelerinde bolca bulunan bir av hayvanıdır. Ayrıca kışın karda tavşan avı izlemek büyük bir kabiliyet ve ustalık işidir. Elazığ avcıları tavşan avında da gruplar halinde arama yöntemiyle avlandıkları gibi tek başlarına av köpeğiyle avlanan Elazığ avcıları da vardır. Gruplar halinde tavşan avlayan avıcılardan biri tavşanı yatağında görünce diğer avcı arkadaşlarını uyarmak için "yantuh çağırma" yöntemini kullanır ki yantuh çağırma tavşanı gören avcının diğer arkadaşlarını uyarmak için tavşan yatakta anlamına gelen "yantuh" diye seslenmesidir.

#### **2.2.3.3.1. Kılan Yapılması**

Tavşan avında, avcının tavşanı vuramayıp tavşanın yuvasına girdiği zaman yapılan tavşan avı çeşididir. Yuvasına giren tavşanın yuvasının girişine, taşla yuvarlak şekilde tavşanın sığacağı genişlikte ve büyüklükte duvar örülür. Yuvanın çıkış yerine avcı tarafından muallakta bir taş konur. Tavşan yuvadan çıkınca taştan örülen düzeneğin içine girer. Düzeneğin içerisinde düzenekten çıkmak için sağa ve sola hareket edince muallaktaki taş düşer ve yuvanın ağzını kapatır. Tavşan düzeneğin içerisinde hapis kalır. Avcı sabah gidip tavşanı canlı olarak yakalar.

#### **2.2.3.4. Üveyik Avı**

Günümüzde az yapılan bir av çeşidi olmakla birlikte uçar avı içerisinde değerlendirilmektedir. Bildircin gibi çoklukla Elazığ Ovası'nda avlanan üveyiklerin avlanma zamanları da bildircin ile aynıdır. Daha çok ağaçlık bölgelerde bulunan üveyiğin avlanmasında Elazığ avcıları bek avı metodunu kullanırlar. Bek avı, avcının av hayvanının geçit yerlerini belirledikten sonra kendisine gizlenebileceği bir bek yeri bulup av hayvanını bekleyerek avlanmasıdır. Üveyik daha çok ağaçların üzerinde avlandığından avcılar ağaçlık bölgelerin özellikle de kavaklıkların içine girip orada bekleyerek bu av hayvanını avlarlar.

#### **2.2.3.5. Ördek Avı**

Elazığ yöresinde sıklıkla yapılmayan bir başka av çeşidi de ördek avıdır. Hazar Gölü çevresi, Keban Baraj Gölü çevresi ve Murat Nehri boyları ördek avının

yapılabildiği av bölgeleridir. Ördek avı kış mevsiminin başlangıcından ortasına kadar olan dönemde yapılan bir avdır. Elazığ avcıları yukarıda saydığımız su boylarına meteris kurarak ördek avı yapmışlardır. Yalnız bu meterisler çatı avındaki meterislerden farklı olarak her tarafı kapalı, sadece avcıların ateş etmeleri için uzunlamasına mazgal delikleri bırakılan bir evin odası büyüklüğündeki gizlenme yerleridir. Ördek avcıları, sabaha karşı şafak sökmeden bu meterislerin içine girip beklemeye başlarlar. Sabah gün ağarırken suya inen ördekleri de bu meterislerden açtıkları ateş sonucu avlarlar. Tabi bu avda bazı avcılar yabancı ördeği buldukları bölgeye çekmek için canlı veya cansız mühre de kullanmaktadırlar. Günümüzde meteris kurarak ördek avını devam ettiren az sayıda Elazığ avcısı vardır.

### **2.2.3.6. Balık Avı**

Günümüzde Elazığ avcılarının sıklıkla yaptığı bir başka av türü de balık avıdır. Elazığ'da balık avı sezonu 1 Eylül'de başlayıp 15 Nisan'a kadar devam eder. 15 Nisan ile 1 Eylül arası balıkların yumurtlama dönemi olduğu için balık avı yasaktır. Keban Baraj Göleti, Hazar Gölü, Murat Nehri ve daha birçok küçük akarsuya sahip olan Elazığ, balık çeşitliliği ve sayısı yönünden balık avcılarının yüzünü güldürmektedir. Elazığ'daki balık avcıları, Keban Baraj Göleti ve Hazar Gölü'nde teknelerle ağ sererek veya serpmeye ağlar kullanarak balık tutup bu avın ticaretini yapmakla birlikte, boş zamanlarında kendi dip ve kamış oltaları ile münferit olarak zevk için avlanan birçok balık avcısı da vardır. Elemi, Eyüp Bağları, Konakalmaz, Şıhhacı, Fatmalı, Meşeli, Esenkent ve Könk olta avcılığının yapıldığı bölgelerdir. Balık avcıları Keban Baraj Göleti ile nehirlerde aynalı sazan, gümüş, turna, kefal, küpeli, karabalık ve tahta balığı gibi balık türlerini avlayabilmektedirler. Hazar Gölü'nde ise kaya balığı ile Hazar Gölü'ne has göl balığı yakalanmaktadır. Su havzaları ve su boyları yönünden zengin olan Elazığ'da, balık avcıları balık avlamak için farklı usuller de geliştirmişlerdir.

#### **2.2.3.6.1. Sakkara Avı**

Elazığ'ın Ağın ilçesinde yapılan bir balık avı çeşididir. Sakkara avı, Ağın balıkçılarının deyimiyle iğde ağacı çiçek açtığında yani mayıs ayının ortalarına doğru yapılır. Yapılışı şu şekildedir:

Öncelikle ırmaktaki suyun akışını hızlandırmak için suyun akarı önüne karaya doğru duvar çekilir. Duvar ile kara arasındaki küçük boşluktan su hızlı bir şekilde akmaya başlayınca bu boşluğa ağaçtan bir ızgara konur. Su ızgaranın gözlerinden akar

ancak su akarı hızlandığı için suyun akarına kapılan balıklar, ızgaranın gözlerinden geçemez ve ızgaranın üzerinde kalır. Balıkçılar da ızgaranın üzerinde kalan balıkları elleri ile toplarlar.

#### **2.2.3.6.2. Hıj Avı**

Ağın ilçesinde yapılan bir balık avı türüdür. Bu avda “Hıj” adı verilen bu ava ait özel bir alet kullanılır. Hıj; ağız kısmı testere gibi dişli olan, çelik sac ve buna bağlı sap kısmı olmak üzere iki kısımdan oluşan, küreğe benzeyen bir alettir. Ağın balıkçıları gece yaptıkları bu avda, fenerler yardımıyla hıjı kullanarak balık avlamaktadırlar.

#### **2.2.3.6.3. Kökten Balık Alma**

Çok basit bir avlanma şekli olmasına rağmen Ağın ilçesinde sıklıkla kullanılan bir balık avıdır. Bu avda balıkçılar suyun altında kalan ağaç köklerinin arasında, ellerine çorap geçirerek balık avlamaktadırlar. Ele çorap geçirmekteki amaç, balığın elden kaymasını önlemektir.

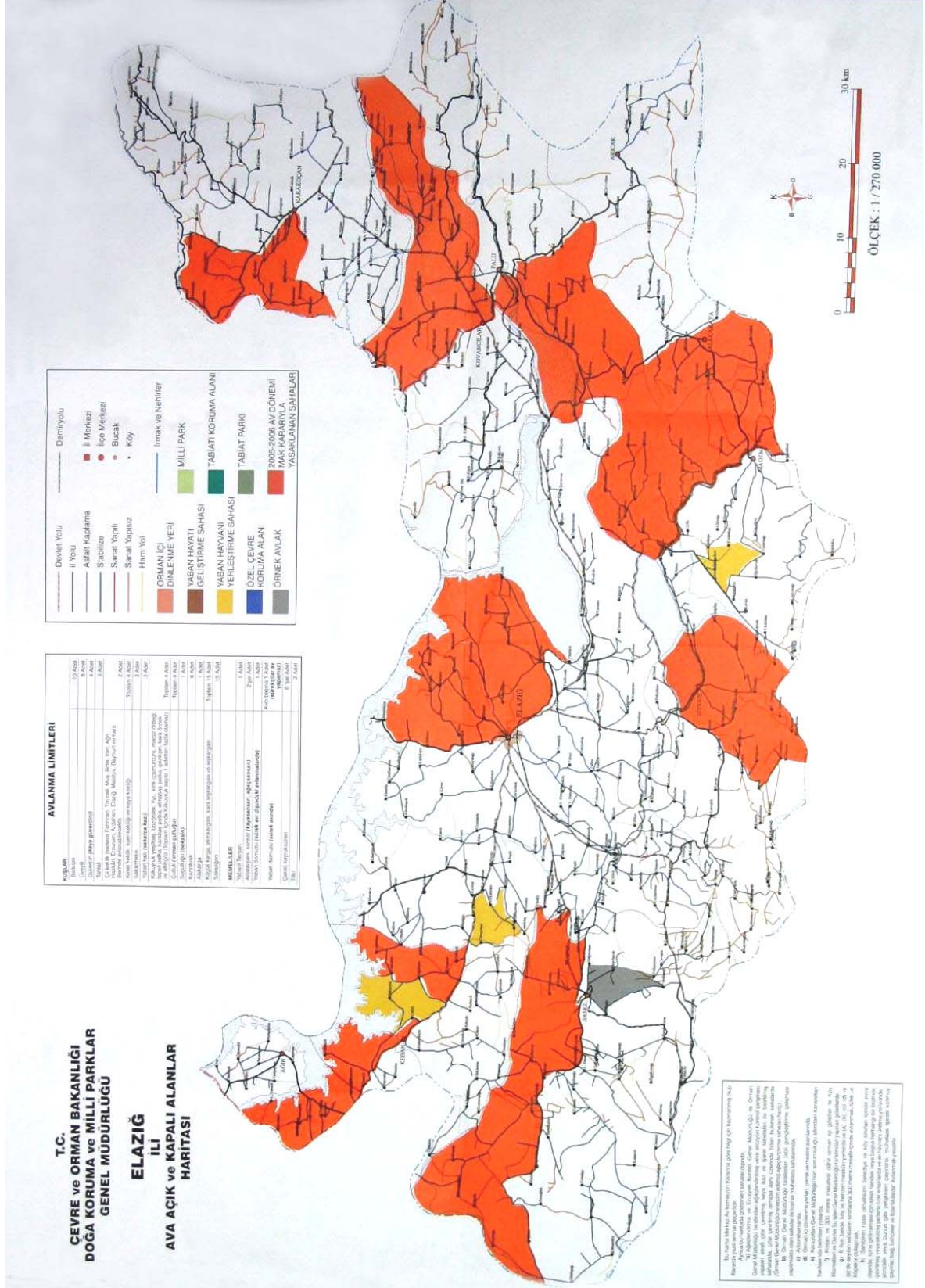
#### **2.2.3.6.4. Çat Kesme**

Elazığ’ın Palu ilçesinde yapılan bir balık avı türüdür. Bu balık avı, ırmağın iki kola bölünen kısımlarında yapılır. Irmağın iki kola bölündüğü yerde bir kolunun su akarı, ağaçtan veya taştan yapılan duvarlarla kesilir. Suyun akarı diğer kola yönlendirilir. Suyun önünün kesildiği kolda su akarı olmadığından balıklar açıkta kalır. Balıkçılar açıkta kalan bu balıkları elleri ile toplarlar.

#### **2.2.3.6.5. Terp Avı**

Palu ilçesinde yapılan bir balık avı türüdür. Balık avcıları, ırmakta suyun aşağı doğru aktığı yerin önüne söğütten örülmüş sepete benzeyen ve süzme görevi bulunan tuzaklar bırakırlar. Su, bu sepetlerin boşluklarından aşağı doğru akar ancak balıklar bu boşluklardan geçemez ve sepetin içinde kalır. Belirli bir süre sonra balıkçılar gidip sepetteki balıkları toplarlar.

## 2.2.4. 2005–2006 Av Sezonu Elazığ İli Avlanma Bölgelerini ve Avlanma Limitlerini Gösterir Harita



## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### 3. TERİMLER VE AVCILIK TERİMLERİ

#### 3.1. Terimler

Günlük dilde kullanılan bir kelimeye ikinci ve özel bir anlam yükleme, kelime köklerinden yeni kelimeler türetme veya kelimeleri birleştirme yolu ile elde edilen bir kısmı batı kökenli kelimeler ile karşılanan herhangi bir bilim, sanat, meslek ve spor dalı ile ilgili özel kavramların karşılığı olarak kullanılan kelimelere terim denir.

A. Dilaçar ise terimi: “Bilim ve sanat kollarında kullanılan, bunların müfredatına ve disiplinine tabi bulunan ve belli bir kavramın, nesnenin, olayın veya durumun karşılığı olan kelime” (Dilaçar, 1956: 207) şeklinde tarif eder.

Kullanım sahaları, ait olduğu dalın mensupları ile sınırlı olduğundan dar bir anlam çerçevesine sahip olan terimlerin bu kelimeleri kullanan kişiler arasında özel anlamları vardır. Bu yüzden terimler, bu kişiler arasında hızlı bir anlaşma aracı olarak kullanılır.

“Eskiden “ıstılah” adıyla adlandırılan terim, “umumî veya adî kelimelerden farklı kelimeler” diye tanıtılmıştır. Çeşitli bilim dallarının, sanat ve meslek kollarının özel kelimeleri olarak tanımladığımız terim sözü, Latince “sınır, son” anlamına gelen terminus kelimesine benzetilerek derlemek fiilinin eski şekli olan termek fiilinden –im eki getirilerek türetilmiştir.” (Zülfıkar, 1991: 20).

Terimler, kullanım sahaları göz önünde bulundurulursa iki ana kısma ayrılır. Bunlardan birincisi; kaynağı halk dili olan, ayakkabıcı, inşaatçı ve avcı gibi küçük meslek grupları ile küçük toplulukların kendi aralarında kullandıkları terimlerdir ki bunların hepsi evde, sokakta ve iş içinde öğrenilen terimlerdir. Bu terimler kullanım sahaları dar ve yazı dilinde pek kullanılmayan terimlerdir.

İkincisi ise; ilim âleminin dilinde yaşayan, bir akademik düşüncenin mahsulü olan bilim, fen ve teknikte kullanılan terimlerdir. Bu terimler, küçük meslek gruplarının ve halk kitlelerinin kullanıldığı terimlerden daha geniş bir kullanım sahasına sahiptir. İnsanlar bu terimlerle daha çok eğitim hayatları sırasında karşılaşır. Çünkü bu terimler bilimsel araştırmalarda, ders kitaplarında ve mesleki eğitim verilen yüksek öğrenim basamaklarında kullanılan terimlerdir (Tankut, 1945: 30).

Birinci kısım terimler, halkın içgüdüsüne dayanan terimlerdir ki bu terimleri kullanan meslek erbabı bunların terim olduğunun farkında bile değildir. Aynı zamanda bu terimlerin çoğunu halk dilinde yer alan kelimeler oluşturur. İkinci kısım terimler ise tamamıyla bilinçli bir şekilde oluşturulmuş, literatüre terim olarak geçmiş kelimelerdir. Dilin kendi bünyesindeki olanaklardan faydalanılarak türetilmiş bu terimlerin içerisinde halk ağzından kelimeler yer almaz.

Terim oluşturmada izlenilmesi gereken en doğru yol Türkçenin bünyesinde canlı bir şekilde yaşayan köklere işlek ekler getirilmesidir. Bu şekilde oluşturulacak terimler Türkçe eklerden kurulmuş Türkçe köklere dayandığı için milli olur. Bu nitelikteki bir terim dilin o kadar canlı bir parçasıdır ki, tanımını yapmadan bile bize bir şeyler anlatır. Örnek olarak “damıtık”, “doğu”, “batı”, “bitki”, “sürgün”, “tutuklama”, “seçim” terimleri canlı köklere ve canlı eklere dayandığı için kavranması kolay sözlerdir (Zülfikar, 1991: 23). Bu şekilde oluşturulmuş terimlerin halk tarafından kabul görmesi de kolay olur. Nitekim terimlerin üretilmesinde yalnızca sözcüklerin kökleri ve ekleri ile oynamaktan öteye, bunları kullanacak olan toplulukların dil beğenisini de göz önüne almak gerektiği, gerçek anlamdaki bilimsel yöntemin vazgeçilmez koşullarından birisi sayılır (Başkan, 1973: 179). Halkın dil süzgecinden geçmiş bu terimler, dilin kullanım sahasına girer ve kalıcıdır. Bu milli terimlerin halk tarafından kolayca kabul görmesinin sebebi; halkın kelime kök ve ekine yabancı olmaması ve kelimenin anlam bakımından kendisine bir şeyler çağrıştırmasıdır. “Mevduat” kelimesinin yerine “yatırım” kelimesinin kullanılmaya başlanması bunun en güzel örneğidir.

Milli terimler üretmek ve bunları kullanmak, dilimizi yabancı kelimelerin istilasından da kurtaracaktır. Yabancı kelimeleri kullanmak bir dilin gelişmesini, dolayısıyla kültür aktarımını olumsuz yönde etkileyen önemli bir unsurdur. Ayrıca halk ile aydın arasındaki dil uçurumunun iyice derinleşmesine yol açar.

Bilim, teknoloji, sanat dallarında ortaya çıkan yeni kavramların dilimize girmesi kaçınılmaz bir sonuçtur. Önemli olan bu yeni kavramlara uygun Türkçe terimler türetmektir. Aksi takdirde toplum yeni kavramı ait olduğu dildeki karşılığı ile olacaktır ki bu da dile yeni yabancı kelimelerin girmesi demektir. Üniversite, fakülte, profesör, diplomasi, turizm, trafik, ekonomi, çek, riziko, apartman, vestiyer, antre, dublaj, aktör, aktris vb. terimler dilimizde kullanılan yabancı terimlerdir ki bunlar dile yerleştiğinden bu terimlerin yerine Türkçe terimleri yerleştirmek imkânsız ya da çok uzun zaman alacak bir iştir. Ancak bilgi, bilgin, bilge, bildiri, bildirim, bilim gibi terimler bil-fiil

köküne dilimizde kullanılan çeşitli ekler getirilerek türetilmiş milli terimlerdir ki bu yolla hem yabancı kelimelerin dile girmesi engellenmiş hem de Türkçe kök ve eklerle türetildiğinden halkın beğenisini kazanıp, dile kolayca yerleşmişlerdir.

Yeni bir terim türetmede izlenecek ikinci bir yol ise dilin bünyesinde varolan kelimeleri birleştirmektir. Çünkü yeni oluşmuş bazı kavram ve nesnelere tek kelime ile karşılamak mümkün değildir. Terimlerin genellikle en kısa biçimi ile birer sözcüklü olmaları yeğlenmekteyse de çoğu kez “Çalışma Bakanlığı” gibi ikili, bazen de “grup başkan vekili” gibi üçlü ve “Türkiye Büyük Millet Meclisi” gibi dördü birimlerden kurulu terimler yaygın biçimde kullanılmaktadır (Başkan; 1973: 174).

Bilgisayar, buzdolabı, ısıölçer gibi terimler kelime birleştirme yolu ile elde edilmiş terimlerdir. Bu terimler oluşturulurken ilk dikkat edilen husus; birleştirilen kelimelerin ait oldukları dilde canlı bir şekilde yaşamalarıdır. Diğer dikkat edilmesi gereken husus ise; kelimelerin taşıdıkları anlamlar ile karşıladıkları nesnelere görev ve işlevlerinin birbirine uygunluk göstermesidir. Bu anlam-işlev uygunluğu, oluşturulan terim ile nesne arasında bir çağrışım alanı yaratmaktadır ki bu da yeni oluşturulan bu terimin dile kolayca yerleşmesini sağlamaktadır.

Ortak dilde kullanılan bir kelimeye ikinci ve özel bir anlam yükleme, terim türetmede kullanılacak başka bir yöntemdir. Damarına basmak, damarı tutmak gibi ortak dilde kullanılan deyimlerde geçen damar sözcüğü, biyolojide “atardamar” ve “toplardamar” kullanımlarında terim olmuştur. Yine jeoloji bilim dalında da damar sözcüğünün terim karşılığı vardır. Ortak dilde kullanılan damar sözcüğüne, ikinci hatta üçüncü bir özel anlam yüklenerek terim yapılmıştır. Bu da bize terim konusunun kelime bilgisi ile olduğu kadar anlam bilgisi ile de alakalı olduğunu göstermektedir (Dilaçar, 1956: 208).

Bir kelimenin hem günlük dilde hem de bir dal ile ilgili özel bir kavramın karşılığı olarak kullanılması o kelimenin kullanılış özelliğinden kaynaklanmaktadır. Bir dildeki söz birimlerinin sözcük ve terim olarak ayrılmasında bu kullanılış özelliği göz önünde bulundurulur. Günlük dilde kapı, pencere gibi yerlere asılan örtü anlamında kullanılan “perde” sözcüğü, “Bu eser üç perdeden oluşuyor.” cümlesinde tiyatro dalında, “Doktor, dedemin gözündeki perdeyi aldı” cümlesinde ise tıp sahasında terim olarak kullanılmıştır. “İzmarit” sözcüğü günlük dilde “içilmiş sigara artığı” anlamıyla

kullanılırken aynı sözcük, “İzmaritgillerden pullu ve kılçıklı bir çeşit balık” anlamıyla zooloji dalında terim olarak kullanılmıştır.

### **3.2. Terimlerin Genel Özellikleri**

1- Terimlerin en başta genel özellikleri, herhangi bir bilim, sanat, meslek veya spor dalıyla ilgili özel bir kavramın karşılığı olarak kullanılan sözcükler olmalarıdır. Bu yüzden anlamları dar ve sınırlı olan bu sözcükler, ait oldukları daldaki kavramları kesin ve net bir şekilde ifade ederler. “İzohips” sözcüğü günlük dilde bilinmeyen ve pek kullanılmayan bir sözcükken Coğrafya alanında “eş yükselti” gibi kesin ve net anlamı olan bir terim olarak kullanılmaktadır.

2- “Terimlerin anlamları sabittir ve cümle içinde olsa bile değişik anlamlarda kullanılamazlar.” (Zülfikar, 1991: 20). Dilimizde kullandığımız pek çok sözcük, cümle içerisinde diğer sözcüklerle birlikte kullanıldıklarında farklı anlamlar kazanırlar. Ayrıca ortak dilde kullanılan birçok sözcüğün yan ve mecaz anlamları vardır. Ancak terimler ait oldukları dala ait özel bir kavramı karşıladıkları için yan veya mecaz anlamları yoktur. Anlamları sabit olduğundan cümle içerisinde kullandıklarında bile bir anlam değişikliğine uğramazlar.

3- Terimlerin anlamları yoruma açık değildir ve karşıladıkları kavramı net, açık ve kesin bir biçimde bildirirler. Bu yüzden ki terimler ait oldukları dalın mensupları tarafından kısa ve hızlı bir anlaşım aracı olarak kullanılırlar.

4- Tek kelimededen oluşan terimlerin yanında, birden çok kelimededen oluşan kelime grubu halinde terimler de vardır. Ortak dilde bazı kelime ve kavramlar tek kelime ile karşılanamadığından bunları ifade etmek için birden fazla kelimeli yapılar ve kelime grupları kullanılır. Aynı durum terimler için de geçerlidir. Ağaçkakan, eğrelti otu, eğimölçer bu şekilde oluşturulmuş terimlerdir.

5- Ortak dilde kullanılan pek çok sözcüğün ne anlama geldiğini cümle içerisindeki diğer kelimelerle girdikleri anlam ilişkilerinden faydalanarak, sözlüğe bakmadan çıkarmak mümkündür. Çünkü ortak dildeki sözcükler cümle içerisinde diğer sözcüklerle girdikleri anlam ilişkileri sonucu farklı anlamlar kazanabilirler. Ancak terimler ait oldukları daldaki özel bir kavramı karşıladıklarından, bu dalın uzmanları dışındaki kişiler bu terimlerin anlamlarını ancak terim sözcüklerine bakarak anlayabilirler.



6- “Gündelik dilde sık geçen bir kelimenin terim olarak kullanılması söz konusu olabilir.” (Zülfikar, 1991: 22. “Boğaz” sözcüğü günlük dilde “boyunun ön bölümü ve bu bölümü oluşturan organlar” anlamıyla kullanılırken “iki kara arasındaki dar deniz” anlamıyla coğrafya alanında terim olmuştur.

7- Bir sözcük, birden fazla dalda terim olarak kullanılabilir. “Palet” sözcüğü; “Geçen yıl alınan tankların paletlerinde sorun çıkmış.” cümlesinde savunma sanayi ile ilgili, “Ressam, paletindeki boyları dökmek için özen gösteriyordu.” cümlesinde resim sanatı ile ilgili, “Yüzücü için paletlerini ayağından çıkarmak, başlı başına bir sorundu.” cümlesinde ise yüzme sporu ile ilgili terim olarak kullanılmıştır.

8- Terim ile tanım bir birinden farklı kavramlardır. Bu yüzden birbirine karıştırmamak gerekir. Terim nesnel, tanım ise öznel (Cöntürk, 1956: 682.. Terimler soyut veya somut bir nesneyi kısa yoldan adlandırmaya yarayan sözcüklerdir ki bu anlamları ait oldukları dal ile ilgili bütün uzmanlarca bilinir ve kabul görür. Oysaki tanımlar öznel. Kişiden kişiye değişiklik gösterirler. Bu yüzden terimler için ait oldukları daldaki kavramların tanımıdır, denilemez. Bu konuda farklı görüşler ileri süren araştırmacılar da vardır. Nitekim Özcan BAŞKAN “Terimlerde Özleşme Sorunu” adlı makalesinde; “Tanım ile terim arasında bir nitelikten çok, bir nicelik, bir uzunluk, bir basamak ayrılığı bulunmaktadır. Bu bakımdan, terim denen birim bir “özet tanım” olarak düşünüleceği gibi, bunun tersine, tanım da bir “ genişletilmiş terim” olarak da ele alınabilir.” şeklinde bu konuyla ilgili farklı bir görüş ileri sürmektedir.

### **3.3. Terim Yapma Yolları**

Bilim ve teknolojinin çok hızlı bir gelişme gösterdiği bir çağda yaşamaktayız. Her geçen gün bilim ve teknolojinin çeşitli dallarında insanların yaşamlarını kolaylaştıracak yeni yeni cihazlar, makineler ve araçlar üretilmektedir. Son zamanlarda ilim ve teknolojiye üretmek yerine batının teknolojisine ayak uydurmaya çalışıyoruz. Bir başka deyişle özellikle bilim ve teknolojiyi gelişmiş ülkelerden ithal ediyoruz. Tabii ki bu teknik cihazların ithali sırasında sadece cihazları değil onlara verilen isimleri de almak zorunda kalıyoruz. İşte bu noktada terim sözcüklerin önemi bir kat daha artmaktadır. Önemli olan bilim ve teknoloji sahasındaki gelişmeleri alıp veya almamak değil onlara kendi işlev ve fonksiyonlarını yansıtan, ayrıca dil kurallarımıza uygun ve halk tarafından rahatlıkla benimsenecek isimlerin yani terimlerin bulunmasıdır. Üstelik bu terimleri, yeni gelişmeler yaşantımıza yerleşmeden bulmak gerekir. Çünkü yabancı

dildeki karşılığı ile yaşantımıza giren bir nesneye sonradan terim bulmak, özellikle de o terimi dile yerleştirmek çok uzun bir süreci kapsayacaktır. Bu yüzden yeni gelişmelere paralel olarak, bildirişim gereksinimlerinden kaynaklanan terimsel etkinlikler, özellikle de terim üretimi ve buna bağlı çeşitli çalışmalar başka hiçbir çağda görülmeyen bir yoğunluğa ulaşmış bulunuyor (Vardar, 1980: 385).

Terim yapma çalışmalarında ilk dikkat edilecek husus ise yeni ortaya konulacak terimin tamamen Türkçenin dil hususiyetlerine uygun, milli bir terim olması gerekliliğidir. “Uluslararası terim diye bir şey yoktur. Her ulus, yabancı soylu terimleri kendi diliyle karşılamaya ve anlatmaya çalışır. Yeryüzündeki bütün uluslarca değiştirilmeden, bir yanına dokunulmadan kullanılan bir tek terim gösterilemez.” (Dizdaroğlu, 1962: 35). Ayrıca yabancı soylu bir terimi, Türkçeleştirmeden dil içerisinde kullanmak dilin gelişimini engelleyeceği gibi dilimizi yabancı dillerin boyunduruğu altına sokacaktır.

Çağımızın gereksinimlerini milli terimler ile karşılama çabaları, terimsel etkinlik çerçevesinde sözlük bilimin yanı sıra birçok bilim dalının sağladığı verilerden yararlanarak gelişmekte olan karma nitelikte özel bir dalın, terim bilimin oluşmasına yol açmıştır (Vardar, 1980: 389).

Önceleri Arapça kökler esas alınarak Arap ve Fars kökenli eklerle yapılan terim türetmeleri Cumhuriyet döneminde biçim ve yön değiştirmiş, terimler Türkçe köklere Türkçe ekler getirilerek türetilmeye başlanmıştır. Bunda dil devriminin ve dolayısıyla Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk’ün büyük bir payı vardır. Nitekim onun kurduğu Türk Dil Kurumu’nun dilimize kazandırdığı pek çok terim vardır.

Yalnızca bir takım eklerle kök ve gövdelerden terim türetmekle yetinilmez. Terim türetmenin kelime birleştirme, çeşitli tamlamalar kurma, kelime türlerini değiştirme, genel dilden ve halk ağzından kelimeler aktarma, öteki Türk lehçelerinden yararlanma gibi yolları da vardır (Zülfikar, 1991: 150).

Bugünkü milli şuur, Türkçe bir ilim dili istemektedir. Bu ilim dili için önce halk diline sonra metinlerin diline başvurulmalı, istenilen orada bulunmazsa Türk lehçelerine ve eski metinlere müracaat edilmesi gerekmektedir (Tankut, 1945: 33).

### **3.3.1. Yeni Kelimeler Türetme**

Yeni bir terim oluşturmada en çok kullanılan yöntem türetmedir. Kelime türetme; dilde kullanılan isim, fiil kök veya gövdelerine yine dilde varolan çeşitli yapım ekleri getirilmesine denir. Bir terim türetilirken kullanılacak kök veya gövdenin dilde canlı halde bulunmasına, getirilecek yapım ekinin işlek bir yapım eki olmasına dikkat edilmesi gerekir. Bu iki özellik türetilen terimin dilde tutunmasını sağlayacaktır. Kayak, gözlük, akıcı, anlam vb. terimler bu yolla elde edilmişlerdir

### **3.3.2. Kelimeleri Birleştirme**

Dilimizde bazı kavram ve nesnelere tek kelime ile karşılamak mümkün değildir. Bu durumda iki kelime bir araya getirilerek, nesne ve kavramların karşılanması yoluna gidilir.

Kelimeleri birleştirmeye götüren etkenlerin başında doğu ve batı dillerinden alınan ve iki kelimedenden oluşan çoğu birleşik yazılagelen biçimler yer alır. Kilometre, basketbol, fotosentez, fotoroman, cambazhane, ateşperest bu kelimelerden bazılarıdır (Zülfikar, 1991: 165).

Kelimeleri birleşik yazma veya kelimelerle tamlama oluşturma, yabancı kökenli terimleri karşılamak üzere kullanılan yöntemlerdir. İşveren, hanımeli, bakım evi, ses uyumu, açık oturum, açık öğretim terimleri bu yöntemle elde edilmiş terimlerdir.

### **3.3.3. Kelime Türlerini Değiştirme**

Terim elde etmede kullanılacak yöntemlerden biri de kelime türlerini değiştirmektir. Dilimizde isim olan bir kelime fiil, fiil olan bir kelime ise isim yapılabilmektedir. Ayrıca isim olan bir kelime sıfat, sıfat olan bir kelime ise çeşitli ekler sayesinde tekrar isim olabilmektedir.

Atar damar, yanıcı gaz, karışık işlem gibi terimler bu yolla elde edilmişlerdir. Dikkat edilecek olursa atar, yanıcı ve karışık kelimeleri sırasıyla at-, yan- ve karış-fiillerinden elde edilmiş isimler olup, bir isimden önce gelip ismi niteleyip veya belirttikleri için sıfat olmuşlardır (Zülfikar, 1991: 171).

### **3.3.4. Genel Dilden veya Halk Ağzından Kelime Aktarma**

Ortak dilde veya halk ağızlarında kullanılan bir kelimeye özel bir anlam yükleyerek de terim elde edilir.

“Bir bilim dalında yeni bir kavramı adlandırmaya yarayan ve genel dilden alınan bu tür kelimelerin kazandığı anlamlar sözlüğe geçilir ve sözlük o bilim dalının kısaltılmasıyla söz konusu anlamı da öteki anlamlara katar.” (Zülfikar, 1991: 173).

Günlük dilde kullanılan iğne, çanak, budama, çatlama kelimeleri botanikte birer terim olarak kullanılmaktadır. Ayrıca çalgın, yolak, utku ve seki gibi Anadolu'nun çeşitli yörelerinden derlenen sözcükler bugün Türkçe sözlüğe geçmiş olan terimlerdir (Zülfikar, 1991: 174 – 177).

### **3.3.5. Tarihi Türkçe Metinlerden ve Çağdaş Türk Lehçelerinden Yararlanma**

Terim elde etmede en son başvurulacak yöntem tarihi Türkçe metinlerden ve Çağdaş Türk lehçelerinden yararlanmadır. Türkçenin günümüzdeki işleyişi göz önünde bulundurulduğunda diğer yöntemlerle elde edilecek terimlerin dile yerleşmesinin daha kolay olacağı söylenebilir. Ancak günümüzde kullanılan bazı terimlerin bu yolla elde edildiği de bir gerçektir.

“Asır” sözcüğü yerine kullanılan “yüzyıl” sözcüğü Şemseddin Sami'nin Kamûs-ı Türkî'sinden alınmıştır. Yine “intihap” sözcüğü yerine kullanılan “seçim” sözcüğü Velet Çelebi'nin çeşitli eski Anadolu metinlerinden derlediği 8 ciltlik sözlük malzemesinden alınmıştır. Ayrıca Türkiye Türkçesine en yakın Türkçe olan Azeri Türkçesinde akım, bölme, elçilik, seçilme gibi pek çok ortak terim vardır (Zülfikar, 1991: 178 – 181).

### **3.4. Elazığ Yöresi Avcılık Terimlerinin Özellikleri**

Elazığ merkez ve ilçelerinde tespit edilen avcılıkla ilgili terimler belirli bir kesimin kendi aralarında anlaşmak için kullandıkları terimlerdir. Bu terimler kullanım alanları dar ve yazı dilinde pek kullanılmayan terimlerdir. Elazığ avcılarının çoğu bunların birer terim olduğunun farkında değillerdir.

Tespit edilen terimler içerisinde köz, zağal, meteris, çelgin, yılgın gibi tek kelimededen oluşanların yanı sıra tüle gafesi, lis yeri, gışt çalmağ, kelleye geçmek, çeribaşı, sallabaş gibi kelime birleştirme ve tamlama yoluyla elde edilen terimler de vardır.

Tek kelime şeklindeki avcılık terimleri kermeli, vatancı, soluğluğ örneklerinde olduğu gibi kelime türetme; yastığ, tekne, mazgal örneklerinde olduğu gibi ortak dilde

kullanılan sözcüğe özel bir anlam yükleme; ahtıma, asgılıh, dolu örneklerinde olduğu gibi kelime türlerini değiştirme gibi terim yapma yolları kullanılarak oluşturulmuşlardır.

Tamlama şeklindeki avcılık terimleri ise duzağ dökme, par atma, vayılıya düşmek örneklerinde olduğu gibi birleşik fiil grubu; sergen ipi, bağı köz avı, yavruların söylemesi örneklerinde olduğu gibi isim tamlaması ve eñven keklik, ğaba ğuşluğ, serdar keklik örneklerinde olduğu gibi sıfat tamlaması şeklinde oluşturulmuşlardır.

Avcılık doğaya dayalı bir uğraşı olduğu için, bu dala ait pek çok terim tabiat taklidi seslere dayanan yansıma sözcüklerden türetilmiştir. Çağlamağ, vayılı, ğışt, fırlı, par, tıslamağ, puv, çağılı, gıcırtı, şırıltı, ğağıltı gibi avcılık terimleri bu şekilde türetilmişlerdir.

## DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

### 4. ELAZIĞ YÖRESİNDE AVCILIK TERİMLERİ

#### 4.1. Yapılarına Göre Elazığ Yöresi Avcılık Terimleri

Bir veya birden çok heceden oluşan anlamlı dil birliklerine kelime denir. Bu tanım yapı olarak bir kelime olan terimler için de geçerlidir.

Kelimeleri yapı bakımından incelenirken ses ve şekil olmak üzere iki bakımdan ele almak lazımdır. Ses yapısı kelimelerin söyleyiş bakımından göze çarpan yapısıdır ki buna kelimenin dış yapısı da denilebilir. Şekil yapısı ise kelimenin içinde bulundurduğu manalı ve gramer vazifeli şekiller bakımından gösterdiği manzaradır. Kelimelerin iç yapısını oluşturan bu şekiller, aynı zamanda kelimelerin mana yapısını da oluştururlar. Kelimelerin mana yapısını oluşturan bu şekiller, kelime kökleri ve bu köklere getirilen eklerden ibarettir. Kelimelerin şekil yapısının incelenmesinde kökler, ekler ve bunların çeşitleri üzerinde durulmaktadır (Ergin, 1998: 97).

Elazığ yöresine ait avcılıkla ilgili tespit edilen terimler, tek kelime halinde olduğu gibi aynı zamanda tamlama ve kelime grubu şeklindedir. Bu yüzden avcılık terimleri yapı bakımından incelenirken tamlama ve kelime gruplarının yapısı da ayrı bir başlık altında ele alınmıştır.

Terim türetmede en çok kullanılan yöntem; isim veya fiil köklerine çeşitli yapım ekleri getirilmesidir. Tespit edilen avcılık terimlerinden çoğu bu yolla elde edilmiştir.

Avcılık terimleri yapı bakımından incelenirken basit, türemiş ve birleşik olmak üzere üç gruba ayrılarak incelenmiştir.

#### 4.1.1. Basit Yapılı Avcılık Terimleri

Basit yapılı avcılık terimleri yapım ekiyle türetilmemiş, bir kısmı anlam değişmesi sonucu terim olmuş, kök halindeki terimlerdir. Tespit edilen basit yapılı avcılık terimleri şunlardır:

abur	cılık	çember	düz	gübüs
ala	cizlavit	çeper	eke	gülp
alay	cura	çeri	fêrik	gürşun
amer	cüre	çezme	ğaravana	gerd
ayna	çağşan	çita	ğaş	g'jo
cağ	çaput	çubuğ	ğasnağ	gerdan
cerge	çarık	dav		göğüs

golon	iğne	mavzer	palasKa	taT
gom	kargu	mazğal	palaz	tatar
göz	kasa	meps	rêvi	tekne
guT	kırba	meres	raf	telenk
hâbis	köcek	meri	reç	tep
hâbis	köçek	mesep	rıvi	tetik
háke	koz	meteris	sakkara	tiv
h̄alta	köz	mezgeldek	sikKe	tor
harbi	Kuba	misine	sincik	tüle
h̄avl	külüng	mühre	sinor	Tuzah
hazne	lelek	mure	sirke	yelek
hedek	lis	nacağ	sunā	zırba
heke	līs	naKış	şamandıra	zağal
hengeme	mağzenk	naKur	şavrotin	zâgel
h̄eyt	makara	namlu	seko	zeğel
h̄ij	mamuz	nukıl	şemâte	zevceK
hingime	mantar	nökıl	şerit	zurba.
h̄ırbe	marê	ocağ	takla	
h̄oroz	mari	olta	tar	
h̄umsi	matara	palah		

#### 4.1.2. Türemiş Yapılı Avcılık Terimleri

İsim veya fiil köklerine çeşitli yapım ekleri getirilerek türetilmiş avcılık terimleridir. Ayrıca avcılık doğaya dayalı bir spor olduğundan, tabiat taklidi seslerden meydana gelen yansıma sözcüklerden türemiş sözcükler de tespit edilmiştir. Türemiş yapılı avcılık terimleri isim ve fiil köklerinden türetilen avcılık terimleri olmak üzere iki gruba ayrılmıştır.

##### 4.1.2.1. İsim Köklerinden Türetilen Avcılık Terimleri

İsim köklerine isimden isim ve isimden fiil yapan ekler getirilerek türetilen avcılık terimleri şunlardır:

alaca	çafık	gağılı	ğuşluğ	oynağ
altlığ	çantacı	gağlamak	hımik	öndelik
arpacık	çirişlemek	gaKğuş	hörtik	papık
avcı	çorhuluğ	ğavaltah	isirihlama	parlamağ
avcılık	değnekçi	gerdane	kelek	Parmağlığ
avlağ	diPçik	gerdanlığ	kelleleşmek	pervasız
ayıplamağ	davudī	gıcırtı	kermeli	pırtki
azaTlamağ	doKuzlu	ğışttık	Kolan	pijik
bağcık	evcik	godik	közlemek	sehri
boğazlığ	evsim	goltuğ	kütüklük	selinti
cıngırağ	fırıltı	gubağa	leşçi	silahlığ
cıvıTı	fırlanguş	ğubağ	mumlamağ	şeritleme
cücük	fıttık	ğumbiK	otarmağ	şırıltı

taKğılamağ	tavlu	vatancı	yaşama	yollamağ
taklaboz	tepelik	vayıltıya	yerli	yüzlek
taran	TopuK	yaralı	yolağ	zağallığ

#### 4.1.2.2. Fiil Köklerinden Türetilen Avcılık Terimleri

Fiil köklerine fiilden fiil ve fiilden isim yapan ekler getirilerek türetilen avcılık terimleridir. Fiil köklerinden türetilen avcılık terimleri şunlardır:

açmağ	çevirme	ğızışmağ	sıhma	uçmağ
ağıTma	çığırTganlığ	ğurağ	soluğluğ	uÇurTma
asğılığ	çırnağ	ilişmek	sökün	yantuğ
basılmağ	çırpma	kakaç	sürek	yastığ
basılmış	darTmağ	kekeç	sürme	yatağ
bastı	dolu	kesme	Taramağ	yılğın
boğum	ğaçağ	kesmece	Taramağ	yuvalamağ
boğaz	ğaçgun	kömeç	Tırnağ	
çağırma	ğambılağ	köstek	tüneK	
çekme	ğaynatarah	Kurma	tüneme	
çelgin	ğışlığ	serpme	uçar	

#### 4.1.2.3. Avcılık Terimi Türetmede Kullanılan Yapım Ekleri

İsim, fiil kök veya gövdelerinden avcılık terimi türetmede sıklıkla kullanılan yapım ekleri şunlardır:

##### 4.1.2.3.1. İsimden İsim Yapan Ekler:

- **-lık (-lik, -luk, -lük) Eki:** Eskiden beri işlek olarak kullanılagelen bu ek, isimden isim yapma ekidir (Zülfikar, 1991:110). “-lık ekiyle türetilen avcılık terimleri şunlardır: alt+lığ, as-ğı+lığ, av+cı+lık, , boğaz+lığ, çığır-T-ğan+lığ, gerdan+lığ, guş+luğ, kütük+lük, önde+lik, Parmah+lığ, silah+lığ, soluğ+luğ, tepe+lik, zağal+lığ
- **-cı (-ci, -cu, -cü, -çi, -çü, -çu) Eki:** İsimden isim yapan yapım ekidir. Ünlü ve ünsüz uyumlarına uyan bu ek getirildiği isimlere bir işle uğraşma, bir işi meslek olarak yapma anlamı katar (Zülfikar, 1991: 66) –cı yapım ekiyle türetilen avcılık terimleri şunlardır: av+cı, çanta+cı, değnek+çi, leş+çi, vatan+cı
- **-lı (-li, -lu, -lü) Eki:** İsimlere getirilerek isimlerden sıfat yapan bu ek, eskiden beri kullanılmaktadır. Getirildiği kelimeye genellikle sahiplik, bulundurma



kavramı katar (Zülfikar, 1991: 108) –lı ekinin kullanıldığı avcılık terimleri şunlardır: bağ+lı, dokuz+lu, kerme+li, yara+lı, yer+li

- **-ık (-ik, -uk, -ük) Eki:** “Tabiat seslerine dayanan biçimler üzerine gelerek isimler türetir.” (Zülfikar, 1991: 94) –ık eki ayrıca getirildiği isimlere küçültme anlamı katar. –ık ekiyle türetilen avcılık terimleri şunlardır: cüc(e)+ük, fitt+ık, ğıştt+ık, hürt+ık, pap(i)+ık, pij+ık, top+uk,
- **-cık (-cik, cuk, -cük, -çık, -çik, -çuk, -çük) Eki:** İsimden isim yapan yapım ekidir. Bu ek getirildiği isim ve sıfatlara genellikle küçültme anlamı katar (Zülfikar, 1991: 68) –cık ekiyle türetilen avcılık terimleri şunlardır: arpa+cık, bağ+cık, diP+çık, ev+cik.
- **-ıltı Eki:** çağ+ıltı, vay+ıltı, şır+ıltı, cıv+ıltı, fir+ıltı, ğağ+ıltı

#### 4.1.2.3.2. İsimden Fiil Yapan Ekler:

- **-la (-le) Eki:** İsimlere getirilip onlardan fiil yapan yapım ekidir. –la yapım ekinin kullanıldığı avcılık terimleri şunlardır: av+la-ğ, ayıp+la-mağ, azaT+la-mağ, çağ+la-mağ, car+la-mağ, çiriş+le-mek, ğağ+la-mağ, isirih+la-ma, mum+la-mağ, par+la-mağ şerit+le-me, taK+ğ+la-mağ, tar+la-mağ, tıs+la-mağ, yol+la-mağ.

#### 4.1.2.3.3. Fiilden İsim Yapan Ekler:

- **-ma (-me) Eki:** “Fiilden iş, hareket adları yapan işlek bir ektir. Buna mastar eki de denir. Geçişli ve geçişsiz ayırımı yapmadan hemen hemen bütün fiiller, -ma ekiyle isimleştirilebilir.” (Zülfikar, 1991: 116) –ma ekinin kullanıldığı avcılık terimleri şunlardır: ağ-ıT-ma, çağır-ma, çek-me, çevir-me, çırp-ma, isirih+la-ma, kes-me, kes-me+ce, Kur-ma, serp-me, sıh-ma, sür-me, şerit-le-me, tüne-me, uÇurT-ma
- **-mak (-mek) Eki:** “Fiillerden mastar adını verdiğimiz isimler yapar.” (Zülfikar, 1991: 121). “-mak” ekiyle türetilen avcılık terimleri şunlardır: aç-mağ, ayıp+la-mağ, bas-ıl-mağ, çağ+la-mağ, car+la-mağ, çiriş+le-mek, darT-mağ, ğağ+la-mağ, gız-ış-mağ, iliş-mek, köz+le-n-mek, mum+la-mağ,

ot+ar-mağ, par+la-mağ, tar+la-mağ, Tara-mağ, tüle+mek, uç-mağ, yol+la-mağ, yuvala-mağ, tıs+la-mağ.

- **-ak (-ek) Eki:** yat-ağ, sür-ek, ağaç-ağ, gur-ağ
- **-ğın (-gin,-gun,-gün) Eki:** yıl-ğın, çel-gin, ağaç-gun.

#### 4.1.2.3.4. Fiilden Fiil Yapan Ekler:

- **“-t” Eki:** ağ-ıT-ma, çığır-T-ğan+lığ, gâyna-t-arağ, uç-ur-T-ma
- **-l (-ıl, -il, -ul, -ül) Eki:** bas-ıl-mağ, bas-ıl-mış

Sıklıkla kullanılan bu yapım ekleri dışında; “-sız” ekiyle türetilen “perva+sız”, “-a, -e” ekiyle türetilen “gerdan+e”, “-inti” ekiyle türetilen “sel+inti”, “-ca” ekiyle türetilen “ala+ca”, “-eç, -aç” ekiyle türetilen “köm-eç”, “-an, -en” ekiyle türetilen “tar+an”, “-u” ekiyle türetilen “dol-u”, “-gaç, -geç” ekiyle türetilen “ka(k)-kaç, ke(k)-keç”, “-k” ekiyle türetilen “tüne-k, oy(u)n+a-ğ”, “-m” ekiyle türetilen “boğ-u-m” gibi avcılık terimleri türetmede kullanılmış az sayıda örneği olan yapım ekleri de tespit edilmiştir.

#### 4.1.3. Birleşik Yapılı Avcılık Terimleri

Birden çok kelimenin yeni bir anlam ifade etmek üzere birleşip kalıplaşmasıyla meydana gelen öbeğe birleşik kelime denir (Topaloğlu, 1989: 43) Birden fazla kelimenin birleşerek oluşturduğu avcılık terimleri yapılarına göre şu gruplara ayrılır:

##### 4.1.3.1. Sıfat Tamlaması Biçiminde Oluşturulmuş Avcılık Terimleri:

başsare, kelbaş, gârağaç, ilanbaş, topbaş, uluorta, yeşilbaş

##### 4.1.3.2. Belirtisiz İsim Tamlaması Biçiminde Oluşturulmuş Avcılık Terimleri:

avcıbaşı, çeribaşı,

##### 4.1.3.3. Bir İsimle Bir Fiilden Oluşturulmuş Avcılık Terimleri

canyoran, dönerbaş, firdöndü, güngörmüş, izbar (yüz+var-), kespere, rüzbar (yüz+var-), sallabaş, üzbar (yüz+var-), yüzbar (yüz+var-)

##### 4.1.3.4. Yansıma Sözcüklerden Oluşturulmuş Avcılık Terimleri:

ğâKğubu, hapahap, vırvirik, zırzop

#### **4.1.3.5. Yabancı Kökenli Sözcüklerle Kurulmuş Avcılık Terimleri:**

çâh+şân(Far.+Far.), demhoş(Far.+Far.), düdenk(Far.+Far.),  
marğıros(meri+gir), (Far.+Far.), rubaT(rû+bed) (Far.+Far.), serteng(Far.+Far.),  
şamper(Far.+Far.), şapar(Far.+Far.), taklaboz (T.+Far.),

#### **4.1.4. Kelime Grubu Halindeki Avcılık Terimleri**

Dilde yer alan bazı kavramları tek kelimeyle karşılamak mümkün değildir. Bir kavramın tek kelimeyle karşılanmasının mümkün olmadığı durumlarda kelime gruplarına başvurulur. Bu durum terimler içinde geçerlidir. Tek kelimeyle karşılanamayan bazı avcılık terimleri, kelime gruplarıyla karşılanmışlardır. Kelime gruplarıyla karşılanan avcılık terimlerini şu başlıklar altında toplamak mümkündür:

##### **4.1.4.1. Birleşik Fiil Grubu Şeklindeki Avcılık Terimleri:**

“Bir hareketi karşılama üzere bir arada bulunan kelimeler topluluğuna birleşik fiil grubu denir (Karahan, 1997:36). Çoğunluğu anlamca kaynaşmış birleşik fiillerden oluşan avcılık terimleri şunlardır:

ağız içinden gitmek, alaca sökme, alT atmağ, arhasına atmağ, ayağlarına dolanmağ, ayağTan çılmah, ayakları pul gibi olmağ, bi tene çekmek, boşa atmağ, çağıldı almağ, cergeden çılmah, çantadan gitmek, çat kesme, çevirme yapma, çiftTe vurma, ÇiPlagını görmek, daşsağa binmek, daşsağ bağlama, daşsağTan düşmek, deliP geçmek, dişi almağ, dönerken atmağ, duble yapmağ, eli tetiğe gitmek, fermada durmağ, fermaya durmağ, fırıldı almağ, fisKa atmağ, ğafadan almağ, gagasının üstünden söylemek, ğağıltı basmağ, ğan işemek, ğanat birağmağ, ğanat ğırma, gece oltası atmağ, ğıcırta vurmağ, ğırç vurmağ, ğırTa düşmek, ğırTa yatmağ, ğışt Çalmağ, ğışt çekmek, ğol çekmek, ğoltuğa düşmek, ğuşluğ aTmağ, ğüz daşsağı almağ, hava seçmek, havaya söylemek, havayı seçmek, ısıluğa düşmek, keklġğü basTırmağ, keklġğü ğurmağ, keklġğün üstüne gitmek, kelle almağ, kelle atmağ, kelleye düşmek, kelleye geçmek, kesme atmağ, kesmece atmağ, kökTen balığ alma, möre şirinlemek, marèyi şirin etmek, marısı ğoroza şirin olmağ, marisini şirin etmek, meri eşkitmek, meri seçmek, meri şirini olmağ, meriye düşmek, meriye tıslamağ, meterise tüy birağmağ, önüne aTmağ, par atma, par vermek, par yapmağ, para söylemek, pır olmağ, puv etmek, semTsiz ğalmağ, sökün gitmek, şırıldı vurmağ, taşsağ birağmağ, Tavşan izi gezdirmek, tespit etmek, tikine

uçmağ, Tuzah dökmeğ, tüfeğe yaTmağ, TüfeK sıhmağ, tüy aTmağ, uÇurTma vermek, uluorta TüfeK sıhmağ, üsT atmağ, üzbara düşmeğ, üze çıkmah, üze düşmeğ, yayıltıya düşmeğ, yanına girmek, yantuğ çağırma, yaralı yollamağ, yarım ğol çekmeğ, yavru almağ, yüze çıhmağ, zagal Tuzağı aTmağ, zağallıh eTmek.

#### **4.1.4.2. İsim Tamlaması Şeklindeki Avcılık Terimleri**

“Bir isim unsurunun, iyelik sistemi içinde bir başka isim unsuruyla kurduğı kelime grubudur.” (Karahan, 1997: 13) İki unsurdan meydana gelen isim tamlamasında birinci unsur, ikinci unsura ilgi hali eki ile bağlanır. İkinci unsur ise sahiplik anlamı veren iyelik eki taşır. Avcılık terimlerini karşılamada kullanılan bir başka kelime grubu türü de isim tamlamalarıdır. İsim tamlaması şeklindeki avcılık terimleri şu gruplara ayrılır:

##### **4.1.4.2.1. Belirtili İsim Tamlaması Şeklindeki Avcılık Terimleri**

İsim tamlamasını oluşturan unsurlardan tamlayanın ilgi ekini, tamlananın ise iyelik ekini aldığı isim tamlamalarına belirtili isim tamlaması denir. Belirtili isim tamlaması şeklindeki avcılık terimleri şunlardır:

davşanın çağlaması, davşanın sıyrılması, keklİğün ayağından asılması, keklİğün ayağ salması, keklİğün boynundan asılması, keklİğün çağlaması, keklİğün cin olması, keklİğün çimmesi, keklİğün ÇıPlağa çıhması, keklİğün daşşah alması, keklİğün daşşah bağlaması, keklİğün et vermemesi, keklİğün ğaçması, keklİğün ğafese vurması, keklİğün ğanadından asılması, keklİğün Kendini sıhması, keklİğün ğoltuhtan çıhması, keklİğün ıslığa girmesi, keklİğün incelmesi, keklİğün it gibi sürmesi, keklİğün ğırması, keklİğün közlenmesi, keklİğün parlaması, keklİğün pişmesi, keklİğün sekmesi, keklİğün sökün gelmesi, keklİğün söylemesi, keklİğün sürmezi, keklİğün toprağa vurulması, keklİğün tüleye düşmesi, keklİğün yakın ğağması, keklİğün yatması, keklİğün yerinden Kopması, keklİğün yol vermesi, keklİklerin birbirlerini didmesi, yavruların söylemesi.

##### **4.1.4.2.2. Belirtisiz İsim Tamlaması Şeklindeki Avcılık Terimleri**

Tamlayanı ek almayan, tamlananı ise iyelik ekini alan isim tamlamalarına belirtisiz isim tamlaması denir. Belirtisiz isim tamlaması şeklindeki avcılık terimleri şunlardır:

ağşam avı, akşam közü, avcı gölü, barut hakKı, bek avı, bek yeri, besi gafesi, boyun bağı, cerge avı, cerge başı, çatı avı, çeri avı, çerme avı, çırnağ ipi, çırpma avı, çit avı, daban olTası, dağ kekliğı, diP oltası, el ğundağı, emniyet düğmesi, ev keklġğü, ğayış gerdanesi, ğol avı, ğuş gözü, ğuşluğ avı, ğuşluğ közü, ğüz ğolu, hazne ipleri, ğıj avı, ğoroz yayları, imlek ipi, kiliT ğaması, kiliT yayı, kol ipi, köz ğafesi, köz zağalı, Kurma kolu, külünġ kızarması, lis yeri, marè avı, marè ğafesi, marġiros avı, maşa yayı, meteris zağalı, ördek düdüğü, palaz avı, seher közü, sergen ipi, serpme ağı, sökün ağzı, sökün avı, sökün başı, sökün bıldırcını, sökün gölü, sökün ğoru, sökün meterisi, sökün yolağları, sürek avı, şafağ avı, taran avı, tarp avı, Tavşan ġıllığı, tazı avı, terp avı, tetik korkuluğı, tetik köprüsü, TırnaK manivelası, toğum avı, tor avı, toy avı, Tuzah bağı, Tuzah ğayışı, Tuzah ğazığı, Tuzah zağalı, tüle damı, tüle ğafesi, uçar avı, uřur ipi.

#### **4.1.4.2.3. Zincirleme İsim Tamlaması Şeklindeki Avcılık Terimleri**

Tamlayanın, tamlananın ya da her iki unsurun isim tamlaması olduğı, en az üç isimden oluşan isim tamlamalarına zincirleme isim tamlaması denir. Zincirleme isim tamlaması şeklindeki avcılık terimleri şunlardır:

av köpeğinin ġoğuya düşmesi, el ġundağı kilidi, ġoroz kaldıraç manivelası, keklġğın alnının ġalemi, keklġğın ayağlarının pullaşması, keklġğın ġomlarının şişmesi, sũ başının yemlenmesi, suyun durağ zamanı, taban diPÇik muhafazası.

#### **4.1.4.3. Sıfat Tamlaması Şeklindeki Avcılık Terimleri**

“Bir isim unsurunun, bir sıfat unsuruyla nitelendiğı veya belirtildiğı kelime grubudur.” (Karahana, 1997: 18) Sıfat tamlamalarında sıfat unsuru isim unsurunu vasıflandırmak veya belirtmek için kullanılır. Sıfat tamlamalarında sıfat unsuru tamlayan, aynı zamanda yardımcı unsur; isim unsuru ise tamlanan aynı zamanda asıl unsurdur. Sıfat tamlaması eksiz bir birleşmedir. Her iki unsur da ek almadan doğrudan doğruya yan yana getirilirler (Ergin, 1998: 380) Avcılık terimlerini karşılamada kullanılan bir başka kelime grubu türü de sıfat tamlamalarıdır. Sıfat tamlaması şeklindeki avcılık terimleri şunlardır:

ana ip, bağı keklik avı, bağı köz avı, bahar sökün meterisi, baş ġazuğ, basılmış keklġk, canlı mühre, cansız mühre, çengel boynuz, çifT ayırma zamanı, çifTe ġırma, çifTe ses, çır keklik, çöplü ġafes, çubuğlu ġafes, dolma tüfek, ehven keklġk, eke bıldırcın, eke keklġk, ġaba alaylı, ġaba ġuşluğ, ġaba öğürük, ġaçah Tavşan, ġaçgun

keklik, ğambalağ keklik, ğamış olta, ğanbur keklik, ğara baruT, ğara kığıT, ğarağ ğubağ, ğarT keklık, ğarT marè, ğaşgun keklik, germe ağ, ğılavuz bıldırcın, ğışlığ keklik, ğum keklık, ğüz sökün meterisi, ğüzel keklık, ilanbaş keklık, ince kara, jet keklık, kakaç keklık, Kapalağ keklık, ğapılı ğafes, Kara Kuba, kesik ğaKğubu, kespere saçma, köse keklik, kum keklik, leşli keklik, mekik gözlü keklik, nokTa ses, öndelik keklık, oynağ Tavşan, pır keklık, pompalı TüfeK, sáre düdenk, serdar keklik, serref keklık, sultan sáfi düdenk, süper poze, tatar keklik, tek ğırma, teres keklik, topbaş keklik, tor keklik, ur keklik, v Kara, vit keklik, vıt keklik, yelincek tüfek, yerli keklik.

## 4.2. Kökenlerine Göre Elazığ Yöresi Avcılık Terimleri

Elazığ yöresindeki avcılık terimlerinin çoğu köken bakımından Türkçeye dayanmakla birlikte başta Arapça ve Farsça olmak üzere kökeni değişik yabancı dillere dayanan avcılık terimleri de tespit edilmiştir. Özellikle iki veya üç kelimededen meydana gelen kelime grubu şeklindeki avcılık terimlerinde Türkçe kökenli terimler ile yabancı kökenli terimler bir arada kullanılmıştır.

Elazığ yöresinde tespit edilen avcılık terimleri köken bakımından şu başlıklar altında incelenmiştir:

### 4.2.1. Türkçe Kökenli Avcılık Terimleri

açmağ, ağıTma, ağma, ala, alaca altlığ, arpacık, asğılığ, avcılığ, avlağ, baboş, bağcık, basılmağ, bastı, boğaz, boğazlığ, boğum, cağ, cılık, cınğırağ, cıvıLTı, cura, cücük, cüre, çağırma, çantacı, çaput, çarık, çekme, çelgin, çeper, çeri, çekme, çığırTganlığ, çırnağ, çita, çorkuluğ, cubuğ, değnekçi, diPçik, doKuzlu, dolu, düz, eke, evcik, evsim, fırlanguş, fittık, ğağlamak, ğaKğuş, ğambılağ, ğasnağ, ğaş, ğuvaltağ, ğıKğılıK, ğızışmağ, godik, ğoltuğ, göKüs, göz, gubağa, ğubağ, ğumbiK, ğurağ, ğurşun, ğuşluğ, háke, heke, ğımik, ısığalamağ, iğne, ilişmek, isiriğlama, Karlama, kakaç, kekeç, kelek, kermeli, Kodik, Kolon, köstek, koz, kozük, köçek, köcek, kömeç, köstek, köz, közlemek, Kuba, kütüklük, lelek, nacağ, ocağ otarmağ, öğürük, palaz, Parmağlığ, perigmek, pıncık, pırtki, poçık, pusmağ, sığma, sikKe, sirke, soluğluğ, sökün, suna, sürme, takla, taktuka, Taramağ, taramağ, Tartmağ, taT, tatar, tavlú, tekne, telenk, tepelik, tetik, Tırnağ, tiv, TopuK, tor, Tuzağ, tüle, tüneK, tüneme, üğürük, yantuğ, yastığ, yaşama, yatağ yatığ, yelek, yılğın, yuvalamağ, yürük, yüzlek, zágel, zağal, zağallığ, zeğel, zırzop.

#### 4.2.1.1. Türkçe + Türkçe Kuruluşunda Olan Avcılık Terimleri

ağşam közü, ağşam avı, alaca sökme, alT atmağ, ana ip, arhasına atmağ, avcı gölu, avcıbaşı, ayağlarına dolanmağ, ayağTan çıhmağ, basılmış keklık, baş gazuğ, bek avı, bek yeri, boşa atmağ, boyun bağı, çağıltı almağ, çantadan gitmek, çat kesme, çatı avı, çeri avı, çeribaşı, çerme avı, çevirme yapma, çır keklık, çırnağ ipi, çırpma avı, ÇiPlağını görmek, çit avı, dağ keklığı, daşsağa binmek, daşsağ bağlama, daşsağTan düşmek, davşanın çağlaması, davşanın sıyırılması, deliP geçmek, dişi almağ, dönerbaş, dönerken atmağ, eke keklık, ev keklığı, firdöndü, fırlıtı almağ, gaba guşluğ, gaba ögürük, gaçağ söyleme, gaçağ Tavşan, gaçgun keklık, gambalah keklık, gan işemek, ganat bırağmağ, ganat gırma, ganbur keklık, garağas, garağ gubağ, garT keklık, gaynatarah söylemek, geme ağ, gıcırıtı vurmağ, gırç vurmağ, gırTa düşmek, gırTa yatmağ, gışlığ keklık, gışt Çalmağ, gol avı, gol çekmek, goltuğa düşmek, gum keklık, guş gözü, guşluğ aTmağ, guşluğ avı, guşluğ közü, güngörmüş, güz gölu, güzel keklık, gağıltı basmağ, hapahap, ısılığa düşmek, ısılığa düşmek, ince kara, imlek ipi, İzbar, kakaç keklık, Kamalah keklık, Kapalah keklık, Kara Kuba, keklığı basTırmağ, keklığı gurmağ, keklığın çağlaması, keklığın çimmesi, keklığın gaçması, keklığın incelmesi, keklığın gırması, keklığın közlenmesi, keklığın parlaması, keklığın sekmesi, keklığın söylemesi, keklığın sürmezi, keklığın yatması, kesik gaKğubu, kesme atmağ, kesmece atmağ, köz zağalı, kum keklık, Kurma Kolu, oynağ Tavşan, öndelik keklık, önüne aTmağ, ördek düdüğü, palaz avı, par atma, par vermek, par yapmağ, para söylemek, pır keklık, pır olmağ, puv etmek, rüzbar, sallabaş, sergen ipi, serpme ağı, sökün ağzı, sökün avı, sökün başı, sökün bildircını, sökün gitmek, sökün gölu, sökün goru, sökün yolağları, sürek avı, şırılıtı vurmağ, Tavşan gıllığı, taşsağ bırağmağ, tatar keklık, tek gırma, teres keklık, tetik korkuluğu, tetik köprüsü, tikine uçmağ, tor avı, tor keklık, toy avı, Tuzah bağı, Tuzah dökmek, Tuzah gayışı, Tuzah gaziğı, Tuzah zağalı, tüle damı, tüy aTmağ, uçar avı, uÇurTma vermek, ur keklık, uşğur ipi, üsT atmağ, üzbar, üze çıhmağ, üze düşmek, v Kara, vayılıtya düşmek, vırvırık, vit keklık, vit keklık, yanına girmek, yantuğ çağırma, yaralı yollamağ, yaşama keklık, yavru almağ, yavruların söylemesi, yerli bildircın, yerli keklık, yeşilbaş, yüzbar, yüze çıhmağ, zağallığ eTmek.

#### **4.2.1.2. Türkçe + Türkçe + Türkçe Kuruluşunda Olan Avcılık Terimleri**

ağız içinden gitmek, at ğılı duzağ, bağı keklik avı, bağı köz avı, eli tetiğe gitmek, gagasının üstünden söylemek, güz daşsağı almağ, ilanbaş keklik, kekliğin ayağından asılması, kekliğin ayağ salması, kekliğin boynundan asılması, kekliğin ÇiPlağa çıması, kekliğin daşşah alması, kekliğin daşşah bağlaması, kekliğin et vermemesi, kekliğin Kendini sıması, kekliğin göltuğdan çıması, kekliğin ıslığa girmesi, kekliğin ğanadından asılması, kekliğin pişmesi, kekliğin sökün gelmesi, kekliğin toprağa vurulması, kekliğin tüleye düşmesi, kekliğin üstüne gitmek, kekliğin yağın ğağması, kekliğin yerinden Kopması, kekliğin yol vermesi, kekliklerin birbirini didmesi, kökTen balığ alma, sũ başının yemlenmesi, Tavşan izi gezdirmek, topbaş keklik, üzbara düşmek, yarım ğol çekmek, zağal Tuzağı aTmağ.

#### **4.2.1.3. Türkçe + Türkçe + Türkçe + Türkçe Kuruluşunda Olan Avcılık Terimleri**

av köpeğinin ğoğuya düşmesi, kekliğin it gibi sürmesi

#### **4.2.2. Kuruluşunda Türkçe ile Yabancı Kökenli Sözcük Kullanılan Avcılık Terimleri**

##### **4.2.2.1. Türkçe + Arapça Kuruluşunda Olan Avcılık Terimleri**

alınının ğalemi, başsare, dumansız barut, ğara baruT, taklaboz.

##### **4.2.2.2. Türkçe + Farsça Kuruluşunda Olan Avcılık Terimleri**

besi ğafesi, çubuğlu ğafes, dolma tüfek, ğaba alaylı, ğara kığıT, ğarT marè, ğayığ gerdanesi, ğapılı ğafes, köz ğafesi, sökün meterisi, tüle ğafesi, yelincek tüfek.

##### **4.2.2.3. Arapça + Türkçe Kuruluşunda Olan Avcılık Terimleri**

ehven keklik, emniyet düğmesi, ğafadan almağ, hava seçmek, ğavaya söylemek, ğavayı seçmek, hazne ipleri, ğıj avı, meres vurma, nokTa ses, seher közü, semTsiz ğalmağ, serref keklik, şafağ avı, tespit etmek.

##### **4.2.2.4. Farsça + Türkçe Kuruluşunda Olan Avcılık Terimleri**

canyoran, cerge avı, cerge başı, cergeden çımağ, çengel boynuz, çiftTe ğırma, çiftTe ses, çiftTe vurma, fermada durmağ, fermaya durmağ, ğoroz yayları, kelbaş, kelle



almaq, kelle atmaq, kelleye düşmek, kelleye geçmek, kiliT ğaması, kiliT yayı, köse keklik, külüng ğızarması, leşli keklik, marè avı, maşa yayı, meri seçmek, meri ekşitmek, meriye düşmek, meriye tıslamaq, meteris zağalı, serdar keklik, serdar atma, tazı avı, tohum avı, tüfeğe yaTmaq, TüfeK sıhmaq.

#### **4.2.2.5. Türkçe + Yunanca Kuruluşunda Olan Avcılık Terimleri**

daban olTası, diP oltası, el ğundağı, ğamiş olta

#### **4.2.2.6. Farsça + Farsça + Türkçe Kuruluşunda Olan Avcılık Terimleri**

marèyi şirin etmek, marğıros avı, marisini şirin etmek, meri şirin olmaq

#### **4.2.2.7. Türkçe + Farsça + Türkçe Kuruluşunda Olan Avcılık Terimleri**

bi tene çekmek, keklġğin ğafese vurması, kespere saçma, uluorta TüfeK sıhmaq

Yukarı sınıflandırmaya ek olarak köken bakımından T.+İt. (TırnaK manivelası), ing.+T. (jet keklġk), Yun.+T. (fisKa atmaq), Fra.+T. (duble yapmaq), T.+Ar.+T. (keklġğin cin olması), T.+T.+Far. (ğüz sökün meteresi, keklġğin ayağlarının pullaşması), Far.+T.+Far. (bahar sökün meteresi), Far.+T.+Ar. (çifT ayırma zamanı), Far.+T.+T. (mekik gözlü keklik, meterise tüy bırahmaq), T.+T.+Ar. (suyun duraq zamanı, taban diPÇik muhafazası), T.+Yun.+Far. (el ğundağı kilidi), Far.+T.+İng. (ğoroz kaldıraç manivelası), T.+Yun.+T. (gece oltası atmaq), Far.+Far.+Far.+T. (marisi ğoroza şirin olmaq), T.+Far.T.+T. (ayakları pul gibi olmak) kuruluşunda olan avcılık terimleri de tespit edilmiştir.

#### **4.2.3. Yabancı Kökenli Avcılık Terimleri**

##### **4.2.3.1. Arapça Kökenli Avcılık Terimleri**

amer, ayıplamaq, davudī, fèrik, ğırba, guT, ğabis, ğalta, ğarbi, ğavl, ğazne, hâbis, ğeyt, ğij, ğırbe, kırba, makara, mamuz, matara, meres, naKış, naKur, nökıl, nukıl, seğri, selinti, silahlıq, şemáte, şerit, şeritleme, vatancı.

##### **4.2.3.2. Farsça Kökenli Avcılık Terimleri**

alay, ayna, azaTlamaq, cerge, çember, çirişlemek, darlık, gerd, gerdan, gerdane, gerdanlıq, hengeme, hingime, ğoroz, ğörtik, kanfez, kargu, kelleleşmek, külüng, leşçi, marè, mari, meri, meteris, möre, mumlamaq, mühre, pervasız, pijik, reç, rêvi, rivi, tar, taran, tarlamaq, zırba, zurba.

#### **4.2.3.3. Yunanca Kökenli Avcılık Terimleri**

ğulp, mantar, mazgal, namlu, olta, papik, sinor, şamandıra.

#### **4.2.3.4. İtalyanca Kökenli Avcılık Terimleri**

ğaravana, kasa, misine, seko.

#### **4.2.3.5. Farsça + Farsça Kuruluşunda Olan Avcılık Terimleri**

canlı mûhre, cansız mûhre, çöplü ğafes, demhoş, düdenk, marè ğafesi, morgiros, mòre şirinlemek, rubaT, serteng, şamper, şapar.

Yukarıdaki sınıflandırmaya ek olarak köken bakımından Ar.+Ar. (barut hakKı), Mac. (PalasKa), Alm. (mavzer), Fra.+İng. (süper poze), İt.+Far. (pompalı TüfeK), Ar.+Ar.+Far. (sultan sâfi düdenk) kuruluşunda olan avcılık terimleri de tespit edilmiştir.

## BEŞİNCİ BÖLÜM

### 5. SONUÇ

Elazığ ve ilçelerindeki avcılar arasından derlediğimiz avcılık terimleri ile bu terimlerle birlikte ele aldığımız Elazığ yöresi avcılığına dayanan araştırmamız neticesinde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Elazığ'da avcılığa duyulan ilgi her geçen gün azalmaktadır. Bunun en büyük kanıtı; Elazığ Kara Avcıları Derneği'nin kayıtlı üye sayısında görülen azalmadır. Nitekim Hayri Güneş 1966 yılında yazdığı "Türkiye Av Ansiklopedisi" adlı eserinde, Elazığ Kara Avcıları Derneği'nin kayıtlı üye sayısını 900 olarak belirtmektedir. Bu sayı 2005 yılı itibarı ile 475'e düşmüştür. Terör yüzünden birçok avcının avlanmayı bırakması ve bazı bölgelerin avlanmaya kapatılması, bilinçsiz avcılık yüzünden av hayvanlarının sayısında belirgin düşüşlerin yaşanması ve buna dayalı olarak daha uzak avlaklara gitme mecburiyetinde kalınması, ekonomik maliyetlerin ve devletin aldığı harçların her geçen gün artması bu düşüşün başlıca sebeplerindedir.
2. Bugün itibarıyla Elazığ yöresinde en çok yapılan av türü, keklik avıdır. Uçar ve Çatı avı olmak üzere iki kola ayrılan keklik avının Çatı avı kolu daha köklü ve gelenekçi bir yapı arz etmektedir. Araştırmamız esnasında Elazığ ve ilçelerinde görüşülen elli bir avcıdan derlenen altı yüz tane avcılık teriminin büyük bir kısmı Çatı avı ile ilgili terimlerdir.
3. Tespit edilen avcılık terimlerinin %49 (293)'ü tek sözcükten, %51(307)'i ise sözcük gruplarından oluşmaktadır. Tek sözcükten oluşan avcılık terimlerinin %44 (130)'i basit, %45 (131)'i türemiş ve %11 (32)'i birleşik yapıdadır.

Sözcük grubu şeklindeki avcılık terimlerinin %34 (106)'u birleşik fiil grubundan, %12 (36)'i belirtili isim tamlamasından, %27 (82) 'si belirtisiz isim tamlamasından, %3 (9)'ü zincirleme isim tamlamasından ve %24 (74) 'ü sıfat tamlamasından oluşmaktadır.

4. Tar, üzbar, humsi, meteris, habis, taktuka, ögürük, rubat, sehri, margiros, çirişlemek, külüng, meres, düdenk gibi bir kısım avcılık terimleri günlük dilde kullanılmayan sadece avcılığa has sözcüklerdir. Bunun yanında yılgın, yastıh, tekne, ahitma, güngörmüş, vatancı, mazgal, dolu, ala, köz, kasa, horoz, değnekçi gibi bir kısım avcılık terimleri ise günlük dilde kullanılan anlamlarına avcılık ile ilgili ikinci bir anlam eklenerek oluşturulmuş terimlerdir.

5. Avcılık terimlerinin bazıları Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesinden kalma dil özelliklerini günümüze kadar taşımışlardır. Bunun en güzel örneği “üzbar” birleşik terimidir. “Yüz” sözcüğü ile “Var-“ fiilinin birleşmesinden oluşan bu terimde, “var-“ fiili Eski Türkçedeki “bar-“ şekliyle kullanılmıştır.
6. Tespit edilen avcılık terimlerinde yazı dilinde kullanılmayan k>ğ değişiminden doğmuş ğ sesi ile iç ve son seslerde k>h değişiminden, ön seste ise h>ğ değişiminden doğmuş ğ sesinin sıkça kullanıldığı görülmüştür.
7. Elazığ yöresinde derlenen avcılık terimlerinin köken itibariyle %65 (378)’sını Türkçe, %18 (103)’sini Türkçe+yabancı kökenli sözcük birleşimleri ve %17 (98)’sini ise yabancı kökenli sözcükler oluşturmaktadır. Yabancı kökenli sözcüklerin % 6 (32)’sı Arapça kökenli, % 8 (49)’i Farsça kökenli, % 1 (8)’i Yunanca kökenli, % 1 (4)’i İtalyanca kökenli ve %1 (5)’i ise Macarca, Almanca, Fransızca+İngilizce, İtalyanca+Farsça, Arapça+Arapça+Farsça kökenli sözcüklerden oluşmaktadır.

Türkçe kökenli sözcüklerin çoğunlukta olması ve birçok yabancı kökenli sözcüğün ise Türkçenin dil hususiyetlerine göre değişmesi sonucu Türkçeleşmiş sözcük olarak kabul edilmesi göz önünde bulundurulduğunda Elazığ yöresinde kullanılan avcılık terimlerinde yabancı kökenli sözcüklerin tam anlamıyla etkili olmadığı söylenebilir.

8. Balık avıyla ilgili malzemeler ile tüfek parçalarında Fransızca, İngilizce, İtalyanca ve Yunanca kökenli avcılık terimleri çoğunlukta. Bu normal karşılanabilecek bir durumdur. Çünkü bu malzemelerin ilk kez üretildiği yerler Türkiye dışındaki ülkeler olup bu malzemeler ülkemizde kullanılmaya başladığında Türkçe kelimelerle karşılanmamış, orijinal isimleriyle kullanılmışlardır.

Elazığ yöresinde tespit edilen avcılık terimlerinin çokluğu, bu yörede avcılığın köklü bir geçmişe sahip olduğunun en büyük göstergesidir.

## KAYNAKLAR

- **Ana Britannica.** (1993). Avcılık maddesi. 3.c., Ana Yayıncılık.
- **Derleme Sözlüğü** (1993). Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu. Ankara: TDK yayınları, 211/9 S.
- Başkan, Özcan. (1973 – 1974). “**Terimlerde Özleşme Sorunu**”, TDAY Belleten, TDK, 173 – 184. s.
- Buluç, Bahattin. (1951). **Elazığ Ağzı**, Ankara Üniversitesi DTCF Türk Dili mez. tezi. Ankara.
- Buran, Ahmet. (1992). **Doğu ve Güneydoğu Anadolu Üzerine Araştırmalar (Ağızlar)**. İstanbul.
- Buran, Ahmet. (1997). **Keban, Baskil ve Ağın Yöresi Ağızları**. Ankara: TDK Yayınları.
- Buran, Ahmet; İlhan, Nadir. (2006). **Elazığ Ağzı Sözlüğü**. Ankara: TDK Yayınları (Baskıda).
- Buran, Ahmet; Oğraş, Şerife. (2003). **Elazığ İli Ağızları**. Elazığ.
- Caferoğlu, Ahmet. (1945). **Güneydoğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar: Elazığ, Tunceli, Gaziantep ve Maraş Vilayetleri Ağızları**. İstanbul
- Caferoğlu, Ahmet. (1993). **Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü**. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Cöntürk, Hüseyin. (1956). “**Eleştirmede Terim, Tanım ve Sonuç**”, Türk Dili V. c., 59. S., 681 – 683. s.
- Çelik, Muhittin. (1986). **Baskil Ağzı**. Fırat Üniversitesi Türk Dili mez. tezi. Elazığ.
- Devellioğlu, Ferit. (1993). **Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lügat**. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Dilaçar, A. (1956). “**Terim Nedir?**”, Türk Dili VI. c., 61. S., 207 -210. s.
- Dizdaroğlu, Hikmet. (1962). “**Terimler Üzerine**”, Türk Dili, XII. c., 133. S., 35 – 37. s.

- Eren, Hasan. (1999). **Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü**. Ankara
- Ergin, Muharrem. (1998). **Türk Dil Bilgisi**. İstanbul: Bayrak Basım/ Yayımlar/ Tanıtım.
- Gökçe, Mustafa. (1987). **Harput ve Yöresi Ağzları**. Fırat Üniversitesi Türk Dili mez. tezi. Elazığ
- Gülensoy, Tuncer; Buran Ahmet. (1994). **Elazığ Yöresi Ağzlarından Derlemeler I**. Ankara: TDK yayınları.
- Güler, Zülfi. (1992). **Harput Ağzı**. Elazığ.
- Güneş, Hayri. (1966). **Türkiye Av Ansiklopedisi**.
- Gürpınar, Tansu. (1968). “Yurdumuzda Avcılık ve Göçmen Kuşlar” Av Dergisi, 1.c., 6.s.
- <http://www.av-doga.com/modules/sections/index.php?op=viewarticle&artid=518>
- [http://www.elazigogretmenevi.com/?-ELAZI%DO-YILLI%DO1:Tarihi\\_seyir](http://www.elazigogretmenevi.com/?-ELAZI%DO-YILLI%DO1:Tarihi_seyir)
- İnal, Hilmi. (1969). **Avcılara Kolaylık**. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Karahan, Leyla. (1997). **Türkçede Söz Dizimi**. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kısaparmak, G. Fatih (1991). **Dil Folkloru Açısından Harput Ağzı**, Ünite Bilgisi Yayınları.
- Korkmaz, Zeynep. (2003). **Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)**. Ankara: TDK yayınları.
- Memişoğlu, Fikret. (1992). **Harput Ahengi (Elazığ)**. Ankara: Elazığ Kültür ve Tanıtma Vakfı Yayınları.
- Nebioğlu, Avni. (1968). “Türkiye’de Avcılık Problemleri ve Hal Çareleri” Av Dergisi, 1.c., 12. s.
- Orhan, Mehmet. (1999). **Dünden Bugüne Ağın**. Ankara.
- Saatçi, Önder. (1999). **Kerkük, Diyarbakır, Şanlıurfa ve Harput Ağzlarının Fonetik ve Morfolojik Mukayesesi**.
- Selmanoğlu, Fikret. (1992). **Elli Yıllık Av Hatıraları**. Elazığ: Divan Dizgi.

- Sunguroğlu, İshak. (1968). **Harput Yollarında**. 4.c. İstanbul: Özyayın Matbaası.
- **Sürdürülebilir Avcılık İçin Temel Eğitim Kitabı** (2001). T.C. Orman Bakanlığı Milli Parklar ve Av – Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü. Ankara.
- Tankut, Hasan Reşit. (1945). “**Terimler Niçin Türkçeleşiyor?**”, Türk Dili Belleten, Seri: III, 1 -3. S., 30 – 34. s.
- Topal, Mehmet. (1992). **Elazığca**. Elazığ.
- Topaloğlu, Ahmet. (1989). **Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü**. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Tunç, Ahmet. (1996). **Konuşan Harput**. Elazığ.
- **İmlâ Kılavuzu** (1996). Türk Dil Kurumu. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- **Türkçe Sözlük** (1998). Türk Dil Kurumu. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Üçbaş, Kamil. (1999). **Avcının Temel Eğitim Kitabı**. Ankara: 4 Renk Yayınları
- Vardar, Berke. (1980). “**Terimsel Etkinlik ve Terim Bilim**”, Türk Dili XLI.c., 346. S., 385 -389. s.
- Zülfikar, Hamza. (1991). **Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları**. Ankara: TDK Yayınları.
- Zülfikar, Hamza. (1996). “**Sunuş**”, Türk Dili, Terim Özel Sayısı, 540.S., 595 – 599 .s.

## KAYNAK ŞAHİŞLAR

- **Abdulrezzak Atıcı:** 36 yaşıında, evli, muhasebeci, Elazığ.
- **Adem Kaş:** 26 yaşıında, bekâr, çiftçi, Altınçevre Köyü, Elazığ.
- **Ahmet Akbulut:** 52 yaşıında, evli, memur, Maden.
- **Ahmet Feti Tuncer:** 60 yaşıında, evli, emekli, Harput, Elazığ.
- **Ahmet Kaya:** 38 yaşıında, evli, esnaf, Örenyaka Köyü, Keban.
- **Ali Şatıroğlu:** 72 yaşıında, evli, esnaf (tüfek ustası), Harput, Elazığ.
- **Cemil Dönmez:** 72 yaşıında, evli, emekli memur, Sivrice.
- **Diñcer Ulubay:** 58 yaşıında, evli, emekli, Elazığ.
- **Erkan Fırıldak:** 31 yaşıında, evli, memur, Elazığ.
- **Eyüp Fırıldak:** 71 yaşıında, evli, emekli, Elazığ.
- **Fikri Bilen:** 25 yaşıında, bekâr, Düğüntepe Köyü, Baskil.
- **Fuat Keklik:** 68 yaşıında, evli, emekli, Güneyçayır Köyü, Elazığ.
- **Gürbüz Yücesu:** 62 yaşıında, evli, emekli, Harput, Elazığ.
- **Harun Keklik:** 30 yaşıında, bekâr, serbest meslek, Elazığ.
- **Hikmet Baltacı:** 60 yaşıında, evli, emekli, Ağın.
- **Hilmi Keklik:** 55 yaşıında, evli, emekli, Elazığ.
- **Hüseyin Donmuş:** 53 yaşıında, evli, memur, Bağlarca Köyü, Elazığ.
- **Hüsnü Aydoğmuş:** 87 yaşıında, evli, emekli öğretmen, Ağın.
- **İbadullah Yıldırım:** 45 yaşıında, evli, memur, Güneyçayır Köyü, Elazığ.
- **İdris Karacan:** 56 yaşıında, evli, esnaf, Kuş Ağacı Köyü, Kovancılar.
- **İhsan Atıcı:** 47 yaşıında, evli, işçi, Elazığ.
- **İlhan Kaya:** 42 yaşıında, evli, memur, Örenkaya Köyü, Keban.
- **Kemal Dilek:** 60 yaşıında, evli, emekli, Elazığ.
- **Kenan Kaptantuğrul:** 49 yaşıında, evli, çiftçi, Elazığ.



- **Mahmut Atıcı:** 34 yaşında, evli, teknisyen, Elazığ.
- **Mehmet Can Orhan:** 58 yaşında, evli, emekli, Hıdırbaba (Dişidi) Köyü, Elazığ.
- **Mehmet Deveci:** 77 yaşında, evli, emekli, Mürüdü Köyü, Elazığ.
- **Mehmet Kaş:** 54 yaşında, evli, çiftçi, Altınçevre Köyü, Elazığ.
- **Mehmet Küçük:** 54 yaşında, evli, emekli, Ağın.
- **Metin Ali Şef:** 57 yaşında, bekâr, emekli, Harput, Elazığ.
- **Metin Şengez:** 68 yaşında, bekâr, emekli öğretmen, Ağın.
- **Mevlüt Karataş:** 56 yaşında, evli emekli, Ağın.
- **Mevlüt Turgut:** 66 yaşında, evli, esnaf, Palu.
- **Muhterem Kulualp:** 60 yaşında, evli, emekli, Elazığ.
- **Murat Bayazıt:** 22 yaşında, bekâr, çiftçi, Baskil.
- **Mustafa Fırıldak:** 54 yaşında, evli, emekli, Elazığ.
- **Necdet Öner:** 65 yaşında, evli emekli, Elazığ.
- **Nihat Peker:** 49 yaşında, evli, Baskil Avcılar Kulübü Başkanı, Baskil.
- **Oktay Küllahçı:** 51 yaşında, evli, Orman Bölge Müdürlüğü İdare Amiri, Harput, Elazığ.
- **Orhan Ercan:** 58 yaşında, evli, Ağın eski Belediye Başkanı, Ağın.
- **Ömer Arslan:** 41 yaşında, evli, köy koruyucusu, Ağadibek Köyü, Maden.
- **Ömer Keklik:** 26 yaşında, bekâr, güvenlik görevlisi, Elazığ.
- **Öner Özpolat:** 46 yaşında, evli, memur, Herpünk Köyü, Kovancılar.
- **Saadettin Aydın:** 50 yaşında, evli, öğretmen, Kavak Köyü, Elazığ.
- **Suat Alper:** 33 yaşında, evli, memur, Ağadibek Köyü, Maden.
- **Suphi Akdoğan:** 40 yaşında, evli, işçi, Şahaplı Köyü, Baskil.
- **Süleyman Çakmakçı:** 60 yaşında, evli, çiftçi, Acıpayam (Dadeş) Köyü, Elazığ.
- **Şahin Özpolat:** 41 yaşında, evli, işçi, Üç Değirmen Köyü. Palu.
- **Şenol Y. Çeçen:** 44 yaşında, evli, işçi, Elazığ.

- **Tahir Dok:** 67 yaşıında, evli, emekli, Elazığ.
- **Yalçın Güzel:** 31 yaşıında, evli, memur, Yedikardeş Köyü, Sivrice.
- **Yümrü Polat:** 53 yaşıında, evli, avukat, Adedi Köyü, Harput, Elazığ.

**ELAZIĞ YÖRESİ**  
**AVCILIK TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ**

- abur** : (Ar.), (Ma.) Kış mevsimini geçirmek için sıcak ülkelere göç eden keklüklerin, ilkbaharda havaların ısınmasıyla birlikte sürü halinde geri gelmesi  
*havalara eyi gidi ama hemin daha abur gelmemiş* (SÖZ.)
- açmağ** : (T.), (Bas.) Kekliğin göğüs bölgesinde yer alan, daire şeklindeki siyah çizgi  
*keklüğün açmağı ele galdı ki göskünü gıplamıştı* (SÖZ.)
- ağız içinde gitmek**: (T.+T.+T.) Av bölgesinde, avcının çok yakın bir yerde fark ettiği, vurulması çok kolay olan bir keklük veya tavşanı vuramaması  
*ğardaş sanki gözüm kör olmuştu ağızımın içinde getti* (SÖZ.)
- ağıtma** : (T.) Kekliğin göğüs bölgesinde yer alan karın bölgesinden aşağıya doğru ok şeklinde uzayan siyah çizgi.  
*bazısını ağıtması göbeğnin aşağısına gıdar gelir* (SÖZ.)
- ağma** : (T.), (Pa.) Kekliklerin boyun kısmının altından başlayıp göğüs kısmında birleşen daire halka biçiminde siyah çizgi.  
*eyi keklüğün ağması gılın olacağ* (SÖZ.)
- ağşam avı** : (T.+T.) Bkz. ağşam közü  
*ağşam avını dağın yuğarisına gıracağsın yarı beline doğru gıracağsın* (SÖZ.)
- ağşam közü** : (T.+T.) Ev keklüğünün kafesi ile birlikte içine konulması etrafına tuzakların dökülmesi biçiminde yapılan keklük avının, akşam güneşi batarken yapılan türü.  
*keklüklerin tar yerlerine yağm yerlere gıracağsın ağşam közünü ki gılay olsun* (SÖZ.)
- ala** : (T.) Kekliğin göğüs kısmında bulunan boyun bölgesinde karakaş ile birleşen yarım daire şeklindeki siyah çizgi.  
*ağşam közünde bi keklük tuttum alası çoğ düzgündü* (SÖZ.)

- alaca** : (T.) Kekliğin gövde kısmında, belden aşağı kısma doğru inen siyah paralel çizgiler.  
*cins bi keklğin rengi gök renginde olacağ alacaları parlağ olacağ*  
(SÖZ.)
- alaca sökme** : (T.+T.), (Ağ.) Yavru kekliklerin palazlanma döneminden sonra ergenlik çağına girmesi. Bu dönem, kekliklerin gövde kısmında bulunan yere doğru paralel siyah çizgilerin belirginleşmesinden anlaşılır.  
*benim yavrularım iki tenesi alaca sökmüş* (SÖZ.)
- alay** : (Far.), (Ağ.) Kekliğin göç zamanı sürü halinde uçması.  
*bi keklık alayı gördüm hılaf olmasın yüz gamaT vardı*  
(SÖZ.)
- alnının galemi** : (T.+Ar.) Kekliğin gözlerinin üzerinden başlayıp yanaklarından aşağıya doğru inen siyah çizgi.  
*galem dediği gıştır bazısının alnının galemi geniştir işTe bu geniş olanlar mağbuldur* (SÖZ.)
- alT atmağ** : (T.+T.) Avcının tüfekte atış yaptığı zaman, saçmaların av hayvanının altında geçmesi sonucu av hayvanının vurulamaması.  
*diPÇiğim çoğ düşük çoğu zaman alT atım tüfek yüzüme gelmi*  
(SÖZ.)
- altlığ** : (T.), (Keb.) Keklik kafesinin altına koyulan tahtadan yapılmış kaide.  
*geçen bağçede düz gavağ gördüm vilan dedim bundan éyi bi altlığ olur* (SÖZ.)
- amer** : (Ar) (Bas.) Kekliğin gözlerinin üstündeki siyah çizgi.  
*ğaşların çatma olan erkeğin sıyu nası serT olür ya ameri galın olan keklık de éledir* (SÖZ.)

- ana ip** : (T.+T.), (Ağ.) Keklik avında kullanılan tuzaklarda, kazıkların bağlı olduğu ilmek iplerini birbirine bağlayan ip.  
*êle bi serT keklîk Taşıldıkî şimdi ana ipi gopartacaş sandı (SÖZ.)*
- arhasına atmaş** : (T.+T.) Avcının kendisine göre düz havalanan av hayvanını vurmak için av hayvanının arkasına doğru atış yapması.  
*bi fırlıtı aldım döndüm arhasına atTım tüy atTı (SÖZ.)*
- arpacık** : (T.) Avcının ava nişan alabilmesi için tüfeğin namlusunun ucuna takılan, namlu renginden farklı renkte olan, gümüşten plastikten veya pirinçten yapılmış av tüfeği parçası.  
*nişanın guralı yegenim göz gez arpacık (SÖZ.)*
- asgılış** : (T.) Av tüfeğini omuza asmak için kullanılan, deriden veya örme ipten imal edilmiş, yaklaşık 1m uzunluğunda iki ucu tokalı kemer.  
*tüfeğine düşkün avcı asgılışını deriden özel yaptıri (SÖZ.)*
- at gılı duzaş** : (T.+T.+T.), (Ma.) Keklik avında kullanılan atların kuyruğundan yapılan tuzak çeşidi.  
*bu at gılı duzaşları şimdi yapan yoş (SÖZ.)*
- av köpeğinin goşuya düşmesi** : (T.+T.+T.+T.) Av köpeğinin avlanacak hayvanın kokusunu alıp, avın bulunduğu yöne doğru koşarak avcıyı yönlendirmesi.  
*av köpeği goşuya düşdüğü zaman imkanı yoş esleyemezsin (SÖZ.)*
- avcıbaşı** : (T.+T.) Avlanmak için kurulan düzenin (cergenin) en başında bulunan ve diğer avcıları yönlendiren kişi.  
*eskiden bızim avcıbaşımız mustafa abedi şindi yaşlanmış dā ava mava gelmi (SÖZ.)*
- avcı golu** : (T.+T.), (Pa.) Uçar avında avcıların 5-10 metre aralıklarla düz bir sıra halinde avlanması. Avcı golunda amaç hem geniş bir alanı bir seferde taramak hemde avcılarının kazayla birbirlerini vurmalarını önlemektir.

*bizim bu hayın zeko avcı gölü dinlemez her zaman tek Tahtılır*  
(SÖZ.)

**avcı** : (T.) Avlanmayı seven veya avı kendisine iş edinen kimse. *Éyi avcı*  
*gırh yaşına gadar uçara gider gırhından sonra da çatıya gider* (SÖZ.)

**avcılık** : (T.) Avcı olma durumu veya işi.  
*ben avcılığı sîpor olsun diye yapım eT için del* (SÖZ.)

**avlağ** : (T.), (Ağ.) Av hayvanlarının çokça bulunduğu yer, av yeri.  
*elin boş dönmek istemisen getTiğin avlağı éyi gezeceksin*  
(SÖZ.)

**ayağlarına dolanmağ**: (T.+T.) Av sırasında, av hayvanının avcının çok yakınında  
kalkması, havalanması.  
*bu dağın keklîğü o gadar çoğ basılı ki adamın ayağları dolani*  
(SÖZ.)

**ayağTan çığmağ** : (T.+T.) Çatı avında dağ keklîğinin, ev keklîğine cevap verip, ev  
keklîğinin kafesiyle birlikte içine konulduğu düzeneğin yakın bir  
yerine konup, daha sonra düzeneğe yürüyerek çıkması.  
*bi seferinde heç unuTmam heç farkına varmadığ bi bağTım keklîk*  
*ayağTan çığTı geldi* (SÖZ.)

**ayakları pul gibi olmak**: (T.+Far.+T.+T.), (Keb.) Çiftleşme döneminin bir belirtisi  
olarak keklîğin ayaklarının kırmızılaşması ve ısınması.  
*şimdi margiroslar éle gızmuşTır ki ayakları pul gibi olmuşTur*  
(SÖZ.)

**ayıplamağ** : (Ar.) Keklik avında dağ keliğinin, sigara izmariti, bıçak veya yastık  
sayesinde kendisine kurulan tuzağı fark edip, tuzağa düşmeden  
uçarak uzaklaşması.  
*gelen dağ keklîğü ayıplar onu onun için duzağın yanında nacağ ve*  
*yastuğ unuTmayacağsın* (SÖZ.)

- ayna** : (Far.), (Ma.) Bitişik iki keklik kafesi arasına konulan tahta parçası.  
*bu keklıklar heç anlaşıami aynanın anasını ağılamışlar*  
(SÖZ.)
- azaTlamağ** : (Far.), (Ağ.) Yakalanan dağ kekliğinin avcı tarafından sevildikten sonra serbest bırakılması.  
*bağ ğardaş has çatı avcısı tuTduğı keklığı kesmez azaTlar*  
(SÖZ.)
- baboş** : (T.), (Keb.) Erkek keklik.  
*geçen sene bi baboş vurmuşTum gören dèyidi vilan sen buna nası ğıydın* (SÖZ.)
- bağcık** : (T.), (Ağ.) Keklik avında kullanılan tuzakların, kuş gözü ile ilmek ipini birbirine bağlayan 2 cm uzunluğundaki yumuşak, mumlanmış ipten oluşan bölümü.  
*bízim burada bağcığı genelde egirle büklerler*(SÖZ.)
- bağlı keklik avı** : (T.+T.+T.) Ev Kekliğinin ayağından örme bir iple demir bir kazığa bağlanıp, taşlarla örülmüş, 30 cm yüksekliğindeki “U” biçiminde bir düzeneğin içine konulması ve bu düzeneğin etrafına tuzakların yerleştirilmesi tarzında yapılan keklik avı çeşidi.  
*iki tane keklğümü bağlı keklik avında atmacaya yem etTim* (SÖZ.)
- bağlı köz avı** : (T.+T.+T.) Bağlı keklik avında, dağ kekliğinin tuzaklara çekmek için ikinci bir keklik kullanılması sonucu yapılan keklik avı.  
*arıcı cemil amcanın keklıklarına bağlı köz avında Tilki vurmuş*  
(SÖZ.)
- bahar sökün meterisi**: (Far.T.+Far.) Kış mevsimini sıcak ülkelerde geçirip ilkbaharda geri gelen keklik sürülerini avlamak için kekliklerin göç yolları üzerindeki dağların batı yamaçlarına kurulan meteris türü.  
*baharda sökün meterisi ğuracağsan dağın batı yüzüne ğuracağsın*  
(SÖZ.)



- barut hakKı** : (Ar.+Ar) Av fişegine havanın sıcak veya soğuk olmasına göre az veya çok barut koyulması.  
*barut hakKını éyi ayarlamağ lazım yoğsa saçma keklğü deliP geçer*  
(SÖZ.)
- basılmağ** : (T.) Keklik avında kafesin içindeki keklğin, dağ keklğinden korkması sonucu, kafesten çıkamayıp kafesin altına yatması.  
*üzbara éle bi çeri geldi ki benüm keklğ basıldı ben de tutTum*  
*saldım* (SÖZ.)
- basılmış keklğ** : (T.+T.) Yorulmuş, bağı olduğu keklik sürüsünden ayrı kalmış, avcıya çok yakın mesafeden kalkan keklik.  
*basılmış keklğ üzerine bassan da gağmaz çoğ zor gağar* (SÖZ.)
- bastı** : (T.), (Bas.) Bağı keklik avında, sikke ile ocağa bağlanan dağ keklği ile kavga eden asıl keklik.  
*serdar görğahTır ama bastı golay golay gaçmaz* (SÖZ.)
- baş gažuğ** : (T.+T.) Keklik avında birbirine bağı 80-100 adet tuzağın bağı olduğu asıl kazık.  
*baş gažuğa düğüm atamamışım keklğ duzağları aldı götürdü*  
(SÖZ.)
- başsare** : (T.+Ar.), (Bas.) Seher vaktinden sonra sabah saat 7 ile 8 arasında yapılan keklğ avı.  
*başsare avı hoğ da güneş adamı maffedi* (SÖZ.)
- bek avı** : (T.+T.) Üveyik avında, avcının üveyiğın geçit yerlerini tespit ettikten sonra bu geçit yerlerinde bekleyerek yaptığı av çeşidi.  
*bek avı sabır isteyen bir avdır* (SÖZ.)
- bek yeri** : (T.+T.) Üveyik avında, bek yapmak için avcının gizlendiği yer.  
*bek yeri içinde avlağTa önceden keşif yapmağ lazım* (SÖZ.)

- besi ğafesi** : (T.+Far.), (Ağ.) Ev keklığının içinde beslendiği devamlı içinde kaldığı kafes.  
*besi ğafesini temiz tuTmazsan keklġğün baħımsız olur* (SÖZ.)
- bi tene çekmek** : (T.+Far+T.) Avcının avı vurmak için tüfikle tek atış yapması.  
*ayağımın önünden ġaħar ġaħmaz bi tene çekTim* (SÖZ.)
- boğaz** : (T.), (Ma.) Bkz. boğazlıħ  
*ġafes yapiken deyim ki boğazı büyük mü yapam ġüçüK mü diye düşünim* (SÖZ.)
- boğazlıħ** : (T.) Keklik kafesinde, keklığın kafasını çıkartıp ötmesi için ayrılmış, küçük pencere şeklindeki bölüm.  
*heç unuTman bi ġabis keklġğüm vardı o boğazlıħTan kelleyi çıħardımı arT arda beş altı ses oħurdu* (SÖZ.)
- boğum** : (T.), (Siv.) Dağ keçisinin boynuzunda 10 cm aralıklarla bulunan halkalardan her biri.  
*dağ keçisinin boynuzundaki her boğum bir yaşTır* (SÖZ.)
- boşa atmaħ** : (T.+T.) Avcının tüfikle atış yaptığı halde av hayvanını vuramaması.  
*ilk ava başladığımda çoħ boşa aTidim bıssürü mermi yaħTim* (SÖZ.)
- boyun bağı** : (T.+T.) Bkz. aħma.  
*geçen ġün bi keklġk gösterdüler boyun bağı ėle ġalındı ki keklġkden annamasam eke diyecekTim* (SÖZ.)
- büşkil** : (Bas.) Tavşan pisliğı.  
*ġara alinin dağlarında ėle büşkil vardı ki dersin davar gezmış* (SÖZ.)
- cağ** : (T.), (Keb.) Keklik kafesini diklemesine saran, hafiften eğilmiş, söğüt ağacından yapılmış çubuk.  
*sen ona baħma o çoħ eski baħsana cağları hepPi çaTlamış* (SÖZ.)

- cağıltı almağ** :(T.+T.) Avcının keklikleri veya keklik sürüsünü görmeden ötüşlerini duyması.  
*bi seferinde bi söküne rasgeldim keklık ele çoğTu ki her taraftan cağıltı alidim (SÖZ.)*
- canlı mûhre** :(Far.+Far.) Ördek avında yabani ördekleri aldatıp, av yerine çekmek için kullanılan evcil ördek.  
*canlı mûhreleri sağlam bağılyacağsın yoğsa bağarsın gaçmış (SÖZ.)*
- cansız mûhre** :(Far.+Far.) Ördek avında yabani ördekleri aldatıp, av yerine çekmek için kullanılan plastikten yapılmış, oyuncak ördek.  
*avı tekledim bu cansız mûhrelerde bizim toruna oyuncağ oldu (SÖZ.)*
- canyoran** :(Far.+T.) Av fişeginin içine koyulan, yivsiz ve yuvarlak olan tek kurşun.  
*Canyoran gullanmağ hoşTur ama tüfekTen temizlemesi adamı usandiri (SÖZ.)*
- cerge avı** :(Far.+T.) Avcıların sıra halinde gezmeleriyle yapılan, av çeşidi.  
*heç bi gezme cerge avının verdiği Tadı vermez (SÖZ.)*
- cerge başı** :(Far.+T.) Bkz. avcıbaşı.  
*cerge başı avlağı bilmezse o cergeden heç bişe avlanmaz (SÖZ.)*
- cerge** :(Far.) Beş veya on kişilik avcı gruplarının on veya on beş metre aralıklarla av düzeni alıp avlanması.  
*şimdiki avcılar cerge merge bilmi gafaları göre geziler onun için şimdi avda vurulanlar çoğ oli (SÖZ.)*
- cergeden çığmağ** :(Far.+T.) Avlanmak için kurulan av düzeninin dışına çıkmak, av pozisyonunu bozmak.  
*bizde guraldı cergeden çığan bi daha ekibe alınmazdı (SÖZ.)*

- cılık** : (T.), ( Ma.) Döllenmemiş, içinden yavru çıkmayan keklik veya bildircin yumurtası.  
*mayısTa meri vurursan yuvada yumurTası varsa başğa meri onun üzerine yaTmaz yumurTalar hepPi cılık olur (SÖZ.)*
- cıngırağ** : (T.) Balık avında kullanılan dip oltasında, misinanın suyun dışında kalan kısmının çubukla birleştiği yere asılan, balık oltanın vücudundaki yemi yediği zaman misinayla birlikte sallanıp avcıyı uyaran zil.  
*gece cıngırağları görmek içñ üzerlerine fosfor sarım (SÖZ.)*
- cıvıTı** : (T.) Keklik avında dağ kekliği ile ev kekliğinin karşılıklı ötüşürken birbirlerine nara atmaları.  
*meterisTe Kendimden geçmişim keklıkların cıvıTısına uyandım (SÖZ.)*
- cızlavit** : Avcıların avlanırken kullandığı plastikten imal edilmiş, bir çeşit ayakkabı.  
*ğışın cızlavite ğar doldumu adamın ayağları çöKenek oli (SÖZ.)*
- cura** : (T.) Küçük bir ördek cinsi.  
*bÉm burada bildircin avında çoğ cura rasgeli bize (SÖZ.)*
- cüçük** : (T.) Keklik veya bildircin yavrusu.  
*genÇken en sevdiğim şey bağarda da cüçük enseleyiP tuTmağTı (SÖZ.)*
- cüre** : (T.) Bkz. cura.  
*cüreye tüfek sılmaya bile değmez (SÖZ.)*
- çafık** : (Far.), (Bas.) Keklik avında kullanılan tuzağın ipten yapılmış çember şeklindeki kısmı.  
*düzağlar göz göz olur biz ona çafık déyik (SÖZ.)*
- çağırma** : (T.), (Ağ.) Keklik avında ev kekliğinin, dağ kekliğine karşı, onun bölgesine girdiğini haber vermek veya eş aramak için ötmesi.

*eskisi gibi dağda keklık yoħ ki keklıĝı götürısın çağırı çağırı bi şey yoħ (SÖZ.)*

**çaħşan** : (Far.+Far.), (çah +şan'dan) Av bölgelerinin bazı kesimleride rastlanan toprağı az olan çakıllı zemin.  
*keklık gendisini gorulmaħ için sarp yerde çaħşan yerde yatar (SÖZ.)*

**çantacı** : (T.) 1. Düzenlenen av partisi süresince, kendisi herhangi bir av hayvanı vuramayıp başka bir avcının vurduğı av hayvanını alan avcı.  
*baħın bu ahmetTen éyi çantacı olur (SÖZ.)*  
2. Av sırasında avcı ile birlikte gezen, avcının eşyalarını taşıyan küçük, acemi avcı.  
*ben bu avcılıĝa babamın çantacılıĝını yaparaħ başladım (SÖZ.)*

**çantadan gitmek** : (T.+T.) Avcı tarafından vurulma ihtimali çok yüksek olan bir av hayvanının vurulamaması.  
*aĝzımın içinden ĝaħTı üç Tene sıħTım vuramadım resmen çantadan getTi (SÖZ.)*

**çaput** : (T.) Dolma tüfekte barutu sıkıştırmak için kullanılan bez parçası.  
*eskiden dolma tüfekler varmış bunlara keçe yerine çaput basarlarmış (SÖZ.)*

**çarık** : (T.), (Ağ.) Yayvan ağızlı, pulsuz balık, yayın balığının küçüğü.  
*çariğı elinde Tutamazsın ĝayar gider sen de arħasından baħarsın (SÖZ.)*

**çat kesme** : (T.+T.), (Pa.) Irmağın ikiye bölündüğü kısımda, bir kolunun toprak veya ağaç setlerle kesilmesi ve su akarı olmadığından balıkların açıkta kalması sonucu yapılan balık avı.  
*mıħonun çatını kesTim çoħ balıħ çıħTı (SÖZ.)*

**çatı avı** : (T.+T.) Mart ayının başından 15 Nisan'a kadar devam eden ev keklıklarının kafesleriyle birlikte içine konulduğı taştan örülmüş bir

düzeneğin önüne ve yanlarına tuzakların serilmesi sonucu dağ keklığının tuzakla yakalanması veya avcılarının bu düzeneğin yakın yerine yaptıkları saklanma yerinden tüfikle avlanması şeklinde yapılan keklik avı çeşidi.

*çatı avı zamanı geldi mi hastasını evde Tutamazsın (SÖZ.)*

- çekme** : (T.), (Ağ.) Kekliğin ötüş biçimi.  
*çekme söliyen keklık uzun söler soluhsuz galır (SÖZ.)*
- çelgin** : (T.), (Ağ.) Birkaç defa tuzağa düşüp, avcı tarafından salınmış, bu yüzden keklik avında kurulan tuzağı tanıyan, tuzağa yaklaşmayan dağ keklığı  
*aladağda hęc çatı avı yapılamı keklıkları hepPi çelgin olmuş (SÖZ.)*
- çember** : (Far.) Keklik kafesinin etrafını saran belirli aralıklarla yay şeklinde eğilip kafesin tavanından aşağıya doğru geçirilmiş söğüt ağacından yapılmış küçük çöplerin oluşturduğu bölüm.  
*közü yaparken şafağ ati diye acele etTim taşlar gafesin çemberini çatlaTmış (SÖZ.)*
- çengel boynuz** : (Far.+T.) Boynuzları hafif iç tarafa doğru eğimli, siyah dağ tekesi.  
“Beni geçen çengel boynuzlular yüz elli metre ilerde bir ara durakladılar” (E.Y.A.H.:100)
- çeper** : (T.) 1. Keklik avının bir çeşidi olan gol avında kekliklerin konduğu dağın eteğinden yukarı doğru avcı tarafından dikilen küçük ağaç dalları  
*gol avında, duvar örken sade Taş değil çeper de gullanılır (SÖZ.)*  
2. Keklik avında ev keklığının kafesi ile birlikte içine konduğu düzeneğin arka tarafına koyulan dikenli küçük ağaç dalları. *keklık kelleye geçince eyer çeperi goymamısan keklığın zarar görür (SÖZ.)*
- çeri avı** : (T.+T.) Temmuz ve ağustos aylarında dişi kekliklerin yavrularını yetiştirmesi nedeniyle boşta kalan erkek dağ kekliklerinin tuzakla yakalanması veya tüfikle vurulması şeklinde yapılan keklik avı

türü.

*çeri avına gelen zurba galabalıh olduğu zaman bi tetikTe üç dört Tene vurulduğu olur (SÖZ.)*

**çeri** : (T.) Dişi keklıkların yumurtaya yattıkları dönemde, tek başına kalan erkek keklık.

*bızım bu çarşiki dağın çoğ hoş bi çeri keklığı var (SÖZ.)*

**çeribaşı** : (T.+T.) Kekliklerin göç etmek için bir araya geldiği güz aylarında, kendi içlerinden seçtiği, sürüyü yöneten lider keklık.

*zurbanın çeribaşını vurduğın zaman zurba dağılır bi daha Toplanamaz (SÖZ.)*

**çerme avı** : (T.+T.) Su kenarlarına meteris kurup su içmeye gelen keklıkların tuzakla yakalanması veya tüfikle vurulması sonucu yapılan keklık avı.

*çerme avında éyi gizleneceksin yoğsa keklıklar oraya su içmeye gelmezler (SÖZ.)*

**çevirme yapma** : (T.+T.), (Ağ.) İki sal arasına çekilen germe ağ sayesinde, sallardan biri sabit diğeri onun etrafında yarım daire şeklinde döndürülerek, yapılan balık avı

*su pağniğın önünde bir çevirme yapTıh, igirmi kilo balıh aldıh (SÖZ.)*

**çezme** : (T.), (Pa.) Keklik avının bir çeşidi olan sökün avında, dağ keklığının avlanması için ağaçtan veya çalıdan yapılmış düzeneğin alt kısmına çekilen, üzerine parça halinde kumaş asılmış 200-300 metre uzunluğundaki ip.

*sökün avında yaptığın çezmelerin dağa uygun olmasına dikKat edeceksin yoğsa keklık çezmeyi ayıplar gelmez (SÖZ.)*

**çığırTganlıh** : (T.) Bkz. çağırma.

*éyi bi çığırTganlıh yapan keklık avcının ömrü boyunca bi İki defa eline geçer (SÖZ.)*

- çır keklik** : (T.+T.), (Ma.) Boğazının altında, göğüs kısmındaki çizgi siyah değil de yeşilimsi olan keklik çeşidi.  
*çır keklik oTluğ palağlığ yerde yaşar goday goday gağmaz (SÖZ.)*
- çırnağ ipi** : (T.+T.) Keklik avlamak için kullanılan tuzakta, bir ucu kuş gözü denilen küçük halkaya, diğer ucu tuzak naylonuna bağlı, keklik tuzağa düştüğü zaman tuzağın genişlenmesini açılmasını önleyen ip.  
*Tuzağları çırnağ iplerinden yasTuğa Tağmazsan bozulur (SÖZ.)*
- çırnağ** : (T.) Kekliğin tırnağı  
*keklğün ayağı pençeli olacağ ha çırnağ olacağ (SÖZ.)*
- çırpma avı** : (T.+T.) Suyun durgun olduğu yerlerde ucuna üçlü kanca takılan misinanın suyun içine atılması ve devamlı olarak suyun üstüne çekilip, bırakılması şeklinde yapılan balık avı.  
*bu çırpma avını genelde barajda çoğ yapardığ (SÖZ.)*
- çift ayırma zamanı**: (Far.+T.+Ar.) Mart ayının dokuzundan sonra erkek kekliklerin kendilerine eş yapacak dişi keklikleri sürüden ayırması.  
*çift ayırma zamanı erkek keklğler birbirleriyle gavgaderler (SÖZ.)*
- çift eğırma** : (Far.+T.) Katlanabilme özelliğine sahip, üzerinde yan yana yerleştirilmiş iki adet namlusu bulunan av tüfeği çeşidi.  
*ava en elverişli tufekler oluğlu çift eğırmalardır (SÖZ.)*
- çift e ses** : (Far.+T.), (Ma.) Kekliğin ötüş biçimi.  
*çift e ses sölyen keklğlerin ötüşü daha etkilidir hemen cevap alı°r (SÖZ.)*
- çift e vurma** : (Far.+T.), (Ağ.) Kekliğin ilk ötmeye başladığı zaman bir sesi iki defa tekrarlaması.  
*palanın keklğü çift e vuri (SÖZ.)*
- ÇiPlağını görmek** : (T.+T.), (Ma.) Keklik avı çeşidi olan çatı avında, dağ kekliğinin avlanma yerinde ilk görüldüğü an.



*ÇiPlağını gördükleri zaman benim keklıklarım dönmeye başladı*  
(SÖZ.)

**çirişlemek** : (T.) Evde beslenen ev keklığının yediği yemi hazmedemeyip ölmesi.

*keklığın taktukasına Taş goymazsan keklık çirişler ölür* (SÖZ.)

**çit avı** : (T.+T.) Üzerinde yılan, atmaca, kartal, tilki gibi hayvan resimlerinin yanı sıra, avcının atış yapılabilmesi için ayrılmış küçük bir pencere bulunan, her iki yanı ağaç desteklere geçirilmiş yaklaşık altı metrekare büyüklüğündeki bez parçasıyla yapılan keklık avı çeşidi.

*çit avında keklıklar görhTuğlarından bi araya Toplani bi defada beş on Tene vurabilisin* (SÖZ.)

**çita** : (T.) Bkz. alaca

*keklüğün çitaları ne ğadar belirgin olursa görüntüsü de o ğadar güzel olur* (SÖZ.)

**çorkuluğ** : (T.), (Ağ.) Sazangiller çeşidinden bir balık cinsi

*balıkların içinde en sevdiğim çorkuluğTur* (SÖZ.)

**çöplü ğafes** : (Far.+Far) Kapısı ince bir çubukla ikiye bölünmüş keklık kafesi.  
*bu çöplü ğafeslerin diğeri ğafeslerden heç farkı yoğ* (SÖZ.)

**çubuğ** : (T.) 1. Keklik kafesi yapmada kullanılan küçük, ince ağaç dalı  
*ğafes yapiken çubuğları söğüt den olacağsın* (SÖZ.)

2. Suyu atılan oltanın misinasının suyun dışında bağı olduğu ağaç dalı.

*çubuğ cingırağTan birlikte yere bi yapışTı* (SÖZ.)

**çubuğlu ğafes** : (T.+Far.) Bkz. çöplü ğafes.

*çubuğlu ğafeslerde ğafesi güzel göstermek için çubuğlarına boncuk Tağiler* (SÖZ.)

- daban olTası** : (T.+Yun.) Misinasının üzerindeki firdöndü ile kurşun arası iki ile iki buçuk metre olan bu araya 45-50 cm aralıklarla iki veya üç tane olta bağlanan genellikle aynalı sazan yakalamak için kullanılan olta çeşidi.  
*daban olTasına en elverişli yer şıhğacının burnu* (SÖZ.)
- daf** : (Bas.) Tuzak  
*dafları düzgün dökeceksin yöhsa keklük alamazsın* (SÖZ.)
- dağ keklığı** : (T.+T.) Avcıların tüfekte vurduğu veya tuzakla yakaladığı yabani keklük.  
*dağ keklüklerinin bi kısmı sökün gider bi kısmı burada galır sökün geTmez* (SÖZ.)
- darrık** : (Bas.) Çatı avında dağ keklığı ile ev keklığının karşılıklı olarak birbirini azarlayacak şekilde ötmesi.  
*bízím bürda üzbara darrık déyiler* (SÖZ.)
- daşsağa binmek** : (T.+T.), (Keb.) Yavru keklığın şahsiyet kazanması, delikanlı olması.  
*yavrular daşsağa bindiğimde tüfek avı sezonu da açılmış olır* (SÖZ.)
- daşsağ bağlama** : (T.+T.), (Ağ.) Erkek keklığının nisan ayında çiftleşmeye hazır hale gelmesi.  
*daşsağ bağliyan keklük uyuşuğ olur hep meriyi hayal eder* (SÖZ.)
- daşsağTan düşmek** : (T.+T.), (Siv.) Erkek keklüklerin dişi keklüklerle çiftleşmemesi, dişiden soğuması.  
*keklük daşsağTan düşünce meriden uzağlaşır, meriyi isTemez* (SÖZ.)
- dav** : (Far.), (Bas) Tuzak.  
*davdaki keklüğü örselemiyeceksin yöhsa çatının bi anlamı galmaz* (SÖZ.)

**davşanın çağlaması** :(T.+T.) Avcının attığı fişek ile kulaklarından vurulan tavşanın değişik sesler çıkarması.

*ğardaş o günü kürdemliğe ava getTim ayağımın dibinden bi Tavşan  
ğahTı üsT atmışım ğulağlarına almış ėle bi çağİli, ėle bi çağİli ėyni  
çağa (SÖZ.)*

**davşanın sıyırılması** :(T.+T.) Tavşan avı esnasında tavşanın yattığı yerden kalkıp kaçması.

*bi bağTim Tavşan o ğarşiki burundan sıyırılmış gidi (SÖZ.)*

**davudİ** :(Ar.) Kekliğin ötüş biçimi.

*ölbenin keklİkleri genelde davudİ söyler (SÖZ.)*

**değnekçi** :(T.) Toplu halde yapılan bir avda, diğer avcıların av hayvanının vurabilmesi için, av hayvanını saklandığı ormanlık alandan çıkaran avcı.

*sen hêç değnekÇilik ettin mi ben çoğ etTim (SÖZ.)*

**deliP geçmek** :(T.+T.) Avcının tüfekte ateş ettiğinde fişekteki saçmanın kekliğin vücudunun bir kısmının girip diğer tarafından çıkması.

*fişekleri çoğ serT doldurmuşum saçmalar heP deliP geçi av düşmi  
(SÖZ.)*

**demhoş** :(Far.+Far.), (Ma.) Kekliğin ötüş biçimi.

*keklİk evde demhoş sölyecek sen uzanıP ğafa dinniyeceksin (SÖZ.)*

**diP oltası** :(T.+Yun.) Bkz. daban oltası

*dabanı Taşlığ olan yer diP oltasının ğancalarını heP köreltir  
(SÖZ.)*

**diPçik** :(T.) Ağaç veya plastikten yapılan üzerinde tüfeğin kasası bulunan avcının atış esnasında omzuna dayayıp destek aldığı av tüfeği parçası.

*tüfeğin diPçiği ne ğadar yatuh olursa o ğakadar ėyi yüze gelİr  
(SÖZ.)*

- dişi almağ** :(T.+T) Mart ayının ilk haftasında sonra erkek keklüklerin kendilerine eş yapacak dişi keklükleri seçmesi.  
*marT on beş dèdi mi keklükler dişi almış dèmekTür (SÖZ.)*
- doKuzlu** :(T.), ( Ma.) Domuz avı için hazırlanmış, domuza atılan mermi.  
*nolursa olsun ava gidiken palasKanda muTlaka bi ğaç Tene doKuzlun olacağ (SÖZ.)*
- dolma tüfek** :(T.+Far.) Namlusu sabit olduğu için namlunun ağzından doldurularak kullanılan eski bir tüfek çeşidi.  
*dolma tüfekler eskiden ğullanılırdı şimdi antika oldular (SÖZ.)*
- dolu** :(T.) Av için hazırlanmış fişek.  
*“İnhisarlar tekele dönüşmeden az evvel,  
Bir dolu beş kuruşa satılırdı elbe el,  
şimdi tüfek on milyon hangi avcı alacak?  
Takat yetmez fiyatlar avcuyu dağlar gördüm” (E.Y.A.H. :75)*
- dönerbaş** :(T.+T.) Otomatik tüfeklerde atış yapıldıktan sonra ikinci merminin namluya sürülmesini sağlayan, hareketini barut gazından alan ve çeyrek daire kadar dönebilen ateşleme mekanizması parçası.  
*dönerbaş ilk hareketini barut gazından alır tekrar ğurulumunu ise diPçik içindeki icra mili veya yayından alır (SÖZ.)*
- dönerken atmağ** :(T.+T.) Av hayvanının görünme noktasının bittiği yerde avcının ateş etmesi.  
*Tavşan burnu dönerken atTım aldı mı almadı mı bilmim ğoşTum bağTım düşmemiş (SÖZ.)*
- duble yapmağ** :(Fra.+T.) Avcının uçar haldeki iki keklıği çift atışla aynı anda vurması.  
*duble yapmağ èle her babaığidin kârı mı (SÖZ.)*

- dumansız barut** :(T.+Ar.) Ateş edildiğinde dumanı çıkmayan barut çeşidi.  
*dumansız baruT çihTı artık vurduğumuz avın düşdüğü yeri daha rahat görebilirlik (SÖZ.)*
- düdenk** :(Far.+Far) Kekliğin ötüş biçimi  
*keklıklarçinde düdenk çoğ meşurdur (SÖZ.)*
- düz** :(T.), (Keb.) Kekliğin ötüş biçimi  
*bazı keklıklar düz söyler onnarın hiç bi numarası yoğTur (SÖZ.)*
- ehven keklık** :(Ar.+T.) Kafese alışmış, sakin keklik.  
*keklıkÇİ ömer ağa yaşlılığında ehven keklık beslerdi (SÖZ.)*
- eke bildircin** :(T.+T.) En az iki yaşını doldurmuş olgun, yaşlı bildircin.  
*bildircin zurbalarına gılavuzluğ edenler genelde eke bildircinlardır (SÖZ.)*
- eke keklık** :(T.+T.), (Ağ.) Avcı tarafından birkaç defa tuzağa düşürülüp, salınmış bu yüzden tuzağı tanıyan tuzağa gelmeyen keklik.  
*ben o avlağa gitmem ordaki keklık eke olmış (SÖZ.)*
- eke** :(T.) İhtiyarlamış, yaşlı ev hayvanı.  
*eke olmış av hayvanının eti gartlaşmışTır hiç lezzeti yoğTur (SÖZ.)*
- el gundağı kilidi** :(T.+Yun+Far.) El kundağının namlu üzerinde sabit durmasını sağlayan kilit.  
*el gundağı kilidini tam yerine oturTmazsan tüfeği girdiğin zaman açılmasında sorun yaşarsın (SÖZ.)*
- el gundağı** :(T.+Yun.) Av tüfeğinin namlusunun alt kısmına takılıp tüfeğin çalışmasına yardımcı olan tüfeğin bazı parçalarını muhafaza edip namlunun tam açılmasını önleyen, aynı zamanda atış esnasında avcının tüfeği tutmasına yarayan ağaçtan imal edilmiş tüfek parçası.  
*el gundağı ele ne gadar iyi oturursa o gadar iyi gözlensin (SÖZ.)*

- eli tetiğe gitmek** :(T.+T.+T.) Bir kekliğe iki avcının aynı anda nişan aldığı sıra, birinin diğerinden önce ateş edip kekliği vurduğu halde, öteki avcının kendine hakim olamayıp boşa ateş etmesi.  
*bîzîm şenol ğaKġo o ġadar heyecanlı ki av kimin önünden ġaġarsa ġaġsın önce onun eli tetiğe gider (SÖZ.)*
- emniyet düğmesi** :(Ar.+T.) Av tüfeğinin kullanılmadığı zamanlarda atış almasını önlemek için tetiklerin hareket etmesini engelleyen av tüfeği parçası.  
*avda mola verdiġî zaman dâvamlı tüfeġin emniyet düğmesini ġapatacaġsın (SÖZ.)*
- ev keklġü** :(T.+T.) Avcıların ötüşünü dinlemek ve daġ kekliğini avlamak için kullandıkları kafeslerde beslenen ehlileştirilmiş keklik.  
*îġTiyar avcılar ava gidemedüklerinden eski günlerini yad eTmek içî genelde ötüşünü dinlemek içî ev keklġü beslerler (SÖZ.)*
- evcik** :(T.), (Aġ.) Çatı ve ġol avında avcının gizlendiġi, taşla örölmüş, 70-80 cm yüksekliġindeki saklanma yeri.  
*evciġe girdim bi dene ne görem yarı beline ġadar çamîr dolmîş (SÖZ)*
- evsim** :(T.), (Siv.) Bkz. evcik  
*bizîm bu yûġarı köyler evsimi aġaç dibinden daġa çoġ ġayalıġ yerlere ġuriler (SÖZ.)*
- fêrik** :(Ar.), (Bas.) Keklik yavrusu.  
*keklîk fêrikleri belli bi zamana ġadar analarının arġasından ayrılmazlar (SÖZ.)*
- fermada durmaġ** :(Far.+T.), (Siv.) Av köpeġinin, bildircin keklik veya tavşanın yerini tespit ettiġinde, avcuyu uyarmak için tespit ettiġi av hayvanının gizlendiġi yere karşı, hareketsiz bir şekilde bakması.

*bîzîm dinÇer eminin polisini fermada durduğunda Tekmelesen yerinden ğimildamaz (SÖZ.)*

**fermaya durmağ** :(Far.+T) Bkz. fermada durmağ  
*iT fermaya durunca atış için iyi yerde pozisyon alacağsın (SÖZ.)*

**firdöndü** :(T.+T.), (Ağ.) 1. Bağlı keklik avında kekliği toprağa bağlamak için kullanılan sikkenin üzerindeki dönebilen demir halka.  
*firdöndü olmasa köstek keklğün ayağına dolanır (SÖZ.)*

2. Balık avında meps ile misinayı birbirine bağlayan mepsin suyun içinde dönmesini sağlayan oltanın bir bölümü.  
*misinan firdöndüye ne ğadar uyumlu olursa oltan o ğadar iyi çalışur (SÖZ.)*

**fırılı almağ** :(T.+T.) Bkz. çağılı almağ.  
*ğavağlığın meşeleri o ğadar sıh ki keklîk ğağTığı zaman Kendisini göremisin sadece fırılı alabilisin (SÖZ.)*

**fırlanguş** :(T.) Bkz. firdöndü  
*bağlı avında keklğün köstek ipini bağlanduğın fırlanguş keklğün rahaT hareket etmesini sağlıyacağ büyüklükTe olacağ (SÖZ.)*

**fisKa atmağ** :(Yun.+T.), (Ma.) Keklik avında, dağ kekliği ile ev kekliğinin birbirlerine üstün gelebilmek için öterek kavga ettikleri sıra, ötüşlerinde meydana gelen anlık ses değışmeleri.  
*keklîkler fisKa atmaya başlayınca bil ki bîrâz sonra par aTacağ (SÖZ.)*

**fittık** :(T.), (Bas.) Kekliğin çiftleşme dönemine girdiğini gösteren değışik sesler çıkarması.  
*fittık aTmaya başlayan keklğün pisliğı de büyük düşmeyle başlar (SÖZ.)*

**ğfjo** :(T.), (Pa.), (Gijot'tan) Kekliğı beslenmesi için verilen ot.  
*geTdim bugün bi yere hoş bi ğfjo ToPladım (SÖZ.)*

- ğaba alaylı** : (T.+Far.), (Ağ.) Kekliğin ötüş biçimi  
*ğaba alaylı söyleyen keklık ağır söler (SÖZ.)*
- ğaba guşluğ** : (T.+T.) Zaman bakımından şafak ve guşluğ avından sonra yapılan keklık avı.  
*guşluğTan döniken yolda keklık sesi aldım döndüm bi de ğaba guşluğ ğurdum (SÖZ.)*
- ğaba ögürük** : (T.+T.) Kekliğin ötüş biçimi.  
*ğaba ögürük sölyen keklık çabuğ ve oTurağlı söler ne sölediği de anlaşılır (SÖZ.)*
- ğaçah söyleme** : (T.+T.) Keklik avına götürülen ev keklığının, dağ keklığını tuzağa getirecek güzellikte ve güçte değil de isteksiz ötmesi.  
*keklığın ğaçah söylemeye başladı mı hemen ğafesin çubuğunu çekeceksin (SÖZ.)*
- ğaçah Tavşan** : (T.+T.), (Keb.) Yattığı yerden kalkıp, uzaklaşmış tavşan.  
*ğaçah Tavşan raāTsız edildiği muhiTe bi daha geliP yaTmaz(SÖZ.)*
- ğaçgun keklık** : (T.+T.), (Siv.) Çatı avında kendisiyle kavga etmeye gelen dağ keklığından korkup, dağ keklığıne öterek cevap vermeyen, kafesin içine sinen keklık.  
*hazar babada çoğ keklığımız ğaçgun olmuşTur (SÖZ.)*
- ğafadan almağ** : (Ar.+T.) Av tüfeğinden çıkan saçmalardan bir veya iki tanesinin keklığın kafasına isabet etmesi.  
*ğardaş ğafasından saçma olan keklık yuğarı doğru dıkülür (SÖZ.)*
- ğagasının üstünden söylemek** : (T.+T.+T.), (Keb.) Ava götüren ev keklığının içten değilde boğazının üstünden, isteksiz ötmesi.  
*keklık ğagasının üstünden sölse bil ki ya guş gördü ya canavar (SÖZ.)*
- ğagıltı basmağ** : (T.+T.), (Ağ.) Çatı avında dağ keklığı ile ev keklığının birbirine nara atması.



*keklikler gağıltı basmaya başladı içimden dedim gağam avazım  
çığTığı gadar bağıram (SÖZ.)*

**gağlamak** : (T.) Keklik avında dağ kekligi ile ev kekliginin karşılıklı öterken birbirine nara atması.

*habisi ilk çatıya götürdüğümde ben dedim bi şe Çıkmaz gelen  
kekliğe bi gağladı bi gağladı (SÖZ.)*

**gaKguş** : (T.), (Ağ.) (gaga+uş'tan) Kekliğin gagası.

*erkek keklik gaKguşundan belli olır (SÖZ.)*

**gambalah keklik** : (T.+T.) Kışın göç etmeyip yerinde kalan kekligin çok fazla kepek kar yağdığında ayaklarının kara batıp kanatlarının ıslanması sonucu uçamayip sersemleşmesi

*"Herüf, bu sene gambalah keklüğe döndüm" (K.H.:34)*

**gambalah** : (T.), (Kov.) Bkz. gambalah keklik

*eskiden aha bu dağlara gar çoh yağardı Çıhar gambalah Tutardıh  
(SÖZ.)*

**gamiş olta** : (T.+Yun) Üzerine mepsi, makarası, oltası bulunan iç içe geçen parçalardan meydana gelen açıldığında uzunluğu 1,5 ile 5 m arasında olan olta çeşidi.

*bu gamiş olta ekseri turna balığı veya ala balıhTa gullanılı (SÖZ.)*

**gan işemek** : (T.+T.), (Keb) Tavşanın çiftleştiğinin belli olması durumu.

*eskiden beşe yasağ yoğTu nası Tavşan gan işedimi devlet av yasağ  
deydi (SÖZ.)*

**ganat birağmah** : (T.+T.), (Ma.) Keklik avında kafeste olan ev kekliginin dağ kekligini gördüğü an kanatlarını kafese sürterek oynaması  
*kekliğün ganat birağTı mı bil ki dağ kekliğü ÇırPlağa Çıhacağ  
(SÖZ.)*

- ġanat ġırma** : (T.+T.) Uçar avında avcı tarafından vurulan keklik veya bildircinin sadece kanadının kırılması sonucu ölmemesi, bu yüzden sekerek veya yürüyerek kaçması.  
*vurduġun bildircin ġanat ġırma olmuşsa köpeġin yoşsa hayatTa Tutamazsın* (SÖZ.)
- ġanbur keklik** : (T.+T.), (Ma.) Sırtı kambur olan büyük keklik.  
*bermaz daġının ġanbur keklġi bol oli* (SÖZ.)
- ġapılı ġafes** : (T.+Far.) Bkz. çubuklu ġafes.  
*ġafesler içinde en ġullanıřlısı ġapılı ġafesdir* (SÖZ.)
- ġara baruT** : (T.+Ar.) Eskiden genelde dolma tüfeklerde kullanılan ve ateřlendiġ zaman tüfeġin önünde bir duman bulutu oluşturan barut cinsi.  
*ġara baruT ġullanan avcılar genelde sışTışdan sonra eġiliP yerden avın düşüp düřmediġine başarlarmış* (SÖZ.)
- ġara kıġıT** : (T.+Far.) Keklik avında avcının gizlendiġ yerin (meteris) altına serdiġi ot.  
*bu ġara kıġıTı kimse beġenmez amma pek çoġ çatıyı ġasta olmaşTan ġurtarmıřTı* (SÖZ.)
- ġaraġař** : (T.+T.) Yavru kekliġin ergenlik dönemine girdiġi zaman gözlerinin üst kısmında oluşmaya başlayan siyah çizgi.  
*başma bazı avcılar ġaraġařı Çışmamış keklġe bile sışiler* (SÖZ.)
- ġarař ġubař** : (T.+T.) Makbul olmayan keklik ötüşü.  
*bu sene Tutduġum yavruların ikisi de ġarař ġubař söli* (SÖZ.)
- ġaravana** : (İta.) Atılan fiřeġin hedefe isabet etmemesi, boşa gitmesi.  
*uyşusuz ava gidersen çoġ ġaravana aTarsın* (SÖZ.)
- ġarT keklġk** : (T.+T.), (Pa) Üç yaşını doldurmuş keklik.  
*avcılar çoġalalı daġda ġarT keklġk de ġalmadı* (SÖZ.)

- ğarT marê** : (T.+Far.) (Kov.) Kızgınlık dönemi diğer dişilerden önce başlayan, erken yumurta yapan dişî keklik.  
*marê avına getTim bi de ne görem bi ğarT marê yavrularıyla birlikTe gezi (SÖZ.)*
- ğasnaḥ** : (T.) Üzerine misina sarılı, yuvarlak simit şeklinde elle tutulması için belirli bir bölgesi olan balık avı malzemesi.  
*ağ mezrede balıḥ avındadım cıngıraḥ çalmaya başladı ben ğavuşana ğadar balıḥ ğasnağı da aldı getTi (SÖZ.)*
- ğaş** : (T.), (Pa.) Kekliğin gözlerinin üstündeki siyah çizgi.  
*benim rahmeTİ emim keklğünü severken heP ğaşan ğurban olam derdi (SÖZ.)*
- ğaşgun keklik** : (T.+T.), (Ma.) Bkz. ğaçgun keklik.  
*ğaşgun keklikleri dağa salim (SÖZ.)*
- ğavaltah** : (T.), (Kaval-tek'ten) Kekliğin ütüş biçimi  
*ğakgo emi ğavaltah öten keklğü heç sevmezdi (SÖZ.)*
- ğayış gerdanesi** : (T.+Far.) Biri dipçikte diğeri namluda bulunan av tüfeğinin omuzdan asılmasını sağlayan kemerin bağlandığı, demirden yapılmış halkalar.  
*yeni Çıhan Avrupa otomotikerin çoğunda ğayış gerdanesi yoh (SÖZ.)*
- ğaynatarah söylemek** : (T.+T.), (Keb.) Kekliğin içten, istekli ve güzel ötmesi.  
*valla adamın keklğü hoş soliken bêle ğaynatarah söli (SÖZ.)*
- gece oltası atmaḥ** : (T.+Yun.+T.), (Pa.) Akşam ırmağa atılan oltaların, sabah gidip çekilmesi sonucu yapılan balık avı.  
*bizim buranın balıḥ avcılarını oltanın başında beklemiler genelde gece oltası atiler (SÖZ.)*

- gerd** : (Far.), (Pa.) Balık avında kullanılan oltanın ucundaki kanca.  
*yav êle bi balıhmiş ki oltayı çekTim gerdi dümdüz eTmiş*  
(SÖZ.)
- gerdan** : (Far.), (Ağ.) Kekliğin boynunun her iki tarafından göğse doğru uzayıp, göğsünün alt kısmında birleşen oval şeklinde siyah çizgi.  
*gerdan meride yuvarlağ oh°r erkek de uzar* (SÖZ.)
- gerdane** : (Far.), (Ağ.) Balık avında kol ipi ile serpmeye ağ arasındaki bağlantıyı sağlayan, dönebilen demir parça.  
*yêgenim bağ bunlara da anlatTim inanmadılar bi seferinde balıh o ğadar çoğTu ki çekerken gardaneyi ğırdım* (SÖZ.)
- gerdanlığ** : (Far.), (Kov.) Bkz. gerdan  
*keklîğün boynundaki gerdanlığ gelinlik ğızın boynundaki altın zêncire benzer* (SÖZ.)
- germe ağ** : (T.+T) 2,5 metreden -18 metreye kadar varabilen enlikte 100 metre boyunda, 20 cm<sup>2</sup> genişliğinde gözlerden oluşan, şamandıralar sayesinde bir ucu suyun üstünde kalan, alt uçlarındaki kurşun ağırlıklar sayesinde suyun dibine doğru açılan, genellikle suyun boğaz kısımlarına serilen balık ağı çeşidi.  
*balıhÇılar en çoğ bu germe ağı ğullanır* (SÖZ.)
- gıcirtı vurmağ** : (T.+T.), (Ağ.) Keklik avına götürülen ev kekliğinin dağdaki kekliklere, onların bölgesine girdiğini öterek bildirmesi.  
*Benim keklîğüm ğızgın avda heP gıcirtı vuri* (SÖZ.)
- ğıKğılıK** : (T.) Av bölgesindeki dağın veya ağacın en yüksek, en uç kısmı  
*bağTim yuğarı doğru dikildi bende ğıKğılıKe doğru arğasından sığTim* (SÖZ.)
- ğılavuz bildircin** : (T.+T.) Göç edecek bildircin sürülerine, göç esnasında yol gösteren bildircin.  
*bi bildircin vurdum ğılavuz bildircindı çoğ bğyükTü* (SÖZ.)

- ğırba** : (Ar.), (Kov) Bkz. evcik  
*bizim buraların ğırbalarını geniş yaparlar içine iki üç Kişi sığar*  
(SÖZ.)
- ğırç vurmağ** : (T.+T.), (Ağ.) Keklik avında ev kekliğinin, dağ kekliğini öterek kavgaya çağırıldığı sıra gelmeyen dağ kekliğine karşı çıkardığı “Niye gelmiyorsun?” anlamındaki ses.  
*ğırç vurmayan keklık mi olurmış* (SÖZ.)
- ğırTa düşmek** : (T.+T.), (Siv.) Dişi kekliğin çiftleşme dönemine girdiğini belli edecek sesler çıkarması.  
*çiftleşme dönemine giren meri tavuğ gibi ğırTa düşer* (SÖZ.)
- ğırTa yatmağ** : (T.+T.), (Siv.) Kekliğin yumurtalarının üzerine yatıp yavru çıkarması.  
*ğırTa yatan keklığü rahtaTsız edersen yumurtaları birağır gider*  
(SÖZ.)
- ğışlığ** : (T.), (Kıs-ıl-ık'tan) Kekliğin toprakla yıkınması için hazırlanmış, genelde bolca güneş gören kuytu yer.  
*keklığlğı ğışlığa vurdum eyi bi yıhandı* (SÖZ.)
- ğışlığ keklik** : (T.+T.), (Kov.) Yuvası tilki veya insan tarafından bozulduğu için diğer dişi kekliklere göre geç yuva yapıp, yavrularını diğer dişilerden sonra çıkartan bu yüzden yaz mevsimini geçirdiği bölgede kalıp, göç etmeyen dişi keklik.  
*güz yávrularını genelde ğışlığ keklığündür* (SÖZ.)
- ğışt Çalmağ** : (T.+T.) Keklik avında ava götürülen ev kekliği ile dağ kekliğinin birbirini kaçırtmak için karşılıklı olarak değişik sesler çıkarması.  
*keklıklar ğarşılığlı ğışt Çalacağlar sen meterisTe oturuP dinneyeceksin* (SÖZ.)

- ğışt çekmek** : (T.+T.), (Pa.) Bkz. ğışt Çalmağ.  
*üzbarın en hoş yeri keklıkların ęarşılığlı ğışt çekTükleri zaman (SÖZ.)*
- ğıştık** : (T.+T.), (Bas.) Dağ keklığının bir tehlike anında diğer keklıklere haber verecek şekilde ötmesi.  
*möre keklık ğıştığa başladımı yövrelere hemen sağlanırlar (SÖZ.)*
- ğızışmağ** : (T.) Keklik avında dağ keklığı ile ev keklığının buldukları bölgeye hakim olmak için birbirlerine üstünlük kurma çabası.  
*ğızışan keklüklerin ötmeleri daha serTleşür (SÖZ.)*
- godik** : (T.), (Keb.) (kudug'dan) Ev keklığının beslenmesi için içine darı konulan, tahtadan yapılmış keklık kafesi bölümü. Yemlik.  
*ğodiğe yemden beraber Taşda ęoyacağsın (SÖZ.)*
- gol avı** : (T.+T.) Kekliklerin göç ettikleri ilkbahar ve sonbahar aylarında, göç yolları üzerindeki dağların yamaç kısımlarına, ağız kısmı açık, yukarı çıktıkça daralan iki sıra halinde, taştan veya ağaç dallarından duvar çekilmesi ve bu duvarın sonuna avcının gizleneceğı (meteris) bir yer kurulması sonucu yapılan keklık avı.  
*eskiden keklıktepe ve erpínik dağında gol avı çoğ yapılmış (SÖZ.)*
- gol çekmek** : (T.+T) Bir keklık avı türü olan gol avında dağın yamaç kısımlarına, ağız kısmı açık yukarı çıktıkça daralan iki sıra halinde taştan veya ağaç dallarından duvar çekilmesi,  
*gol avının en zor yani gol çekmekTir (SÖZ.)*
- golon** : Av sırasında avcının fişeklerinin dizili olduğı kemer.  
*o bi Tenesi bi golonu boşalTdı bi Tene vuramadı (SÖZ.)*
- goltuğa düşmek** : (T.+T.), (Ma.) Keklik avında dağ keklığının, içerisinde kafesi ile birlikte ev keklığı bulunan düzeneğe yakın bir yere konması.  
*keklık sabağ seher yapTı keklığe iki cevaP vermesinden kısa sürede hemen goltuğa düşTü (SÖZ.)*

- goltuğ** : (T.) Keklik avında ev kekliğinin kafesi ile birlikte içine konulduğu, etrafı kk taşlarla örülen düzeneğin sağ ve sol yanđ. *keklđk goltuğtan ıhTđ dđřlerim Katır Katır vuri bağtım ki olmayacağ ayakKabının keçesini ığartıP dđřlerimin arasına goydum* (SÖZ.)
- gom** : (Far.), (Keb.) Kekliğin gagasının alt sağ ve sol kısmđ. *keklđk severken genelde avcđlar gomlarını oğşarlar* (SÖZ.)
- gKs** : (T.), (Pa.) keklik avında ev kekliğinin kafesi ile birlikte içinde konulduğu düzeneğin n kısmđ. *Tuzağların çoğunu gKse dökeceksin ki kelleye düşmesin* (SÖZ.)
- gz** : (T.), (Kov.) Keklik avında kullanılan tuzakların her biri. *bazısı yüz gz dki* (SÖZ.)
- gubağa** : (T.) (Bas.) Kekliğin tş biçimi *bi de gbağa var hcam n pek beğenmiler* (SÖZ.)
- gubah** : (T.) Makbul olmayan keklik ötüşü *ağan bu keklđđn ötüşünü gubah diye bunu çatıya gtrmim salmayada gıyamim* (SÖZ.)
- gubs** : zerinde meme ve memenin üzerine eklenen eze kısımları bulunan dolma tüfeğin ateşleme sistemi. *dedem annaturdu bi dolma tüfeği varmđř gışın gubsnden ekTğn h bişeden çekmemiş* (SÖZ.)
- glp** : (Yun.), (Keb.) Keklik kafesinin st tarafında yer alan kafesin elle tutulmasını sağlayan yuvarlak demir halka. *hocam bi seferinde gıyalđ bi yerden sđrđlam derken düşTüm gafesin glpu da elimde galdđ* (SÖZ.)
- gm keklđk** : (T.+T.), (Keb.) Kum rengine, büyüklük bakımından normal kekliğin yarısı büyüklüğünde, ayakları ve gagası sarımsđ olan keklik türü. *barajın yağın yamaçlarına gt gum keklđk çoğ vurursun* (SÖZ.)

- ğumbiK** : (T.) Av bölgesinde düz araziye göre hafif çıkıntılı olan av yeri.  
*venge geTdin mi ğumbiKlere dikKaT edeceksün bi baħmıssın ki ğumbigi deviri* (SÖZ.)
- ğuraħ** : (T.), (Keb.) 1. Dağ kekliğinin avlanma ihtimalinin yüksek olduğu av bölgesi.  
*bu aħşam ordaki ğurağa atTım* (SÖZ.)  
2. Ev kekliğinin kafesle veya bağlı olarak ava hazır hale getirilmesi. *ğurağı ğurdum baħTım ğün ışımamış oturdum bi cığara sardım* (SÖZ.)
- ğurşun** : (T.) 1. Balık ağlarının alt kısmına 60 cm aralıklarla bağlanan ağların suyun dibine dalıp orada açılmasını sağlayan 100 gr ağırlığında kurşundan imal edilmiş balık avı malzemesi.  
*bu ğurşunların hepsi aynı aralıħlarla bağlani* (SÖZ.)  
2. Geyik gibi büyük av hayvanlarının avlanmasında kullanılan tüfeklerin mermisi.  
*bi ara domuz ğulağı getİrene pakeTden ğurşun verilerdi* (SÖZ.)
- ğuş gözü** : (T.+T.) Keklik avı için kullanılan tuzaklarda çırnaħ ipinin uçunda bulunan küçük demir halka.  
*bu ğuş gözünün adına baħma hoca merefeti çoħ* (SÖZ.)
- ğuşluħ aTmaħ** : (T.+T.) Sabahın erken saatlerinde ev kekliğini kullanarak dağ kekliğı avlamak.  
*ğuşluħ aTdığında közün etrafına eyi baħacaħsın nacaħ yasTuħ ğalmıya* (SÖZ.)
- ğuşluħ avı** : (T.+T.) Sabahın erken saatlerinde yapılan av çeşidi.  
*bıldırcını ğuşluħ avında arayacaħsın serİndİr rahaT gezesin* (SÖZ.)
- ğuşluħ közü** : (T.+T.) Ev kekliğinin kafesle birlikte içine konulduğu, etrafı küçük taşlarla örölmüş düzeneği sabahın erkek saatlerinde hazırlayıp dağ kekliğı avlamak.



*ğuşluğ közünü ğuracağsan pey deresinin alT ğismına ğuracağsın*  
(SÖZ.)

**ğuşluğ** :(T.) 1. Avcının av sırasında vurduğu keklik veya bildircinleri asmak için kullandığı askılık.

*êle avcılar bilim palasKayı boşaltır ama ğuşluğTa hêç bişe yoğ*

**guT** :(Ar.), (Pa.), (Kut'tan) Kekliklerin yemesi için su kenarlarına bırakılan keklik yemi.

*bu keklġğü guTa alıştırmışlar* (SÖZ.)

**güngörmüş** :(T.+T.) Dağ kekliğinin daha önceden keklik avında tuzakla yakanlaması sonucu tuzağı bilmesi.

*hem zağal dèyiler hem de bazıları güngörmüş dèyi* (SÖZ.)

**güz daşşığı almağ** :(T.+T.+T.) Haziran ayında yumurtadan çıkan yavruların, sonbaharda şahsiyet kazanması, keklik avında ev kekliğinin ötüşüne cevap verip kavgaya gelmesi.

*keklġk yağalayıP beslemek istisen eylülde köz ğuracağsın köze güz daşşığı alanlar gel°r* (SÖZ.)

**güz gölu** :(T.+T.) Kekliklerin göç ettikleri sonbahar aylarında, göç yolları üzerinde bulunan dağların yamaçlarına taştan veya küçük ağaç dallarından duvar çekilmesi sonucu yapılan keklik avı.

*güz gölunu eskiden yapılerdi şimdi tüfekTen uçara gidiler* (SÖZ.)

**güz sökün meterisi** :(T.+T.+Far.) Kekliklerin sonbahar aylarında sıcak ülkelere göç ettikleri yollar üzerinde bulunan dağların doğuya bakan yamaçlarına, taştan veya ağaçtan duvarlar örüp bu duvarların sonuna meteris kurularak yapılan keklik avı.

*soğukda yapisin ya en zorlusu bu güz sökün meterisidir* (SÖZ.)

- güzel keklík** : (T.+T.) Elazığ yöresinde görülen keklík çeşidi.  
*vurdun mu güzel keklík vuracağsın çil mil boş* (SÖZ.)
- hörtik** : (Far.), (Keb.) (Hurd+ik'den) Yeni büyüme başlayan küçük tavşan.  
*bi hörtik fi°rladı sıhmadım* (SÖZ.)
- hábis** : (Ar.) Keklik avının bir türü olan çatı avında tuzak kurularak yakalanan, belirli bir süre evde beslendikten sonra avda kullanılmak üzere çatı avına götürülen keklíğe verilen ad.  
*hábisin ne Çıhacağı belli olmaz bağarsın boşuna beslemişsin* (SÖZ.)
- hábis** : (Ar.), (Ma.) Bkz. hábis  
*hábisler genelde çoğ seslí olur* (SÖZ.)
- háke** : (T.), (Kov.) Bkz. eke  
*ben márèye sıhím o hákeye sıhí* (SÖZ.)
- hálta** : (Ar.) Tazı avında tazıların boynundaki tasmaya takılan üç demir halkadan her biri.  
*hálta nın değdiği tavşanın eti helal sayılırdı* (SÖZ.)
- hapahap** : (T.+T.) Çatı avında dağ keklíğinin hiç umulmadık yerden çıkması  
*bi bağTım keklík hapahap közün önüne ÇıhTı* (SÖZ.)
- harbi** : (Ar.) Dolma tüfeğe ağız kısmından konulan malzemenin sıkıştırılmasında veya av tüfeklerinin içini temizlenmekte kullanılan metal veya ağaçtan yapılmış çubuk.  
*dedemin sorğundan yapTığı harbiyi halen daha sağlim* (SÖZ.)
- hava seçmek** : (Ar.+T.) Avcının kullandığı fişegin basıncının fazla veya eksik olmasından ötürü av tüfeğinin randımansız çalışması.  
*rubust hava seçer yazın dolusu av hayvanını yağarağ deliP geÇTiği içñ av hayvanı giTdiđí alanda ölür hemen ölmez* (SÖZ.)

- havaya söylemek** :(Ar.+T.) Çatı avında ev keklığının dağ kekiliğini tuzağa getirecek şekilde değil de boşa ötmesi.  
*ali begin bi habisi vardı nammusuz heP havaya söldi bi gün getTim tencerede gayni* (SÖZ.)
- havayı seçmek** :(Ar.+T.), (Keb.) Tavşanın hava durumuna göre yattığı yeri değişmesi.  
*Tavi°şan havayı çoğ seçer çoğ yer değışTirür* (SÖZ.)
- havl** :(Ar.), (Ma.) İki yaşına girmiş keklik.  
*Kardaş benim belirsüz biri hábis biri havldır* (SÖZ.)
- hazne ipleri** :(Ar.+T.), (Ağ.) Serpme balık ağında kurşunların bağlandığı uşgur ipini alt taraftaki çiftelere bağlayan ipler.  
*sezonu gelmeden hazne iplerini eyi göntrol edeceksin* (SÖZ.)
- hazne** :(Ar.), (Ağ.) Serpme balık ağında balıkların ağda toplandığı bölüm.  
*serpmeyi atTim bi kaç defa çekTim boş demisín haznenin bi gısmı yırtılmış* (SÖZ.)
- hedek** :(T.) eskiden avcılarının kışın kara batmamak için ayaklarına taktıkları iç tarafı kalın iplerle göz göz örülmüş ağaçtan palet.  
*eskisi gibi gar mı yağt baba hedekler şindi avcılar gülübünün duvarlarını süsli* (SÖZ.)
- heke** :( T.), (Bas.) Bkz. eke  
*iki Tene mórem olacağına eyi úten bi hekem olsún yeter* (SÖZ.)
- hengeme** :(Far.), (Siv.) Çatı avında, dağ keklığı ile ev keklığının karşılıklı öterek, birbirlerine üstün gelmeye çalışmaları.  
*dağ keklğü gavuşur gavuşmaz hengeme başladı* (SÖZ.)
- hey** :(Ar.), (Pa.) Bir keklik avı türü olan sökün avında, dağ keklığının avlanması için dağın yamaç kısmına ağaçtan veya taştan yapılan düzenek.

*hocam bazen düşünim bu keklıklar heyti geÇeceklerine altı sıra yürüler niye (SÖZ.)*

**hıj avı** : (Ar.+T.), (Ağ.) Bu ava ait özel bir aletle (hıj) gece ışık altında elle yapılan balık avı.

*hıj avına getTik su bulanıhTı yapamadıh geri geldik (SÖZ.)*

**hıj** : (Ar.), (Ağ.) ağız kısmı testere gibi dişli olan çelik sac ve buna bağlı sap kısmı olmak üzere iki kısımdan oluşan küreğe benzeyen balık avı aleti.

*bağ saman yabası var ya hıj ona benzer (SÖZ.)*

**hımik** : (T.), (Pa.) Kekliğin ötüş biçimi.

*yávrulardan biri taklaboz biri hımik öti (SÖZ.)*

**hınnık** : (Bas.) Tavşan yavrusu.

*mûradın en büyük merefeti hınnıkları elden Tütümiş yúvada (SÖZ.)*

**hırbe** : (Ar.), (Pa.), (Harabe'den) Keklik avında avcılarının saklandığı, taştan örülmüş gizlenme yeri.

*hırbeye girerken dikKaT edeceksin ilan çayan olabili (SÖZ.)*

**hingime** : (Far.), (Ma.) Bkz. Hengeme.

*sivricede hengeme mi dèyiler bíz hingime dèyik (SÖZ.)*

**horoz kaldıraç manivelası** : (Far.+T.+İt.) Horoz yaylarını harekete geçirerek tetik ayağının kurulmasını sağlayan tüfek parçası.

*önceden tamire gelen tüfeklerin çoğunun horoz kaldıraç manivelasını değışTim (SÖZ.)*

**horoz yayları** : (Far.+T.) Maşa veya helezon şeklinde olan horoza bağlı, hareketini el kundağından sağlayıp horozu harekete geçiren yaylar.

*heç maşa görmedin mi bu horoz yayları ona benzer (SÖZ.)*

**horoz** : (Far.), (Ma.) 1. Erkek keklik

*bízim buranın horozlarının Parmağ gibi mamuzları olur (SÖZ.)*

2.Kendine bağı olan yay sayesinde iğneye çarpma gücü veren metal tüfek parçası.

*eskinin horozlu tüfeklerini şimdi ancağ antiKacılarda bulursun*  
(SÖZ.)

- humsi** :İyi olmayan beğenilmeyen keklik.  
*humsilerin ne görünüşü ne de sesi hoş olmaz* (SÖZ.)
- ısgalamah** :(T.) Avcının ateş ettiği halde av hayvanını vuramaması.  
*toy avcı heP ısgalar ama hêç gâbul eTmez illâ ki bi bahanesi vardı°r*  
(SÖZ.)
- ısılığa düşmek** :(T.+T.), (Ağ.) Erkek keklığın, ayaklarının kırmızılaşp ve döneme ait belirli sesler çıkardığı, bir ay süren kızgınlık dönemi.  
*keklîğün ayağları gırmızılaşTı mı bil ki ısılığa düşmüş epeyce Keyfi olmas* (SÖZ.)
- ıslığa düşmek** :(T.+T.), (Keb.) Bkz. ısılığa düşmek.  
*benîm keklîk ıslığa düşmüş ne yapacam bilmim* (SÖZ.)
- ızbar** :(T.+T.), (Keb.) Dağ keklığı ile ev keklığının birbirlerine üstün gelebilmek için av esnasında karşılıklı ötüşmeleri.  
*bağ hoca bunu muTlaka yaz bîz keklîkleri vurmik ava da ızbarlarını dinnemek içîn gidik* (SÖZ.)
- iğne** :(T.) Horozdan aldığı çarpma gücü ile fişegin kapsülüne vurarak fişegi ateşlemeye yarayan demirden yapılmış küçük tüfek parçası.  
*tüfeğe bi asıldım dedi Tık demisin iğnesi vurmîmiş* (SÖZ.)
- ilanbaş keklîk** :(T.+T.), (ağ.) Baş kısmı yuvarlak değil de uzun olan, genelde dişi çıkan keklik çeşidi.  
*ağaçlı yerin keklîğü gevşekTir ilanbaş Çığar* (SÖZ.)
- ilişmek** :(T.) Dağ keklığının avcı tarafından kurulan tuzaga düşmesi  
*iki Tene geldi bi Tenesi ilişti* (SÖZ.)

- imlek ipi** : (T.+T.), (Ağ.) Keklik tuzağının, yuvarlak şeklinde olan kekliğin ayağı geçtiğinde sıkışan naylon veya kıldan yapılan bölümü.  
*imlek ipinden yasTığa Tağarsan Tuzahlar gölay gölay dağılmaz* (SÖZ.)
- ince kara** : (T.+T.), (Ma.) Kekliğin alnındaki siyah çizgi  
*Karılar Kaşlarını aliler ya ince karada onun gibi ipinedir* (SÖZ.)
- isiriğlama** : (T.), (Pa.) Ev kekliğinin kızgınlık döneminin başladığını göstermek için değişik sesler çıkarması.  
*geçen yıl bu zamanlardı yağaladım yávruyu şimdi isiriğlamaya girmiş* (SÖZ.)
- jet keklık** : (İng.+T.), (Ağ.) İlk uçuşa geçtiği zaman sert bir kalkış yapan ve çok hızlı uçan keklik çeşidi.  
*sarı magrada jet keklıklar çoğunluğTadır* (SÖZ.)
- köstek** : (T.), (Bas.) Bağlı keklik avında, ev kekliğinin ayağından sikkeye bağlanmasını sağlayan örme ip.  
*kösteğin uzunluğu en fazla on beş santim olur* (SÖZ.)
- kakaç keklık** : (T.+T.), (Ağ.) Düzgün ve aynı şekilde ötmeyen farklı sesler çıkaran keklik.  
*çatıda yağaladığın keklıkların on Tenesinden bi Tenesi kakaç keklık Çıhar* (SÖZ.)
- kakaç** : (T.) Kekliğin gagası.  
*cins keklığın kakacı aTmacanın kakacına benzer* (SÖZ.)
- Kamalağ keklık** : (T.+T.), (Ağ.) Bkz. gambalağ keklık.  
*benim keklığım Kamalağ ama iyi av edi* (SÖZ.)
- kanfez** : (Far.), (Bas.) Keklik kafesi.  
*kanfezlerin gece üstüne bez çekik onun da bi adı yoğ* (SÖZ.)

- Kapalağ keklık** :(T.+T.), (Pa.) Bkz. gambalağ keklık.  
*Kapalağ keklığın KanaTları Kara baTdığında uçami (SÖZ.)*
- Kara Kuba** :(T.+T.), (Ma.) Kekliğin ötüş biçimi.  
*takla var tatar var Kuba var Kara Kuba var hepsí de keklığın ötüşü (SÖZ.)*
- kargu** :(Far.), (Bas.) Tavşan.  
*tópal úşah bölgesinin karguları avcıyı boş çevürmez (SÖZ.)*
- Karlama** :(T.), (Pa.) Gambalağ keklik avında yakalanıp, beslenen keklik  
*esikiden çatı avında Tutulandan çoğ Karlama Tutarlarmış (SÖZ.)*
- kasa** :(İta.) Üzerinde horoz, iğneler, tetik köprüsü ve tetikler gibi  
ateşleme mekanizmasına ait parçaların bulunduğu tüfeğin ana  
bölümü.  
*el işlemeli tüfek kasaları avcılar arasında daha maħbuldur (SÖZ.)*
- kekeç** :(T.) Kekliğin ötüş biçimi.  
*kekeç öten keklı k kekeme insan gibidir ötüşü bir işe yaramaz (SÖZ.)*
- keklığü basTırmağ**:(T.+T.) Sürü halinde bulunan keklikleri yorarak kekliklerin yakın  
mesafeden kalkmalarını sağlamak.  
*ğahan sürü mermiyi yerse keklıgi basTırmağ gólay olur (SÖZ.)*
- keklığü ğurmağ** :(T.+T.) Keklik avında kullanılacak ev keklığini, kafesi ile birlikte  
hazırlanan düzeneğin içine koyup ava hazır hale getirmek.  
*keklığü ğurduğ çoğ geçmedi keklık geldi Taħıldı hasan gel dedim  
baħTım hasan dağdan aşāğıya doğru ğoşi (SÖZ.)*
- keklığun ayağından asılması** :(T.+T.+T.) Avcı tarafından vurulan dağ keklığinin  
ayağından kuşluğa asılması.

*keklġü ayağından asTığında ġanaTları açıldığı için ağağlara  
Tađılabılġr (SÖZ.)*

**keklġün ayağ salması:**(T.+T.+T:) Kekliğin avcı tarafından ayaklarından vurulması  
üzerine yere düşmemesi, uçmaya devam etmesi.  
*vurduğun keklġk ayağ salmışsa alT atmışsın demekTġr biraz zor  
bulursun (SÖZ.)*

**keklġün ayağlarının pullaşması** :(T.+T.+Far.) Erkek yavru keklġin şahsiyet  
kazanması, delikanlı olması.  
*yavru keklġün ayağları pullaşırsa çatıya götüreceksin ne olduğu  
ortaya çığar (SÖZ.)*

**keklġün boynundan asılması** :(T.+T.+T.) Avcı tarafından vurulan dağ keklġinin  
kuşluğa boynundan asılması.  
*keklġü bulduğunda ölmüşse keklġü boynundan asacağsın ki  
düşmiye (SÖZ.)*

**keklġün cağlaması** :(T.+T.), (Pa.) Dağ keklġinin bulunduğu yerden uçup kendisine  
tuzak kurulan yere doğru gelirken değişik sesler çıkarması.  
*benimki bi iki söledi ġarřıdan keklġk cağlamaya başladı (SÖZ.)*

**keklġün cin olması** :(T.+Ar.+T) Avcıların çok sık avlandığı bir av bölgesindeki dağ  
kekliklerinin avcıya çok uzak kalkmaları.  
*ġardař oraya ava mı gidilir keklġk cin olmuş (SÖZ.)*

**keklġün ÇıPlağa çığması** :(T.+T.+T) Bir keklik avı türü olan bağlı keklik avında bağlı  
keklik ile serdar keklġinin birbirlerini görüp dağ keklġine değil de  
birbirlerine ötmeleri.  
*serdarı ġurduđunda dikKaT edeceksin bağlıyı görmiye görürse  
keklġün ÇıPlağa Çığarki o da bi işe yaramaz (SÖZ.)*

**keklġün çimmesi** :(T.+T.) Ev keklġinin toprakla banyo yapması.  
*toprağı ġızdırġP ġafese aTacağsın ki keklġk eyi bi çimsin (SÖZ.)*



**keklġün dařřaġ alması** :(T.+T.+T.) Evde beslenen erkek ev keklġğinin çatı avına gitmeye hazır hale gelmesi.

*keklġün dařřaġ almasını ġaraġařlarının aTmasından anlarsın (SÖZ.)*

**keklġün dařřaġ baġlaması** :( T.+T.+T.), (Bas.) Yavru keklġğın ergenlik dönemine girip delikanlı olması.

*keklġün dařřaġ baġlamıřsa ötüşü deġřür harekeTlerñden bile annarsın (SÖZ.)*

**keklġün et vermemesi**:(T.+T.+T.) Keklik avına gidilen av bölgesin sarp ve ava elverişsiz olmasından dolayı kekliklerin vurulamaması.

*getiġimiz yerin keklġü boldu ama sarP olduġundan keklġk heç et vermedi (SÖZ.)*

**keklġün ġaçması** :( T.+T.) Çatı avında ev keklġğinin tuzaġa gelen daġ keklġğinden korkup ötmemesi.

*ġafesin içindeki keklġün ġaçmıřsa meterisTe heç bekleme ġaġ közü boz gel (SÖZ.)*

**keklġün ġafese vurması** :(T.+T.+T.) Çatı avında ev keklġğinin daġ keklġğinden korkması sonucu, kafesten çıkmak için kafese vurması.

*demek gelen ne ġadar ġuvveTli ki keklġk ġafese vurmaya başladı az ġalsın közü yıġacaġTı (SÖZ.)*

**keklġün ġanadından asılması** :(T.+T.+T.) Vurulan daġ keklġğinin avcı tarafından kuřluġa kanadından asılması.

*bazı avcılar da keklġü ġanaTından asi ġuřluġun ilmeġini ġanaTın dibinden ati (SÖZ.)*

**keklġün ġırması** :(T.+T.), (Ma.) Ev veya daġ keklġğinin karşılıklı birbirlerini korkutmak için deġiřik şekillerde ötmeleri.

*saba saġrısında keklġü ġırıyor ki önüne gelsin (SÖZ.)*

**keklġün ġoltuġdan ıġması** :( T.+T.+T.) atı avında daġ keklġinin avcı tarafından ilk ġoründüġü yer.

*bi baġTım keklġ ġoltuġdan ıġTı valla benemki de daha coġdu (SÖZ.)*

**keklġün ġomların ŐiŐmesi** :(T.+Far.+T) (Keb.) Yavru erkek keklġin delikanlı olup, Şahsiyet kazanıp, çatı avına ġötürülecek yetiŐkinliġe eriŐmesi.  
*ġaba ġulaġ var ya onun gibi keklġün de ġomları ŐiŐer bu ġaġasının alT tarafında (SÖZ.)*

**keklġün ıŐıġa ġirmesi** :(T.+T.+T.), (Bas.) Kafeste beslenen ev keklġinin çiftleşme dönemine baġlı olarak hareketlerinin yavaŐlaması, aġırlaŐması  
*bi de keklġün ıŐıġa ġirmesi var sanki bĒle ayaġTa yati (SÖZ.)*

**keklġün incelmesi** :(T.+T.), (Ma.) Keklik avında ev veya daġ keklġinin birbirlerini korkutmak için tüyelerini kabarttıktan sonra, birinin korkup tüy kabartmaya son vermesi  
*ġarġan keklġ büzüdür keklġ incelġ ġuŐ ġadar ġalġ (SÖZ.)*

**keklġün it gibi sürmesi** :(T.+T.+T.+T.) Keklik avı mevsimi gelince daġ kekliklerinin çatı avında kurulan tuzaklara topluca gelmeleri.  
*eri avında keklġ it gibi sürer baġarsın on Tenesi bir arada gelmiş (SÖZ.)*

**keklġün Kendini Őıġması** :(T.+T.+T.) Samayla vurulan keklġin bünyesini gererek kanat çırpmadan süzülmesi.  
*keklġe bi ŐıġTım Kendini bi ŐıġTı aŐaġġya doġru geldi (SÖZ.)*

**keklġün közlenmesi** :(T.+T.) Keklik avında ev keklġinin içinde bulunduġu kafesle birlikte küçük taşlarla örölüp gizlenmesi ve arka tarafına küçük dikenli aġaç dallarının bırakılması sonucu ava hazır hali getirilmesi  
*keklġi közlerken TaŐları Ēyi düzeceksin çeperi arġasına vuracaġsın (SÖZ.)*

**kekliğin parlaması** :(T.+T.) Dağ kekliğinin ayağı tuzağa takıldığında uçmaya çalışması.

*közün önü hafif yaşıTı keklik parlayınca sekiz on Tene Tuzağı çekTi*  
(SÖZ.)

**kekliğin pişmesi** :(T.+T.) Kekliğe yakın mesafede ateş edildiğinde saçmaların, çok sıcak olması nedeniyle kekliği yakması.

*yağın gahTuğunda hemen sıhımyacağsın hem rahaT gözlersin*  
*hemde kekliğin pişirmezsin* (SÖZ.)

**kekliğin sekmesi** :(T.+T.) Kekliğin yürüyüş hali

*keklikler yuğarı doğru sekilerdi* (SÖZ.)

**kekliğin sökün gelmesi** :(T.+T.+T.) Kışı geçirmek için sıcak ülkelere giden kekliklerin ilkbaharda sürü halinde geri gelmesi.

*keklikler sökün geldiğinde çatı avı da başlamış demekTür* (SÖZ.)

**kekliğin söylemesi** :(T.+T.) Çatı avında ve kekliğinin kafesi ile birlikte içine konulacağı düzenek hazırlandıktan sonra dağ kekliğini tuzağa getirmek için ötmeye başlaması.

*keklik közde söylemeye başladı dağ hemen cevap verdi* (SÖZ.)

**kekliğin sürmezi** :(T.+T.) Çatı avında dağ kekliğinin kafes içindeki ev kekliğinden korkması sonucu, tuzaklara yaklaşmaması.

*eyi bi kekliğim vardı sayesinde çoğ sürmezi gördüm* (SÖZ.)

**kekliğin toprağa vurulması** :(T.+T.+T.) Keklik avına çıkmadan bir iki hafta önce ev kekliğinin, kafese serpiyen toprakla kendini temizlemesi.

*toprağı sacda éyice ısıTıhTan sonra kekliği toprağa vuracağsın ki*  
*keklik éyice temizlensin* (SÖZ.)

**kekliğin tüleye düşmesi** :(T.+T.+T.), (Ma.) Kekliğin temmuz ayında tüy değiştirmesi.

*keklik tüleye düşTü mü bu geniş alan tüle gafeslerine gayulur*  
*hayvan içinde rahaT harekeT eder* (SÖZ.)

**kekliğin üstüne gitmek** :(T.+T.+T.) Avlanmak için kurulan düzenden (cerge) ayrılıp kekliğin bulunduğu yere doğru yönelmek.

*kekliğin bulunduğu yeri görürsen cergeden ÇıhıP kekliğin üstüne gideceksin usul usul gideceksin (SÖZ.)*

**kekliğin yakın gahması** :(T.+T.+T) Dağ kekliğinin avcıya çok yakın bir mesafeden uçuşa geçmesi

*eğer keklik yakın gaharsa acele eTmiyeceksin tüfek menziline girmesini bekliyeceksin maħsaT hayvanı parçalamamaħ (SÖZ.)*

**kekliğin yatması** :(T.+T.), (Ağ.) Keklik avında dağ kekliği ile ev kekliğinin karşılıklı ötüşmeleri sonucunda, dağ kekliğinin üstün gelmesi ile ev kekliğinin kafeste korkarak sinmesi, ötmemesi.

*keklik izbarda ğarşılıħ veremezse keklik ğafeste yatar bu da kekliğin ğarħTuğunu gösterir (SÖZ.)*

**kekliğin yerinden Kopması** :(T.+T.+T.), (Ma.) Keklik avında dağ kekliğinin ev kekliğinin sesini duyar duymaz bulunduğu yerden uçarak tuzakların bulunduğu bölgeye gelmesi.

*aħan dedim keklik yerinden Koptu ğizi ses değişTi (SÖZ.)*

**kekliğin yol vermesi** :(T.+T.+T.), (Pa.) Çatı avında ev kekliğinin, dağ kekliğinden korktuğunu dağ kekliğine öterek belli etmesi.

*üzbarda bi iki ötTü sonra kekliğe yol verdi susTu (SÖZ.)*

**kekliklerin birbirini didmesi** :(T.+T.+T) Dişi keklik sesini duyan erkek dağ kekliklerinin birbiriyle kavga etmesi.

*meri sesini duyan keklikler birbirlerini diderler (SÖZ.)*

**kelbaş** :(Far.+T.) (Ağ.) Tüy değiştirip ergenlik tüyleri çıkan ergenlik dönemindeki keklik.

*enerle bölgesindeki keklikler kelbaş olmiş (SÖZ.)*

- kelek** :(T.), (Ağ.) Eski devirlerde hayvan derilerinden, son zamanlarda araba iç lastiklerinden yapılan balık avında kullanılan bir çeşit sal. *keleklerle ve büyük germe ağlarla çoğ balıh Tutulur (SÖZ.)*
- kelle almağ** :(Far.+T.), (Keb.) Dağ keklığının, ev keklığıne gagasıyla vurması. *keklık iki Tene kelle aldı çığTı (SÖZ.)*
- kelle atmağ** :(Far.+T.) Bağlı keklik avında dağ keklığının bağlı keklığın üstüne yürüyüp ona vurmaya çalışması  
*keklık genelde üzbardan sonra kelle aTmah istedimi Tuzağa düşer (SÖZ.)*
- kelleleşmek** :(Far.), (Ağ.) Keklik avında dağ keklığı ile ev keklığının karşılıklı ötüştükten sonra kavga etmeye başlaması  
*ğuvveTli bi keklüğüm vardı keklıkTen kelleleşTiği zaman seyrime doyamıdım (SÖZ.)*
- kelleye düşmek** :(Far.+T.), (Ağ.) Dağ keklığının tuzağa düşmeden önce ev keklığı ile kavga etmesi  
*êle keklıklar gördüm ki kelleye düşTüklerinde gafalarımдан közün Taşını nerdese yîğilerdi (SÖZ.)*
- kelleye geçmek** :(Far.+T.) Çatı avında dağ keklığı ile ev keklığının karşılıklı ötüştükten sonra dağ keklığının tuzağa düşmeden ev keklığının içinde bulunduğu düzeneğin (köz) önüne gelerek ev keklığı ile kavga etmeye başlaması.  
*keklık kelleye geçmesin diye ön ve arhasına çeper vuracağsın (SÖZ.)*
- kermeli** :(T.) Kekliğin ayağının katmer katmer pürüzlü olması.  
*çatı avına göTürülecek keklığın ayağları kemreli olacağ (SÖZ.)*
- kesik gaKğubu** :(T.+T.), (Siv.) Kekliğin ötüş biçimi.  
*kesik gaKğubuda öTüşü tamamlamaz avcılar arasında zaten rağbeTi yoğTur (SÖZ.)*

- kesme atmaḡ** :(T.+T.) Av fişeginin, mermi gibi atılması için, kecesinin üst tarafından kesilip av tüfeği ile atılması.  
*tek ġurşuna özenenler kesme atiler boş iş yoḡsa* (SÖZ.)
- kesmece atmaḡ** :(T.+T.) Bkz. kesme atmaḡ  
*kesmece aTacaḡsan ġorḡmıyacaḡsın yoḡsa çekinerek aTarsan omzan Çarpar* (SÖZ.)
- kespere saçma** :(T.+Far.+T.) Eskiden kurşunun eritilmesi sonucu elde edilen saçma çeşidi.  
*eski avcılar bilirler saçma yoḡTu ġurşını eriTiP kespere saçma yapardıḡ onlar birazda büyük olidi* (SÖZ.)
- kılan yapılması** :(T.) Tavşan yuvasının önüne tavşanın sığacağı genişlikte ve büyüklükte bir duvar örülmesi, çıkış yerine ise muallakta bir taş konulsayla yapılan tavşan avı.  
*Tavşanı vuramadığın zaman girdiği yuvanın önüne kılan yaparsın* (SÖZ.)
- kırba** :(Ar.) Deriden yapılmış su kabı, matara.  
*kırbalar éyidi yav suyu sođuḡ Tutardı mataralarda su İşek gibi oli* (SÖZ.)
- kiliT ġaması** :(Far.+T.) Fişeklerin namluya yerleştirdikten sonra tüfeği kilitlemeye yarayan aynı zamanda atış esnasında ortaya çıkan basıncın tüfeğe zarar vermesini önleyen çelikten yapılmış tüfek parçası.  
*bu kiliT ġaması fişegi koyduḡTan sonra tüfeği kiliTler* (SÖZ.)
- kiliT yayı** :(Far.+T.) Kilit kamasına hareketi sağlayan, aynı zamanda kilit kamasını sabitleyen tüfek parçası.  
*kesmece atiken tüfeğin kiliT yayı ġırıldı* (SÖZ.)
- Kodik** :(T.), (Pa.) Bkz. godik.  
*lüfer abe Kodiği cevüz ağacı°ndan yapardı sağlam olurdu* (SÖZ.)

- kol ipi** : (T.+T.), (Ağ.) Bir ucu gardaneye bağlı, diğer ucu avcının koluna takılı olan 6-7 metre uzunluğundaki serpmeye ağı ipi.  
*kol ipini fazla uzun yapmıyacağsın ki atiken dolanmıya* (SÖZ.)
- Kolan** : (T.) Av fişeklerinin üzerinde bulunduğu fişekliğin boyundan asılmasını sağlayan deri kemer.  
*en çoğ da sıcak adam yori ėle sıcak olidiki o Kolanın izi adamın sırTına çıhıdı* (SÖZ.)
- koz** : (T), (Keb.) Çatı avında ev keklığının kafesi ile birlikte içine konulduğu etrafı taşlarla örülen keklığının kafasını çıkartacağı kadar boşluk bırakılmış, arka tarafı dikenli küçük ağaç dalları ile sarılmış düzeneğ.  
*keklığü koza bağladım biraz sonra ġaynatarah söylemeye başladı* (SÖZ.)
- kozük** : (T), (Bas.) Keklik avında avcının gizlendiğı taşlarla örülmüş saklanma yeri.  
*ğurağı ġurmadan önce kozük için bėle sallık Taş Topluyacağsın* (SÖZ.)
- köcek** : (T.), (Keb.) Kekliğin ayaklarının iç kısmında bulunan çıkıntı, mahmuz.  
*köcekleri iri olan hekeler yaşlı olur baboş olur* (SÖZ.)
- köçek** : (T.), (Pa.) Bkz. köcek .  
*köçek hekede olur yaşlandığÇa köçeğı böyür* (SÖZ.)
- kökTen balığ alma** : (T.+T.+T.), (Ağ.) Suyun altında kalan ağaç köklerinin arasında, ele çorap geçirilerek yapılan balık avı.  
*serpme ile alamadığ balığı elle kökTen aldığ* (SÖZ.)
- kömeç** : (T.), (Ağ.) Ev keklığının kafesle birlikte içine saklandığı, etrafı taşlarla sarılı av düzeneğı.

*bu avın en usTalîh istêyen yanî kümecin goltuĥlarına ve önüne  
Tuzahları êyi sereceksin (SÖZ.)*

**köse keklik** : (Far.+T.) (Keb.) mahmuzu olmayan keklik türü.  
*köse keklükler diĥerlerine göre daha ĥuveTlidir êyi Êbar ederler  
(SÖZ.)*

**köstek** : (T.) Baĥlı keklik avında ev kekliĥinin, ocaĥın içinde yere çakılı  
olan sikkeye baĥlanmasını saĥlayan örme ip.  
*hoca bi köstek köstek alacaĥına destek ol dèyiler ya onnan geli  
olması lazım (SÖZ.)*

**köz ĥafesi** : (T.+Far.) Ev kekliĥinin ava götürülürken ve av esnasında içine  
konulduĥu kafes türü.  
*keklĥü köze ĥayarken közĥafesinin çubuĥunun birini çîĥarTacaĥsın  
hayvan ĥafasını çîĥarTabile (SÖZ.)*

**köz zaĥalı** : (T.+T.) Birkaç defa çatı avında yakalanıp salınan daĥ kekliĥinin,  
içinde ev kekliĥi bulunan düzeneĥi tanınması, bilmesi sonucu bu  
düzeneĥe yaklaşmaması.  
*bi seferinde baĥTım gelmiş köze baĥî heç önüne gelmi dedim tamam  
bu köz zaĥalı olmuş (SÖZ.)*

**köz** : (T.) Bkz. koz  
*közle meteris arası fazla uzaĥ olmyacaĥ bi hayvan vurursa  
yeTişebilesin (SÖZ.)*

**közlemek** : (T.) Çatı avında ev kekliĥinin içinde bulunduĥu düzeneĥin ava  
hazır hale getirilmesi.  
*keklĥü közledik birisi arĥadan omzuma elini atTı (SÖZ.)*

**Kuba** : (T.), (Ma.) Kekliĥin ötüş biçimi.  
*bu Kuba ötenler KaK demez Kuba Kuba Kuba der tamamlamaz  
(SÖZ.)*



- kum keklik** : (T.+T.) Bkz. ğum keklik.  
*üç Tene kum keklık vuracağan bi Tene kınalı keklık vur yeter (SÖZ.)*
- Kurma Kolu** : (T.+T.) Tüfeğin kasası üzerinde bulunan namluların açılmasına dolayısıyla atış yapıldıktan sonra fişeklerin değiştirilmesini sağlayan tüfek parçası.  
*Kurma Kolunu iteleyiP tüfengi açana kadar giden geTmişTi (SÖZ.)*
- külüng ğızarması** : (Far.+T.) Ev kekliğinin gagasının kırmızımlaşması. Bu durum ev kekliğinin ava hazır durama geldiğini gösterir.  
*marTın bêři dedim mi ğardaş külüingler de ğızarmaya başlar (SÖZ.)*
- külüng** : (Far.) Keklik gagası.  
*erkek keklıkların külüingleri daha gösterüşlüdür (SÖZ.)*
- kütüklük** : (T.) Av fişeklerinin sırayla üzerine dizildiği, gözlerden oluşan kemer.  
*kütüklüğün gözleri açılı olacağ avda oT toğumu dolmaz içine temiz ğalsın (SÖZ.)*
- lelek** : (T.) Keklik tuzaklarının dik durması için kullanılan sert keklik kanadı.  
*Tuzağa leleği sarmazsan çırnağ ipi dik durmaz yaTar (SÖZ.)*
- leşçi** : (Far.) Av hayvanını tüfekte vuran avcıyla birlikte ateş edip kendi vuramadığı, hakkı olmayan av hayvanına sahip çıkan avcı.  
*Sen ona bağma onun işi gücü leşçilik (SÖZ.)*
- leşli keklik** : (Far.+T.) Diğer kekliklere göre gövdesi daha büyük olan keklik türü.  
*bu pertek tarafında gövdesi büyük leşli keklık vardı°r (SÖZ.)*
- lis** : (Keb.) kekliğin akşam yatmaya geldiği yer.  
*ağşam kozunu keklıklar lisa gelmeden ğurudik (SÖZ.)*
- lis** : Bkz. lis.  
*đava ğararmaya yağın keklıklar lise Çığarlar (SÖZ.)*

- lis yeri** : (T.) Bkz. lıs.  
*daha çoğ dağın ğıKđliđine yağın yerler lis yeridır sapa yerlerdir*  
(SÖZ.)
- list** : (Ma.) kekliğin gece yattığı yer.  
*geTdim derede bi sürü keklık list almış* (SÖZ.)
- mağzenk** : (Pa.) Çatı avında avcıların gizlendikleri yerde (meteris) dağ kekliği ile ev kekliğinin kavgalarını seyretmek için bıraktıkları küçük boşluk.  
*đırbede mağzengi ufağ yapacağsın yoğsa keklık seni görür ayıplar*  
(SÖZ.)
- makara** : (Ar.) Kamış oltada, meps ile oltanın suyun içine atılmasına ve suyun içinden çekilmesine yarayan mekanizma.  
*balığı çekiken balığı yoracağsın tez davranursan vurur makarayı bozar* (SÖZ.)
- mamuz** : (Ar.) Kekliğin ayakları ardında bulunan, boynuz yapısındaki sivri uzantı.  
*đoca hêç đhoroz görmedin keklığın mamuzu gerçi o đadar büyük del*  
(SÖZ.)
- mantar** : (Yun.) Balık ağlarını suyun üstünde tutmaya yarayan ağa 85 cm aralıklarla bağlanan, içi hava dolusimit şeklindeki plastik balık avı malzemesi (SÖZ.)  
*mantar ağı bële yüksek Tutar* (SÖZ.)
- marê avı** : (Far.+T.), (Pa.) Dişi dağ keklıklarının kuluçkaya yattığı dönemde, avcıların besledikleri dişi keklıkları ava götürüp, dişisi kuluçkaya yatan erkek dağ keklıklarının avlanmaları şeklinde yapılan keklık avı türü.  
*marê avında hâke olmaz sade marê götürili* (SÖZ.)

- marè gâfesi** :(Far.+Far.), (Pa.) Dişi ev kecliğinin, kuluçkaya yatması veya içinde ava götürülmesi için hazırlanmış keklik kafesi.  
*marè gâfesleri çatı gâfesinden daha güççüK olur (SÖZ.)*
- marè** :(Far.), (Kov.) Dişi keklik.  
*ben marèye sıhım o hákeye sıhı (SÖZ.)*
- marèyi şirin etmek** :(Far.+Far.+T.), (Pa.) Erkek kecliğın kuluçkaya yatan dişi kecliğın yanından ayrılmaması, dişiye bağlanması sonucu çatı avında kurulan tuzaklara gelmemesi.  
*èyi bi avlağTa keklık gelmise bil ki marèyi şirin etmiş senin marèn boşuna söyler (SÖZ.)*
- marğiros avı** :( Far.+Far.+T.) Bkz. marè avı.  
*marğiros avı<sup>o</sup>nda uşğuruna düşkün olan ekeler yağalanur (SÖZ.)*
- marğiros** :(Far.+Far.), (meri+gır'den) Dişi dağ kekliklerinin kuluçkaya yattığı dönemde erkek dağ kekliklerinin boşta kalması.  
*merin èyiise bi iki söylesin marğiros olan keklık goşa goşa gelir (SÖZ.)*
- mari** :(Far.), ( Ma.) Dişi keklik.  
*mariyi gurdum üstünü dikenledim geTdim (SÖZ.)*
- marisi horoza şirin olmağ** :( Far.+Far.+Far.+T.), (Ma.) Erkek dağ kecliği ile dişi dağ kecliğinin çiftleşmek için birbirlerine yaklaşmaları, sevgi bağı ile birbirlerine bağlanmaları.  
*marisi horoza şirin olmağ gençlerin nişanlılığ dönemi gibidır (SÖZ.)*
- marisini şirin etmek** :(Far.+Far.+T.), (Ma.) Bkz. marisi horoza şirin olmağ.  
*marisini şirin eden keklık sürüden ayrılır çift halinde gezerler (SÖZ.)*
- maşa yayı** :(Far.+T.) Av tüfeğinde maşa şeklinde düzenlenmiş horoz yayı.  
*maşa yayı bozulmaz gırılırsa ikiye bölünür (SÖZ.)*

- matara** :(Ar.) Avcının av esnasında kullandığı su kabı.  
*ha mataran su goymamişsin ha tüfeğe mermi goymamişsin (SÖZ.)*
- mavzer** :(Alm.) Geyik, domuz, ayı gibi büyük av hayvanlarını avlamada kullanılan av tüfeği çeşidi.  
*bízím burularda şindi mavzer gullanacağ ev hayvanı galmadı (SÖZ.)*
- mazgal** :(Yun.) Keklik avında avcının saklanması için hazırlanan düzenekte, tüfek atışı yapabilmek veya dağ kekligi ile ev kekliginin karşılıklı ötüşmelerini seyretmek için bırakılmış küçük boşluk. *mazgalın alT kenarina yaş oT gayacağsın yoğsa tüfeğın namlusunu çizersin (SÖZ.)*
- mekik gözlü keklık** :(Far.+T.+T.), (Ağ.) Arpa şeklinde orta kısmı yuvarlak, kulağa doğru incelen, oval gözlü keklık türü.  
*mekik gözlü keklık ekseri erkektır (SÖZ.)*
- meps** :Kandırmak için oltaların üzerine takılan, parlak metalden yapılan balığa benzeyen yalancı balık.  
*bu mepsin suda dönmesini firdöndü sağli (SÖZ.)*
- meres vurma** :(Ar.+T.) Tazının, avcının göremediği tavşanı görünce ileri doğru atılarak, avcıyı uyarması.  
*eskiden Tazılar meres vurulmuş şimdi av köpekleri fermaye duri (SÖZ.)*
- meres** :(Ar.), (maras'dan) Bir ucu avcının elende olan tazının bağlı olduğu ip.  
*şimdi Tazı yoğ ki meres de olsun (SÖZ.)*
- meri ekşitmek** :(Far.+T.) Erkek dağ kekliliginin, dişi keklikten soğuması, uzaklaşması.  
*Çoğ sürmez iki üç gün sonra meri eşkitir (SÖZ.)*

- meri seçmek** : (Far.+T.), (Keb.) Erkek dağ kekliğinin keklik sürüsü içerisinde kendisine eş yapacak dişiyi seçmesi.  
*aħa bu dönem keklıklar meri seçi (SÖZ.)*
- meri şirini olmaħ** : (Far.+Far.+T.) Dağ kekliğinin 15 Nisan'dan sonra dişisine düşkün olmasından dolayı yapılan çatı avına gelmemesi, ağırlaşması.  
*Taşa geTdim keklık var ama gemli meriye şirin olmuş (SÖZ.)*
- meri** : (Far.) Dişi keklik.  
*meri yavrular Çıħınca yuvadan uzaħlaşır durmaz orda (SÖZ.)*
- meriye düşmek** : (Far.+T.), (Ağ.) Erkek dağ kekliğinin nisan ayının ikinci haftasından sonra dişi kekliğin yanından ayrılmaması, meriyi çok sevmesi, devamlı dişi kekliğin etrafında dolaşması.  
*keklık meriye düşTümü çatı avında biTmiş demekTir (SÖZ.)*
- meriye tıslamaħ** : (Far.+T.) Margiros avında dağ kekliğinin, ava götürülen erkek ev kekliğine görünmeden, dişi kekiliğe gizlice yaklaşıp ona kur yapması.  
*bazıları bële sinsince yoħlaşır bi baħarsın meriye tıslamaya başlamış (SÖZ.)*
- mesep** : (Mad.) Çatı avında seher avında sonra yapılan ikinci av.  
*sáhreden ğaħTım iki mesep ğurdum geldim (SÖZ.)*
- meteris zağalı** : (Far.+T.) Daha önce çatı avında yakalanıp avcı tarafından salınan dağ kekliğinin, av için kurulan meterisi tanınması, bilmesi nedeniyle avlanma bölgesine yaklaşmaması, uzak durması.  
*keklık geldi meteris zağalımış meterise baħTı geTdi (SÖZ.)*
- meteris** : (Far.) (meters'den) Çatı ve gol avında, avcılarının saklanmak için kullandıkları, taştan örülmüş 80-100 cm yüksekliğindeki gizlenme yeri.  
*Meteris önü bağlar  
Ğız söler gelin ağlar*

*Niye ben ölmüşmüyüm*  
*Asyam ğaralar bağlar (ANO.)*

**meterise tüy biraħmađ** :(Far.+T.+T.), (Siv.) Keklik avı yapılacak av bölgesinde bulunan meterise daha önceden av yapılıp keklik yakalandığını belirtmek için, yakalanan kekliğin tüyünden birkaç tanesini bırakılması.

*bağ burada kekl k yağalıyamamışlar meterise tüy birağmamışlar*  
*(SÖZ.)*

**mezgeldek** :Ağaçlık ve otluk alanlarda avlanan renkli tavuk b y kl ğinde bir av hayvanı

*kekl k bıldırcın d iriken kimse mengeldek avına getmi (SÖZ.)*

**misine** :(İta.) Oltaların ve kurşunların üzerinde olduğu kasnağa sarılı dayanıklı naylon ip.

*alabalığTan Turnanın misineleri ğalın olur (SÖZ.)*

**m re şirinlemek** :(Far.+Far.), (Bas.) Bkz. meri şirini olmağ.

*m re şirinlemişse  ncağ tüfek  vi na gidesin (SÖZ.)*

**m re** :(Far.), (Bas.) Bkz. meri.

*m re y vadaken ğaşısına gesen bile ğimildamaz ğağmaz (SÖZ.)*

**mumlamadı** :(Far.) Keklik avında kullanılan tuzakların, su çekmemesi ve incelmemesi için bal mumu veya eğir ile ovulması.

*Tuzağlarımızı sergen ve irnağ iplerimizi mumlarınız (SÖZ.)*

**m hre** :(Far.)  rdek avında yabancı ördeği kandırıp av bölgesine çekmek için kullanılan aldatıcı ördek.

*meterisi suya yağın yere ğurduğdan sonra m hreyi aTacağsın*  
*(SÖZ.)*

**n kul** :(Ar.), (Bas.) Kekliğin gagası.

*n kullarına bağacağsın düz olmiya  nlar mağbul deld r (SÖZ.)*

- nacağ** : (T.) Keklik avında kullanılan küçük balta.  
*nacağ almayı unuTursan kevenleri elinden göparırsın (SÖZ.)*
- naKış** : (Ar.) (Ma.) Kekliğin gövde kısmında, yere doğru uzanan paralel çizgiler.  
*keklğin naKışı çoğ hoş çoğ hoş naKışı var (SÖZ.)*
- naKur** : (Ar.), (Pa.) Kekliğin gagası.  
*bu éyi bi keklk naKuru hoş düz (SÖZ.)*
- namlu** : (Yun.) Üzerinde kilit sistemi, tırnak, gayiş gerdanesi, arpacık ve fişek yataklarının bulunduğu çelikten imal edilen tüfek parçası.  
*magnum namlu dayanıhlı sağlam ama biráz ağır oli (SÖZ.)*
- nokTa ses** : (Ar.+T.), (Ma.) Kekliğin ötüş biçimi.  
*bazıları nokTa ses söyler doğrudan keklğe söyler (SÖZ.)*
- nukıl** : (Ar.), (Kov.) Bkz. nökul.  
*nukulından bi buğda Toplidi dersin gıTlıhTan Çıhmış (SÖZ.)*
- ocağ** : (T.) Bağlı keklik avında, dağ kekliği ile kavga eden asıl kekliğin ayağından köstekle içine bağlandığı “U” şeklinde taştan örülmüş düzenek.  
*ocağ dediğın Taşı düzeceksin ağzını açıh birağacağsın (SÖZ.)*
- olta** : (Yun.) 1. Çengel iğne şeklinde, üzerine balık yemi takılan, balıklar yemi ağzına aldığı zaman üzerindeki çıkıntı sayesinde balığın ağzına takılan dolayısıyla balığın yakalanmasını sağlayan balık avı malzemesi.  
*çantanda devamlı yedek oltaların olacağ (SÖZ.)*  
2. Genellikle bir olta takımının ava hazır bütününe verilen ad.  
*gece yola çıhağından ağşamdan oltaların hazırlayacağsın (SÖZ.)*

- otarmaḥ** : (T.) Keklik yavrularının anneleri ile birlikte çayır, çimen yiyip beslenmesi.  
*tüfeḡi dönderdim baḥTım yavrularını otari sıḥmadım (SÖZ.)*
- oynaḥ Tavşan** : (T.+T.), (Keb.) Avcıyı yanıltmak ve avcının kendisini bulamaması için karda pek çok ayak izi ve yol yapan tavşan.  
*oynaḥ Tavşanın izi adamı dönderîr dönderîr aynı yere geTîrür (SÖZ.)*
- ögürük** : (T.) Kekliğin ötüş biçimi.  
*ögürük söyleyen T oḥ söyler ḡalın söyler (SÖZ.)*
- öndelik keklîk** : (T.+T.), (Kov.) Göç zamanı sürüye yol gösteren keklik.  
*öndelik keklîk Kendi zı°rbasından beraber üç dörT zı°rbaya yol gösterîr (SÖZ.)*
- önüne aTmaḥ** : (T.+T.) Avcının, kendisine göre yan taraftan gelen av hayvanını vurmak amacıyla önüne doğru atış yapması.  
*yandan gelen keklîḡü vurmaḥ için bi ḡarış önüne aTacaḥsın (SÖZ.)*
- ördek düdüḡü** : (T.+T.) ördek avında yabani ördeḡi aldatıp av bölgesine çekmek için kullanılan üflendiḡi zaman ördek sesi çıkararak düdük.  
*mühreyi aTdıḡTan sonra saḥlanıP ördek düdüḡünü de çalacaḥsın (SÖZ.)*
- palah** : Keklik avında avcının gizlendiḡi yerin (meteris) altına serilen kuru ot.  
*meterise girmeden palah varsa içini èyi bi eḡışTür (SÖZ.)*
- palasKa** : (Mac.) Avcıların bellerine baḡladıkları veya göḡüslerine çaprazlama taktıkları, üzerinde fişek, bıçak, kuşluk vb. koymak için yerleri bulunan genellikle köseleden yapılmış kayış.  
*ḡuşluḡ palasKanın yanına asîur bacaḡından bir olur (SÖZ.)*



- palaz avı** : (T.+T.), (Ağ.) Av sezonunun başlangıcında yapılan keklik avı.  
*palaz avı gölaydır keklikler henüz zağal olmamış Tüfek fazla yememşTür* (SÖZ.)
- palaz** : (T.) Yavruluktan yeni kurtulmuş kara kaşları ve gerdanı yeni yeni belirmeye başlamış keklik.  
*yavrular sonbaharın başında palaz olurlar* (SÖZ.)
- papik** : (Yun.) Tavşanın ayağı.  
*eskiden bu zoba tahtalarının ayağını papiklerle sililerdi* (SÖZ.)
- par atma** : (T.+T.) Dağ kekliğinin tuzağa takıldığında uçmaya çalışması.  
*keklik Tuzağa Tahtıldı mı par atar ama nafile düşmüşTür bi kere* (SÖZ.)
- par vermek** : (T.+T.), (Pa.) Bkz. par atma.  
*bi par verdi dedim şimdi ayağı göpacağ* (SÖZ.)
- par yapmağ** : (T.+T.), (Ağ.) Bkz. par atma.  
*bazıları göremi deyiler bi par yaPTı annadım ki Tuzağı düşmüş* (SÖZ.)
- para söylemek** : (T.+T.), (Pa.) Dağ kekliğinin tuzağa yakalanmasına rağmen kafesin içindeki ev kekliğinin ötmeye devam etmesi.  
*para söliyen keklik be'e oğunur* (SÖZ.)
- Parmağlığ** : (T) Avcının balık oltasını atarken veya yakalanan balığı oltayla çekerken parmağı zedelenmesin diye işaret parmağına taktığı deriden yapılmış balık avı malzemesi.  
*geçen bi sazan çektim, Parmağlığ yoğTu misina Parmağımı yağTı* (SÖZ.)
- perikmek** : (T.) Av hayvanının ürkmesi, korkması  
*bi gaÇ Tene vardısı da perigTi geTdi* (SÖZ.)

- pervasız** :(Far.) Gözünü budaktan sakınmayan cesur keklik.  
*bende bi Tene pervasız vardı dağın aslanı gelse bile daha güçlü söli di (SÖZ.)*
- pıncık** :( T.) Keklik avında avcılarının gizlendiği yerin altına serilen kuru ot.  
*avcı'lar meterisi gizlemek için etrafTan çekTükleri pıncikleri gullanırlardı (SÖZ.)*
- pır keklik** :(T.+T.) Bildircından biraz büyük, gri renkli hızlı uçan bir keklik çeşidi.  
*bu pır keklik gağTuğu zaman bêle pırr eder (SÖZ.)*
- pır olmağ** :(T.+T.) Ev kekliğinin insanlardaki sara hastalığına benzer bir hastalığa yakanlanması. En belirgin özelliği kekliğin kafasını sallayıp yürürken denge kuramamasıdır.  
*mevlüt abe benüm keklik pır olmuş nolacağ (SÖZ.)*
- pırtki** :(T.), (Bas.) Hasta kekliğe verilen isim.  
*pırtki olan kékliğe iğne vuracağsın (SÖZ.)*
- pijik** :(Far.), (Keb.) (Piç+ik 'ten) çatı avında keklik tuzaklarının yere çakılmasına yarayan 3-4 cm uzunluğunda küçük ağaç kazık.  
*pijiklerin ucunu PıçağTan eyice yonTacağsın (SÖZ.)*
- poçik** :(T.) Kekliğinin gözünün yan kısmındaki çıkıntı, uzantı.  
*gözlerinin yanındaki poÇiğe bağ belirğndür (SÖZ.)*
- pompalı TüfeK** :(İta.+Far.) Barut gazı veya dönerbaş sayesinde avcının arka arkaya ikiden fazla atış yapabildiği tüfek çeşidi.  
*pompalı TüfeK saçmayı eyi yayar ama avda pek gullanışlı deldir (SÖZ.)*
- pusmağ** :(T.), (Ma.) Dağ kekliğinin bir tehlike anında sinmesi, gizlenmesi.  
*keklik düzlükTe bile pussa bulamazsın toprağTan aynı renK ya (SÖZ.)*

- puv etmek** : (T.+T.) Avcının avlanırken kekliği kaldırmak için ses çıkarması.  
*puv etmekTen dilim damağım ğurudu bi tek pırlıtu duymadım (SÖZ.)*
- rêvi** : (Far.), (Bas.) Dağ kekliğinden korkup kafesin içine sinen ev kekliğine verilen ad.  
*rüzbarı dinlemek hoşTur ama kekliğün rêvi olursa o kötü işTe (SÖZ.)*
- raf** : (Ma.) Bir dişi kekliğin o yıl çıkardığı yavrularla birlikte oluşturduğu keklik topluluğu.  
*hoca geçen sene çoğ raf gördüm bu sene o ğadar yoğ (SÖZ.)*
- reç** : (Far.), (Bas.) Tavşan veya kekliğin bıraktığı iz.  
*yâğan ilk ğarda Tâvşan reçini çözmek zördur (SÖZ.)*
- rivi** : (Far.), (Bas.), (Rubâh'tan) Tilki.  
*kekliğün en büyük düşmanlarından biri de rividir (SÖZ.)*
- rubat** : (Far.+Far.), (Rû-bed'den) Bağlı keklik avında, ayağından köstekle sikkeye bağlanıp ocağa çakılan, dağ kekliği ile kavga eden asıl keklik.  
*rubatın sıfatı ne ğadar hoşlu olursa kekliğü çabuğ ğaçurur (SÖZ.)*
- rüzbar** : (T.+T.), (Bas.) Keklik avında dağ kekliği ile ev kekliğinin karşılıklı ötüşerek kavga etmesi.  
*rüzbarı ğâsede çekeceksin ğışın açıP dinlêyeceksin (SÖZ.)*
- sakkara** : (Ağ.) Su akarını, önüne duvar çekerek hızlandırıp, bu duvar ile kara arasına konulan ızgaranın gözlerinden suyun geçmesi ve ızgaranın üzerinde kalan balıkların toplanması şeklinde yapılan balık avı çeşidi.  
*sakkarada balığa bağmağa gididim bi bağTım sel gelmiş sakkarayı yığmış (SÖZ.)*

- sallabaş** : (T.+T.) Kafası sallanan, hasta keklik.  
*sallabaşı tek gáfese góyacaşsın yoħsa diğerine bulaşı°rur (SÖZ.)*
- sáre düdenk** : (Far.+Far.), (Kov.) Kekliğin ötüş biçimi.  
*ceza yedikTen sonra on iki Tene dağa saldım dörT Tenesi sáre düdenk sölidi (SÖZ.)*
- seher közü** : (Ar.+T.) Tan yeri ağarmadan ev kekliğinin içine konulacağı düzeneğin hazır hale getirilip tan yeri ağardıktan sonra bu düzenekle keklik avı yapılması.  
*seher közünü derelere yaħın gúracaşsın (SÖZ.)*
- seħri** : (Ar.) Dağ Kekliğinin hazırlanan tuzağa gelme ihtimalinin yüksek olduğu, makbul keklik avı bölgesi.  
*baħ sekler seħrisine gidiler (SÖZ.)*
- seko** : (İta.) Eskiden çatı avında avcılarının giydikleri özellikle toprak renginde olan kaban, palto.  
*eksiler sekoyu sırtına çekTiler mi bilirdik ki çatıya gidiler (SÖZ.)*
- selinti** : (T.), (Ağ.) Bahar aylarında yüksek yerlere yağmur yağması sonucu ırmaklarda sel meydana gelir. Bu toprakla karışık sel, balıkların solungaçlarına dolunca balıklar kendilerini kıyıya atarlar ve soluk alamadıklarından ölürlür. Sular çekildikten sonra bu balıkların kıyadan toplanan tazelerine selinti denir.  
*sel geldikten sonra geÇ gálmınca selinti balıħlarından mil goħusu gelir yenmez (SÖZ.)*
- semTsiz gálmaħ** : (Ar.+T.) Avcının, av hayvanına ateş etmeye müsait olmaması.  
*dağda avcı° çoħ oldu mu semTsiz gálsin tüfek atamisin (SÖZ.)*
- serdar atma** : (Far.+T.) Bağlı keklik avında dağ kekliğini tuzağa çekmek için ikinci bir keklik kullanma.  
*közün eTrafında ağaÇ varsa ağaÇ dalına serdar atarsın (SÖZ.)*
- serdar keklik** : (Far.+T.) Bağlı keklik avında tuzak mahaline gelen dağ kekliği ile kavga etmeyen sadece öttürülerek dağ kekliğinin tuzak mahaline

çağırılmasında kullanılan ikinci keklik.

*serdarın eyi ötecek ki rubaTın tüz üzbara gire (SÖZ.)*

**sergen ipi** : (T.+T.) Keklik avında kullanılan bütün tuzak gözlerinin bağlandığı ip.

*çırnağ ipleri 15-20 santim aralıqTan sergen iplerine bağlanı°r (SÖZ.)*

**serpme ağı** : (T.+T.), (Ağ.) Çeşitli kalınlıktaki iplerle konik şeklinde örülmüş, alt kısmına bilye büyüklüğünde kurşunlar takılmış ve içten bir karış geriye kıvrılarak 5-6 cm uzunluğunda hazne ipleri ile bağlanmış 5-10 kg arasındaki balıkları tutmak için kullanılan balık ağı çeşidi.  
*serpme ağının elle ipTen örülmüşü mağbuldür misine olanı çabuğ çürür (SÖZ.)*

**serref keklık** : (Ar.+T.), (Ma.) Göğsünün bitiminde diğer yavruardan farklı olarak iki tane siyah noktası bulunan yavru keklik.

*bağTım ki keklıkların içindeki serrefi ben yağalamışım (SÖZ.)*

**serteng** : (Far.+Far.), (Keb.) Keklik tuzaklarının kazığa bağlanmasını sağlayan bükülü olmayan bölümü.

*pijiğın kertigini derin yapmasan serteng çabuğ Çığar (SÖZ.)*

**sığma** : (T.), (Ağ.) kekliğin ötüş biçimi.

*bele gaba alaylının az çabuğudur sığma (SÖZ.)*

**sincik** : (Ma.) Dağ kekliği ile ev kekliğinin karşılıklı ötüşmeleri esnasında anlık ses değıştirmeleri.

*sincik atan keklık üzbarı güzeldır ama gacma iğTimali fazladı°r (SÖZ.)*

**sikKe** : (T.) bağlı keklik avında ev kekliğinin ayağındaki örme ipin bağlandığı, toprağa çakılan yuvarlak demir parçası.

*sikKeyi çağharlar yere o fırlanğuş hemen döner (SÖZ.)*

**silahlıq** : (Ar.) Avcının silahlarını içinde sakladığı ahşap veya metalden yapılmış kilitli dolap.

*herhangi bir g azaya meyil vermemek için silahlıgın kilitli  
TuTacağsın (SÖZ.)*

**sinor** : (Yun.), (Sinoron'dan) Bildircin avında, bildircinin ekseriyetle  
bulunduğu iki tarlayı birbirinden ayıran y kseke tümsek.  
*şu g rşiki tarlaların sinorunu  yi gez ordan g habil r dedim (SÖZ.)*

**sirke** : (T.), (Keb.) Bkz. sikKe.  
*bağlının g vveTlisi sirkeyi yerinden oynatır*

**soluğluğ** : (T.) Kekliğin kafesten başını çıkarması için ayrılmış bölüm,  
pencere.  
*g fesin soluğluğuna delikli g maş gullanırsan g fes havadar olur  
(SÖZ.)*

**sökün ağızı** : (T.+T.) Kekliklerin g ç mevsiminde izledikleri güzergah.  
*eskiden sökün ağızları varmış baraj maraj yapılıncaya değişmiş  
bunnar (SÖZ.)*

**sökün avı** : (T.+T.) Bkz. gol avı.  
*sökün avında  le kekl kler vurduğum ki ayağ dabanları yürümekTen  
delik deş k olmuşTu (SÖZ.)*

**sökün başı** : (T.+T.), (Keb.) Sonbahar mevsiminde göç eden keklik sürüsüne  
yol gösteren kekliğe verilen ad.  
*sökün başı zurbasını Toplamağ için y kseke bir yere  ışar  ter  
(SÖZ.)*

**sökün bildircini** : (T.+T.) Bu bölgede yaşamayıp dışarıdan gelen, konaklama süresince  
av bölgesinde kalan bildircin çeşidi.  
*sökün bildircini muağah zamanında gelir ve zamanında gider  
(SÖZ.)*

**sökün gitmek** : (T.+T.) Sonbaharda kekliklerin sürü halinde sıcak bölgelere göç  
etmesi.

*söküne giden keklğin ayağ dabanları beyaz ve süngerimsi olur*  
(SÖZ.)

**sökün gölu** :(T.+T.) Sökün avında dağın yamaç kısımlarına, ağız kısmı açık yukarı çıktıkça daralan, taştan veya ağaç dallarından iki sıra halinde yapılmış duvar  
*meterisf sökün goluna hakim bir yere yapacağsın* (SÖZ.)

**sökün görü** :(T.+T.) Bkz. sökün golu.  
*otu çoğ olan dağlarda sökün görü genelde TaşTan yapılır* (SÖZ.)

**sökün meterisi** :(T.+Far.) Sonbahar ve ilkbahar mevsimlerinde, keklıkların göç yolları üzerindeki dağların yamaçlarına meteris kurularak yapılan keklık avı.  
*sökün meterisi golun ağzını paralel keserek biçimde uzunlamasına yapılır* (SÖZ.)

**sökün yolağları**:(T.+T.) Kekliklerin, her yıl göç etmek için kullandıkları göç yolları.  
*şimdiki avcuların çoğu sökün yolağlarını bilmez* (SÖZ.)

**sökün** :(T.) Havaların soğumaya başlamasıyla birlikte göçmen kuşların sıcak ülkelere göç etmesi.  
*ğışın söküne giden keklık vardır yerine gavuşana gadar bi zurbada beş altı Tanesi gider* (SÖZ.)

**sû başının yemlenmesi**:(T.+T.+T.), (Baskil) Keklik yavrularını tuzaklar yardımıyla yakalamak için su kenarlarına buğday veya saman kırıntısı dökmek.  
*sû başlarını yemlerken buğdayı sâpından atacağsın* (SÖZ.)

**sultan sâfi düdenk** :(Ar.+Ar.+Far.), (Kov.) Kekliğin ötüş biçimi.  
*eski ağaların çoğunda sultan sâfi düdenk söliyen keklık vardı*  
(SÖZ.)

**sunâ** :(T.) Erkek ördek.  
*sunaya erkek ördek deyiler ama biz dişi ördeğe sölik* (SÖZ.)

- suyun durağ zamanı** :(T.+T.+Ar.), (Ağ.) Suyun bulanık olmayan, berrak zamanı.  
*hij ve kökTen balıh almada suyun durağ olması lazım (SÖZ.)*
- süper poze** :(Fra.+İng.) Üzerinde üst üste yerleştirilmiş iki adet namlusu bulunan katlanabilme özelliğine sahip av tüfeği çeşidi.  
*süper poze benim ilk göz ağrımdur gölay gölay satmam (SÖZ.)*
- sürek avı** :(T.+T.) Domuz avı.  
*sürek avında genelde yivli tüfenk gullanılır (SÖZ.)*
- sürme** :(T.), (Ağ.) Kekliğin gözlerinin üstündeki siyah çizgi.  
*sürmesi galın olan keklık makbul deldir (SÖZ.)*
- şafağ avı** :(Ar.+T.) Tan yerinin ağarmasından hemen sonra yapılan keklik avı.  
*her zaman şafağ avı° aḥşam avı°ndan daha bereketlidir (SÖZ.)*
- şamandıra** :(Yun.) Bkz. mantar.  
*su dalgalı olduğu zaman şamandıraya baḥdığında balığın vurup vurmadiğini bilemessin (SÖZ.)*
- şamper** :(Far.+Far.), (Pa.) Keklik tuzaklarının dil durması için Tuzağa sarılan, kekliğin sert kanadından çıkartılan şerit.  
*şamperi Tuzağın gaziğa bağlanan gısmına saracaḥsın (SÖZ.)*
- şapar** :(Far.+Far.), (Keb.) Bkz. şamper.  
*bizim burada şaparı baboşun ganaT tuiyünden yaparlar (SÖZ.)*
- şavrotin** :Ayı ve domuz avında kullanılan, içinde nohut büyüklüğünde dokuz tane gülle bulunan mermi çeşidi  
*yaḥın mesafeden domuzun göltuğuna şavrotini çekersen ele yihılır (SÖZ.)*



- şemate** : (Ar.), (Ma.) Dağ keklığı ile ev keklığının karşılıklı ötüşmesi.  
*şaticılar gaşvesinde avci'ların muabbeTi keklık şemâtesine benzer*  
(SÖZ.)
- şerit** : (Ar.), (Keb.) Keklik tuzaklarını birbirine bağlayan ip.  
*olduğu gibi şeridi aldı götürdü* (SÖZ.)
- şeritleme** : (Ar.) Tuzağa yakalanan dağ keklığının kaçmak için havalandığında diğer tuzakları düz bir ip şeklinde sökmesi.  
*Tuzağın éyisi şeritlemesinden belli olur* (SÖZ.)
- şırıltı vurmaş** : (T.+T.), (Ağ.) Kekliğin boğazından gelen aynı sesin tekrarıyla oluşan, ev keklığının karşıdaki keklığı korkutmak için kullandığı ötüş biçimi.  
*ikbalin keklığı éyi şırıltı vururdu* (SÖZ.)
- taban diPÇik muhafazası**: (T.+T.+Ar.) Dipçiğin alt kısmına takılan metal veya plastikten imal edilmiş, dipçiği muhafaza etmeye yarayan tüfek parçası.  
*fişengin serT olursu taban diPÇik muhafazası omzun morartır*  
(SÖZ.)
- taKğılamaş** : (T.), (Ağ.) Dağ keklığının ev keklığıne yenik düştüğünü pes ettiğini öterek bildirmesi.  
*taKğılayan keklıkle av édilmez adamı hasta eder* (SÖZ.)
- takla** : (T.), (Ma.) Kekliğin ötüş biçimi.  
*köze gelende benimki gibi takla sólidi* (SÖZ.)
- taklaboz** : (T.+Ar.) Kekliğin ötüş biçimi.  
*besleselerde ben taklaboz söyleyen keklığı sevim* (SÖZ.)
- taktuka** : (T.) Kafesin önüne konulan kekliklerin yem yemesi için yapılmış tahta yemlik.  
*taktukaların içine ufaş cenge Taşı atardım ki keklıkların külüngleri uzamasın* (SÖZ.)

- tar** : (Far.) Dağ kekliklerinin geceyi geçirdikleri genellikle ulaşılması zor, sapa yer.  
*tar yeri vardı r keklıkların sapa yerde yatar (SÖZ.)*
- Taramağ** : (T.) Toplu halde uçan keklik veya bildircin sürüsüne otomatik tüfeğin içindeki tüm fişekleri atmak.  
*ona bağma, o silah sığmı Tari (SÖZ.)*
- taramağ** : (T.), (Ma.) Keklik avında, ev kekliğinin bulunduğu çevrede dağ kekliği olup olmadığını öğrenmek için ötmesi.  
*valla göTürdüğüm keklık dağı bir iki taradı bağTim bi şey yoğ çekTim geldim (SÖZ.)*
- taran avı** : (Far.+T.), (Ağ.) Arazide görülen keklik pisliklerinin yakın bir yerine saklanıp, keklik avlamak.  
*taran avında tarı eyi görebilecek bi yere sağlanacağsın (SÖZ.)*
- taran** : (Far.), (Ağ.) Kışın dondurucu soğuklarda kekliklerin bir araya gelip belirli bir süre için aynı yerde, biriken pisliklerinin üzerinde yatmaları.  
*taranda be le keklıklar göT göTe soğuluP yaTarlar (SÖZ.)*
- tarlamağ** : (Far.) Kekliklerin sürü halinde geceyi geçirmek için bir yerde konaklaması.  
*keklığın tarladığı yere bağarağ zurbanın büyüküğünü anlyabilİrsün (SÖZ.)*
- tarp avı** : (T.+T.) Küçük bir çukur kazılması, üzerine küçük bir ağacın desteklediği sal şeklinde taş konulması ve çukurun içi ile etrafına yem serpilmesi yoluyla kekliği çukur içine hapsetme esasına dayanan keklik avı.  
*tarp avı genellikle keklığın bol olduğu yerde yapı lur (SÖZ.)*
- Tartmağ** : (T.) Dağ kekliklerinin daha önceden kavga etmeleri sonucu, güç yönünden birbirlerini tanımaları.

*o dağdaki keklüklerin hepsi birbirlerini Taniler hepsi birbirini Tartmışlar (SÖZ.)*

**taşşağ birağmağ** :(T.+T.), ( Ma.) Erkek ev kekl ğinin kızgınlık döneminde sessiz olması, başını  ne eğmesi, ayaklarından birini kaldırıp indirmesi ve gözleri ile gagasının kırmızılaşması.  
*kekl k Taşşağ birağTığTan sonra pislilđi çoğ büyük oli (SÖZ.)*

**taT** :(T.) Kekliğin  t ş biçimi.  
*Dağ kekl ğ n n taT s liyi ni g fesdekine cesareT ver r (SÖZ.)*

**tatar kekl k** :(T.+T.), (Ağ.)  tt ğ nde sesi boğuk çıkan kekl k türü.  
*tatar kekl ğ n sesi g sığ  ığar genelde çatıya götürülmez (SÖZ.)*

**tatar** :(T.), (Ma.) Kekliğin  tme biğimine verilen ad.  
*kekl ğ  tatar s l yeni avcı rüzgarlı đavayı sevmey (SÖZ.)*

**tataroz** :(T.) Kekliğin  t ş biçimi.  
*tataroz öten kekl k  eri avı nda fazla iş görmez (SÖZ.)*

**tavlu** :(T.) Eti bol olan av hayvanı.  
*eylülde vurulan bıldırcınlar genelde tavludur Izđarası đoř olur (SÖZ.)*

**Tavşan g llilđi** :(T.+T.) Tavşan dışkısı  
*Tavşan g llilđinin yumuşağ veya serT olması izinin sürülmesini sağlar (SÖZ.)*

**Tavşan izi gezdirmek**:(T.+T.+T.), (Pa.) Tavşanın karda bıraktığı ayak izlerini takip edip tavşan avlamak.  
*Tavşan izi gezdirenken adımların yavaş aTacağsın yoğsa Tavşanı g a ırırısın (SÖZ.)*

**tazı avı** :(Far.+T.) Daha önceden av için yetiştirilmiş tazılarla yapılan, tüfek kullanılmayan av çeşidi.  
*tazı avı nda g llanılan tazılar yetiştirilirken kesinlikle çiğ eT verilmez (SÖZ.)*

- tek ğırma** : (T.+T.) Tek bir tane namlusu olan katlanabilme özelliği bulunan av tüfeği çeşidi.  
*tek ğırmaları şimdi suda çantacılaraya veriler (SÖZ.)*
- tekne** : (T.) Keklik kafesinin ve yemliğin üzerine oturtulduğu ağaçtan yapılan kaide.  
*su ğabını tekneye ğoyarken yarı dolduruP ğoyacağsın (SÖZ.)*
- telenk** : (T.) Keklik tuzağının dik durması için tuzağa sarılan keklik kanadı tüyü.  
*keklık tüleye düştüğüünde kanaTlarının uzunundan telenk yapardığ (SÖZ.)*
- tep** : (Ağ.) Tatlı su kefaline verilen isim.  
*tep dirsizdir amma güÇçüK balığları çoğ avlar (SÖZ.)*
- tepelik** : (T.) Tüle kafesinde, kafesin üst tavan bölümü.  
*eyi bi tüle ğafesinin tepeliği melhem ağacından yapılır (SÖZ.)*
- teres keklik** : (T.+T.), (Kov.) Çatı avında tuzağa düşmeyip ev kekliği ile adeta oyun oynayan keklik türü.  
*geçen hafTa çatıya ele bi záđal geldiki çoğ teres bi keklıkdü (SÖZ.)*
- terp avı** : (T+T), (Pa.) İrmakta suyun aşığı doğru aktığı yerin önüne söğütten örülmüş, sepete benzeyen ve süzme ğörevi bulunan tuzaklar konulmasıyla yapılan balık avı.  
*caro çayında Kafın dibindeki terpTe geTdim çoğ balığ düşmüşdü (SÖZ.)*
- tespit etmek** : (T.+T.) Av tüfeğinin herhangi bir parçasını vidalamak, monte etmek.  
*ğayış gerdanesinin bi ucunu diPÇiğe bi ucu namlunun altına tespit edlıür (SÖZ.)*
- tetik korkuluğu** : (T.+T.) Tetikleri çevreleyen, onları koruyan, tetiklerin avcı dışında herhangi bir dış etki sonucu hareket etmelerini engelleyen metalden

imal edilmiş tüfek parçası.

*hêç unuTmam bi seferinde o kadar çoğ TüfeK sıhTım ki tetik korkuluğu parmağımı yaralamışTı (SÖZ.)*

**tetik köprüsü** :(T.+T.) Bkz. tetik korkuluğu.

*sıh çalılıhlardan geçerken tetik köprüsünü elinle avuşli yacağsın (SÖZ.)*

**tetik** :(T.) Av tüfeğinin namlusundaki fişeklerin atılmasını sağlayan mekanizmayı harekete geçiren av tüfeği parçası.

*avcı'nın hası tetiği bi kere çeker ikinciye gerek galmaz (SÖZ.)*

**Tırnağ** :(T.) Atım yatağında bulunan, atış yapıldıktan sonra fişeğin, atım yatağından çıkartılmasını sağlayan av tüfeği parçası.

*fişeK namluda şişerse Tırnağ dışarı Çıharmaz (SÖZ.)*

**TırnaK manivelası** :(T.+İta.) Fişek atıldıktan sonra fişeğin namludan rahat bir şekilde çıkarılmasını sağlayan yarım ay şeklinde çelikten yapılan tüfek parçası.

*TırnaK manevilasını aşındımı TırnaK görevini yapmaz (SÖZ.)*

**tikine uçmağ** :(T.+T.) Çatı avından dağ kekligi ile ev kekligi karşılıklı ötüşürken (üzbar) dağ kekliginin avcının gizlendiği yerde (meteris) insan olduğunun farkına varması sonucu tuzaklara takılmamak için dik bir şekilde yukarı doğru uçması.

*keklık çoğ uyanıhTır üzbardaken meterisi fark ederse hemen tikine uçar namusuz (SÖZ.)*

**tiv** :(T.) Keklik tüyü.

*köziün arhasına çeper vurmazsan keklığın tivinden duTduğu gibi önüne atar (SÖZ.)*

**Toğum avı** :(Far.+T.) Ekim ayında avcılarının buğday tarlasının ortasına gizlenme yeri yapıp, buğday yemeye gelen yerli keklikleri avladıkları keklik avı türü.

*tarlaları bile avlaḥ yapmışlardı Toḥumları serperlerdi bi iki gün sonrada gidiP Toḥum avı yaparlardı (SÖZ.)*

**topbaş keklik** :(T.+T.), (Ağ.) Kafası toplu, yuvarlak genellikle erkek olan keklik çeşidi.

*aladağın keklġü eKseri topbaş Çıḥar (SÖZ.)*

**TopuK** :(T.), (Ağ.) Kekliğin ayaklarının iç tarafında bulunan nohut büyüklüğündeki çıkıntı.

*TopuK meride yüzde on onbêş civari<sup>o</sup>nda olur ve cılı<sup>o</sup>zdur (SÖZ.)*

**tor avı** :(T.+T.), (Ağ.) Bkz. serpm avı.

*tor avi ni<sup>n</sup> çoḥ çeşidi vardur önemli olan doğru yerde doğru toru ġullanmaḥ (SÖZ.)*

**tor keklik** :(T.+T.) Tuzakla yakalanan yetişkin dağ kekliġi.

*ava gidecem amma benim keklġk tor alıḡmadı (SÖZ.)*

**tor** :(T.), (Bas.) Evde beslenmek için tuzakla yakalanmış dağ kekliġi.  
*toru ne ġadar Kânfезде dũTarsan tũT yine de içinde yabanilik ġalur (SÖZ.)*

**toy avı** :(T.+T.) Çok ürkek bir av hayvanı olduġu için avı bir hayli zor olan av türü.

*ële aḡaġı<sup>o</sup> ḥoġ yuḥari<sup>o</sup> ḥoġ heP toy avı için uygun yerlerdi (SÖZ.)*

**Tuzah baġı** :(T.+T.) Keklik avında kullanılan tuzakları bir arada tutmaya yarayan deri parçası.

*çantayı bi açTim Tuzah baġı çözülmüş Tuzahlar hepPi birbirine ġariḡmış iki saat onnan oynadım (SÖZ.)*

**Tuzah dökmeK** :(T.+T.) Keklik avında, içinde kafesi ile birlikte ev kekliġinin bulunduğu közün her iki yanına ve önüne, 80-100 adet tuzağın, küçük kazıklar yardımıyla topraġa çakılması.

*Tuzahları dökTim geḡTim meterisTe oturdum epeyce bekledim baḥTim ne gelen ne giden (SÖZ.)*

- Tuzah ğayişi** :(T.+T.) Bkz. Tuzah bağı.  
*Tuzah ğayişi ne ğadar enli olursa Tuzaĥları o ğadar düzgün Tutar* (SÖZ.)
- Tuzah ğaziğı** :(T.+T.) Keklik avında kullanılacak tuzakları topraĝa çakmak için kullanılan 4-5 cm büyüklüğünde küçük kazık.  
*eskiden çatı avcıları ğahvede oturduĥları zaman işleri güçleri Tuzah ğaziğı ğuş gözü Tuzah ipi yapmaĥTı* (SÖZ.)
- Tuzah zaĝalı** :(T.+T.) Birkaç defa tuzaĝa yakalanıp avcı tarafından salınan, bu yüzden tuzakları tanıyan, tuzaĝa yaklaşmayan keklik.  
*Tuzah zaĝalı çatıya geldi mi hemen gözleri yerde Tuzahlara baĥı* (SÖZ.)
- Tuzah** :(T.) Av hayvanını hile ile yakalamak için kurulmuş düzenek.  
*Tuzahlar közün ğoltuĥlarına ve önüne dökülmesi lazım* (SÖZ.)
- Tüfeĝe yaTmaĥ** :(Far.+T.) Avlanacak av hayvanına tüfekte nişan almak.  
*musTafa abè Tüfeĝe yaTTımı imkanı var mı daha ĝaça* (SÖZ.)
- TüfeK sıĥmaĥ** :(Far.+T.) Av hayvanına tüfekte ateş etmek.  
*TüfeK sıĥmaĥTan avcı olunsadı daĝda Taşda ĝuş ĝalmazdı* (SÖZ.)
- tüle damı** :(T.+T.) Kekliĝin tüyünü deĝiştirmesi için hazırlanmış büyük kafes.  
*ben aÇardım tüle damının ĝapısını köz ĝafesinin ĝapısını da açardım o Kendiliĝinden tüle damından köz ĝafesine girirdi* (SÖZ.)
- tüle ĝafesi** :(T.+Far.) Bkz. tüle damı.  
*evde keklık bèslesen tüle ĝafesin olacaĥ* (SÖZ.)
- tüle** :(T.) 1. Kekliĝin yaşı için kullanılan sözcük.  
*hele baĥın bilebilecekmisiz bu keklık ĝaç tüle* (SÖZ.)  
2. Kekliĝin yılın belirli zamanında tüy deĝiştirmesi.  
*keklıkların tüle zamanı geldimi tüle ĝafesine ĝoymaĥ lazım* (SÖZ.)
- tüneK** :(T.), (Ma.) Daĝ kekliĝinin geceyi geçirdiĝi yer.  
*keklıkların tüneKini kestirmek ĝolay da işKi oraya Çıĥasın* (SÖZ.)

- tüneme** : (T.) Üveyiğin ağaç üzerinde, bildircinin ise yerde gece veya gündüz saklanarak dinlendiği yer.  
*üveyiğin tünediği yeri tesPiT edeceksin ki bek yerine iyi ayarlıyasın (SÖZ.)*
- tüy aTmağ** : (T.+T.) Av hayvanının saçma ile vurulduğunda tüylerinin düşmesi ama kendisinin ölmemesi, uçmaya devam etmesi.  
*keklîğü vurdum tüy de aTdı amma düşmedi (SÖZ.)*
- uçar avı** : (T.+T.) Kanatlı av hayvanlarının yılın belirli zamanlarında tüfekle avlanması şeklinde yapılan av türü.  
*ağustosun on beşi dedin mi uçar avi° bildircinla başlar (SÖZ.)*
- uÇurTma vermek** : (T.+T.) Dağ keklîğinin, ev keklîğini korkutmak için kafesin içinde bulunduğu düzeneğin bir yanından öteki yanına uçuşması.  
*önce üzbar yapar sonra uÇurTma verir olmadı kelleye geçmeye çalişur (SÖZ.)*
- uluorta TüfeK sıhımağ** : (T.+Far.+T.) Avcının, vuracağından emin olmadan her gördüğü uçan av hayvanına ateş etmesi.  
*bi adam uluorta TüfeK sıhıse bil ki o adam ava yeni başlamış hemin acemi (SÖZ.)*
- ur keklîk** : (T.+T.) 2000 metreden daha yüksek rakımda ve kayalıklarda yaşayan ötüşü ıslık sesine benzeyen tavuk büyüklüğünde keklîk çeşidi.  
*“Ur keklîği çukur yerden hemen kalkmıyor Bir müddet sektikten sonra bir taş veya yüksek bir yerden kendini bırakıp, öyle uçabiliyor” (E.Y.A.H.:(46)*
- uşğur ipi** : (T.+T.) Serpme ağın alt kısmında bulunan kurşunların üzerine dizildiği kalın ip.  
*ğurşunları belli aralıhlarla uşğur ipine dizeceksin (SÖZ.)*



- ügürük** : (T.), (Siv.) Kekliğin ötüş biçimi.  
*ügürük çabuḥ söyler ama ince söyler ğaba ögürük ise ğırTlaḥTan söyler (SÖZ.)*
- üsT atmaḥ** : (T.+T) Avcının tüfekle atış yaptığı zaman, saçmaların av hayvanının üstünden geçmesi.  
*avcılar genelde aşağı doğru uçan keklğe üsT atarlar (SÖZ.)*
- üzbar** : (T.+T.), (Yüz+var-‘dan) Çatı avında dağ keklği ile ev keklğinin birbirlerine üstün gelebilmek için karşılıklı ötüşmeleri.  
*çatı avcılığını ḥasTalıḥ ḥaline getiren bu üzbar dir marTın soğuşunda yoḥsa kim meterisTe iki üç saaT oturur (SÖZ.)*
- üzbara düşmek** : (T.+T.+T), (Ağ.) Dağ keklği ile ev keklğinin karşılıklı ötmeye başlamaları.  
*üzbara düşTüğünde keklk ufaḥ ufaḥ öter (SÖZ.)*
- üze çıḥmaḥ** : (T.+T.), (Siv.) Bağlı keklik avında dağ keklğinin bağlı keklğe görünmesi.  
*keklk üze çıḥi ğayboli döndüm baḥTım ki bu ğafasını meterisTen Çıḥartı yuḥardan baḥi (SÖZ.)*
- üze düşmek** : (T.+T.) Çatı avında dağ keklğinin, ev keklğinin ötüşüne cevap verip, bulunduğu yerden uçarak ev keklğinin içinde bulunduğu düzeneğin önüne konması.  
*közü açılıḥ yere yapacaḥsın ki keklk üze düşTü mü göresin (SÖZ.)*
- v Kara** : (T.+T.), (Ma.) Kekliğin alnındaki “v” harfine benzeyen siyah çizgi.  
*çatıK Kaşlı var ya aynı ona benzer bu v Kara (SÖZ.)*
- vatancı** : (T.) Cerge düzeninde kolun en üstünde bulunan cergeyi yönlendiren avcı.  
*cergeyi bozarsan vatancıdan fırçayı yersin (SÖZ.)*

- vayıltıya düşmek** :(T.+T.) Erkek ev keklığının kızgınlık döneminde, bu dönemi belirtmek için, kendine has sesler çıkarması.  
*vayıltıya düşen keklık hanımından başha bi şey istemez (SÖZ.)*
- vırvırık** :(T.+T.) Ev keklığının keklık avında dağ keklığını tuzağa çekecek şekilde değil de boşa ötmesi, kaçak ötmesi.  
*keklığın vırvırığı garının gevezesine benzer ikisi de boş söyler (SÖZ.)*
- vit keklık** :(T.+T.), (Keb.) Bkz. gum keklık.  
*vit keklık ele hızlı uçar ki her avcı ° TüfeK yeTişTiremez (SÖZ.)*
- vit keklık** :(T.+T.), (Ağ.) Küçük keklık çeşidi.  
*bu vit keklıklar bıldırcın ayarında güÇçüK keklıklar dır (SÖZ.)*
- yanına girmek** :(T.+T.), (Keb.) Bağlı keklık avında dağ keklığının kavga etmek için bağlı keklığın bulunduğu düzeneğin içine girmesi.  
*keklık yanına girdimi Tüyler havada uçuşur (SÖZ.)*
- yantuğ** :(T.) Tavşanın yattığı yer.  
*Tavşanlar genelde rüzgar almıyan raħaT geçabilecekleri burunlara yantuğ yaparlar (SÖZ.)*
- yantuğ çağırma** :(T.+T.) Tavşan avında tavşanı yuvasında gören avcının, diğer avcı arkadaşlarını uyarmak için seslenmesi.  
*arħadaşın yantuğ çağırdımı yantuğun olduğu burnu keseceksin (SÖZ.)*
- yaralı yollamağ** :(T.+T.) Tavşanın vurulduğundan emin olunduğu halde, avcının tavşanı bulamaması.  
*Tavşanı ° yaralı yollarsan ya TilKiye ya KurTa yem olur (SÖZ.)*
- yarım göl çekmek** :(T.+T.+T.) Gol avında dağın yamaç kısmına taştan veya ağaç dallarından iki sıra halinde yapılan duvarın ortasına üçüncü bir duvar yapma.  
*Çoğ az Kişi göl avında yarım göl çekermiş (SÖZ.)*

- yastuğ** :(T.) Keklik avına giderken veya avdan sonra tuzakların bozulmaması için üzerine geçirildiği deriden yapılmış içi talaş veya pamuklu doldurulmuş tuzak kılıfı.  
*Tuzağı yasTığa Tağmadığın zaman naylon ğısmı bozulur (SÖZ.)*
- yaşama keklik** :(T.+T.), (Keb.) Üç yaşını aşmış, yaşlı keklik.  
*avi n yasağlandığı bölgelerde yaşama keklık çoğ olur (SÖZ.)*
- yaşama** :(T.) Çok yaşamış, kartlaşmış tavşan.  
*Tavşanın uyanığı yaşama olur çoğ avcı Ğ görmüşdür*
- yatağ** :(T.) 1. Bkz. yantuğ.  
*o bayrogilin evden çeperin içine ğadar hava sis Tavşanı yaTağTa gördüm (SÖZ.)*  
2. (T.+Pa.) Kekliğin geceyi geçirdiği yer.  
*getdim tam yatağına ğurduğ gene de gelmedi (SÖZ.)*
- yatuğ** :(T.), (Siv.) Bkz. yantuğ  
*bađTım ěle bađiri yatuđ yatuđ hemen o tarafa geTdim (SÖZ.)*
- yavru almağ** :(T.+T) Dişi kekliğin yumurtadan çıkan yavrularıyla vakit geçirip, onları büyütmeye başlaması.  
*yavru alan meriler genelde su kenarlarında gezerler (SÖZ.)*
- yavruların söylemesi** :(T.+T.) Yavru kekliklerin şahsiyet kazanıp, delikanlı olması.  
*önce vik vik vik ederler sonra yavrular söylemeye başladı mı ğaKđubu ğaKđubu derler (SÖZ.)*
- yelek** :(T.), (Ağ.) Kekliğin kanadının sert olan kısmından çıkarılan, tuzağın dik durması için kazıktan sonra 2 cm uzunluğunda sarılan ince şerit.  
*yelegi ğazuğa del Tuzağın naylon ğısmına saracağsın (SÖZ.)*
- yelincek tüfek** :(T.+T.), (Yenil+cek'ten) Ağırlık bakımından diğer tüfeklere göre hafif olan tüfek çeşidi.  
*yelincek Tüfeğin muKavámeTi düşüK olur (SÖZ.)*

- yerli bildircin** : (T.+T.) Av bölgesinde sürekli kalan, kış mevsimini bile bu bölgede geçiren bildircin türü.  
*yeşili bol ılıman sulağ olan yerin yerli bildircini çoğ olur (SÖZ.)*
- yerli keklik** : (T.+T.) Göç zamanı sıcak ülkelere göç etmeyip yazı geçirdiği bölgede kalan keklik türü.  
*yerli keklık bu ağderenin keklıklaridır onnar gışı kürdemliKde geçirirler (SÖZ.)*
- yeşilbaş** : (T.+T.) Ördeğin erkeğine verilen isim.  
*ördek avında yeşilbaşın ayrı bi yeri vardıır (SÖZ.)*
- yılğın** : (T.) Çatı avında dağ keklığinden korkup, kafesin içine sinen, ötmeyen keklik.  
*bağ yılğını bu memeT gaKğodan soracağsın (SÖZ.)*
- yuvalamağ** : (T.) Saçmanın az olduğu dönemde kurşunun eritilerek yuvarlak bir kapta dondurulup daha sonra küçük bir taşın altında yuvarlanıp saçma yapılması.  
*şimdi saçmayı kim nede baba eskiden sabağlara ğadar yuvalama yaPardığ (SÖZ.)*
- yürük** : (T.), (Pa.) Kekliğin ötüş biçimi.  
*bizim bu dağların yürük söyleyen keklığı çoğTur (SÖZ.)*
- yüzbar** : (T.+T.), (Kov.) Bkz. üzbar.  
*bu terör belasından dağa Çığamaz olduğ yüzbara ğasreT ğalduğ (SÖZ.)*
- yüze çığmağ** : (T.+T.) Çatı avında dağ keklığının ev keklığıne üstün gelmesi, ev keklığını sindirmesi.  
*keklık yüze çığTımı bil ki seninküde yılğın olmuşTur hemen orda salacağsın (SÖZ.)*
- yüzlek** : (T.) Suyun sığ olduğu yer.  
*suyun yüzlek yerlerinde ne ğadar derine aTsan o ğadar eyi (SÖZ.)*

- zırba** : (Far.), (Kov.) Keklik sürüsü.  
*zırabaya bi tetik çekTim üç Tene düşTü (SÖZ.)*
- zâgel** : (T.), (Kov.). Bkz. zağal.  
*keklîgü zâgel olan dağa kimse köz gürmaz (SÖZ.)*
- zağal Tuzağı aTmağ**: (T.+T.+T.) Çatı avında zağal olan keklîgi yakalamak için tuzakların normalden geniş bir alana kurulması.  
*zağal Tuzağı aTacağsan şafağ aTmadan işin biTmiş olacağ (SÖZ.)*
- zağal** : (T.) Birkaç defa tuzağa yakalanıp avcı tarafından salınan bu yüzden közü, meterisi ve tuzakları tanıyan, bilen keklîge verilen ad.  
*zağal çihTığı zaman hemen eTrafına bağar bêle gözünden gezdîrür (SÖZ.)*
- zağallığ eTmek** : (T.+T.) Dağ keklîğinin çatı avında kurulan tuzakları veya avcıyı fark edip kaçması.  
*vılan bi bağTim zağallığ eTdi gaÇTı geTdi (SÖZ.)*
- zeğel** : (T.), (Bas.) Bkz. zağal.  
*keklîgün eyi güvveTli o'lacağ ki âncağ zeğel gele yo'ğsa gelmez (SÖZ.)*
- zevceK** : (Ma.) Çatı avında dağ keklîgi ile ev keklîğinin birbirlerine üstün gelebilmek için karşılıklı ötüşürken anlık ses değıştirmeleri.  
*izbarda eyice gızan keklîk zevceK vurur (SÖZ.)*
- zırzop** : (T.+T.) Çatı avında hiç umulmadık yerden çıkan dağ keklîğine verilen ad.  
*bi de bağarsın bêle zırzop keklîğın önüne Çıhmış o sessê gelîr ki gafesTe ki gaçmasın en babaigidi budur (SÖZ.)*
- zurba** : (Far.) Av hayvanlarının sürü halinde birlikte uçması veya dolaşması. *zaten keklîk çifT zamanı dışında devamlı zurba ğalinde gezer (SÖZ.)*

## ÖZ GEÇMİŞ

1977 yılında Elazığ'da doğmuşum. İlk, orta ve lise tahsilimi Elazığ'da tamamladım. 1994 yılında Fırat Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne girdim. Bu bölümden 1998 yılında mezun oldum. 1998 yılının Ekim ayında, Fırat Üniversitesinde Yüksek Lisans yapmaya başladım. Aynı yıl Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak Gaziantep'e atandım. 1999 yılında Elazığ'a tayin oldum ve askerlik görevi nedeniyle yüksek lisansına ara verdim. 2005 yılı Eylül ayında ara verdiğim yüksek lisans'a tekrar başladım. Halen daha Öğretmen Sıdıka Avar Anadolu Kız Meslek ve Kız Meslek Lisesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni olarak görev yapmaktayım. Evliyim. Orta derecede İngilizce bilmekteyim.

